

INLEIDING op het LEVEN VAN SINT PACHOMIUS

Pachomius (292-346) -koptische egyptenaar, juist zoals Antonius- werd geboren in het plaatsje Esneh (nu: Isna aan de Nijl) in het zuiden van Egypte als kind van een heidense boerenfamilie. Zijn naam betekent 'valk' in de Egyptische taal of 'adelaar' in het koptisch. Na de verplichte militaire dienst bekeerde hij zich tot het christendom en ging ongeveer vanaf het jaar 308 in de leer bij Palamon, een monnik die als kluizenaar (anachoreet, eremiet) een zeer streng en sober leven leidde ten dienste van God.

Van 320 tot 325 bouwde Pachomius bij Tabennêsi niet ver van Thebe aan de Nijl een klooster dat hij met muren omgaf. Daar bracht hij vele monniken bijeen in een vorm van gemeenschapsleven. Hij schreef er ook een regel voor. Aldus werd Pachomius de grondlegger van het verschijnsel kloostergemeenschap (cenobitisme).

Later trok hij zich terug naar het buurklooster Pabau en stelde zijn leerling Theodorus als zijn opvolger aan. In totaal stichtte hij negen of tien mannen- en twee vrouwenkloosters en gaf leiding aan ca negenduizend monniken en nonnen. Elk klooster kon tot 1000 personen bevatten, was ommuurd, met gezamenlijke kerk/refter/ziekenboeg in centrum, met huisjes rondom voor telkens rond de 20 monniken. Gebed en maaltijden waren gezamenlijk. De kloosters vormden samen een verband (congregatie).

Het 'Leven van Pachomius' is in het Koptisch overgeleverd, in een bohaïrisch (noord-egyptisch) en in een sahidisch (zuid-egyptisch) dialect. De handschriften (Bo en S5-7) dateren uit de negende eeuw. Er zijn ook oude vertalingen in het Grieks (G1) en het Arabisch (Am). Met behulp van al deze documenten valt er een reconstructie te maken van het 'Leven van Pachomius'.

In zijn biografie wordt Pachomius op allerlei manieren beschreven als een mens die gemeenschap weet te stichten. Hij wordt er als de stichter van het cenobitische kloosterleven gezien: de gemeenschapsmonniken.

HET LEVEN VAN SINT PACHOMIUS

DE TIJD VÓÓR PACHOMIUS

(Am. 337) Het Woord Gods, Schepper van alle dingen, kwam tot onze vader Abraham, toen Hij hem het bevel gaf zijn enige zoon te offeren. (Gen. 22,2) Hij zei tot hem: "Ik zal u overladen met zegeningen en Ik zal u vermenigvuldigen als de ontelbare sterren des hemels; in uw zaad zullen alle geslachten der aarde gezegend zijn." (Gen. 22,17-18) En na vader Abraham sprak het Woord tot Mozes, zijn profeet en dienaar, en tot alle profeten.

(vgl. Ex. 3,2; Heb. 1,1) Hij had immers een zegening beloofd voor zijn volk. Aan zijn leerlingen gaf Hij de volgende opdracht: "Trekt uit en onderricht alle naties; doopt hen in de naam van de Vader, de Zoon en de heilige Geest." (Mt. 28,19) Zo verbreidde zijn Evangelie zich door Gods genade over heel de aarde. Toen nu de niet-gelovige koningen de kracht van het geloof in Christus zagen, wekten zij de vervolging op tegen de christenen die overal gevonden werden. Een groot aantal martelaren leverde zich over aan tal van kwellingen tot aan de dood en verwierf de kroon. De laatste van hen was de moedige Petrus, patriarch van Alexandrië. Daarop kwam het geloof tot grote bloei over heel het land in de heilige kerken.

62 Men begon kloosters en bedehuizen te bouwen. Immers, zij die het eerst van allen monnik werden, waren nog getuige geweest van wat de martelaren hadden te verduren. Daarom volgden zij op hun beurt het gedrag van de profeet Elia (vgl. 2 Kon. 1,8) en van degenen over wie Paulus heeft gezegd: "Zij waren bedroefd en verdrukt, rondwalend in woestijnen en bergstreken, wonend in spelonken en holen der aarde." (Heb. 11,37-38) Zo offerden zij aan God hun ziel en hun lichaam in moeizame oefeningen van godsvrucht en in zuivere vreze des Heren, niet alleen omdat zij dag en nacht het kruis beschouwden, maar ook omdat zij de martelaren hun strijd zagen leveren. Zij zagen hen en volgden hen na. (Bo § 2) Het leven van onze heilige vader apa Antonius was zeer deugdzaam, zoals het leven van de grote Elia, van Elisa en Johannes de Doper. Men heeft ons ook ingelicht over een gelijksoortig leven bij onze heilige vader Amon, vader van de broeders die op de berg Pernoedzj, wonen, en ook bij Theodorus, diens trouwe volgeling. Aangezien in plaats van smart of weeklachten (vgl. Jes. 35,10) genade vloeide van de lippen (vgl. Ps. 44/h45,3) van Hem die gezegend is en die iedereen zegent (vgl. Ef. 1,3) - immers, Hij heeft de aarde bezocht en vreugdedronken gemaakt (Ps. 64/h65,10) - weten we, dat sindsdien in elk land, zoals we reeds zeiden, bewonderenswaardige monnikenvaders geleefd hebben, wier namen in het boek des levens zijn opgetekend. (vgl. Fil. 4,3) In Egypte en Thëbais waren er nog niet veel; eerst na de vervolging van Diocletianus en van Maximianus bekeerden zich meer en meer heidenen tot de Kerk. Dankzij hun bisschoppen, die hen, volgens de apostolische lering, tot God leidden, brachten zij door hun deugdrijke vruchten van de heilige Geest voort en werden zij minnaars van Christus.

JEUGDJAREN VAN PACHOMIUS

(Bo § 3) In het bisdom Esneh was er een zekere Pachomius, wiens ouders heidenen waren. Door een bijzondere instorting van Gods erbarming werd hij christen te Sjeneset, een dorp in het bisdom Diospolis. Zijn grote vorderingen maakten van hem een volmaakt monnik. Wij hebben dus reden om zijn leven vanaf zijn kinderjaren in alle bijzonderheden te gaan beschrijven tot glorie van God die overal allen uit de duisternis roept naar zijn wonderbaar licht. (vgl. 1 Petr. 2,9)

(Bo § 4) Op zekere dag, hij was nog een kind, brachten zijn ouders hem naar de rivier om te offeren aan de watergoden. Toen dezen de ogen op het water richtten, schrokken zij en vluchtten weg. De offeraar die de dienst deed, riep: "Jaag die vijand van de goden weg, opdat zij niet langer kwaad blijven op ons; want vanwege hem willen zij niet naar boven komen." Daarop berispten zijn ouders hem: "Waarom zijn de goden kwaad op je?" Het kind verzuchtte tot God en keerde naar huis terug. Een andere keer namen zij hem mee naar de tempel, omdat zij er een offer gingen opdragen. Toen zij het volbracht hadden, gaven zij hem van de wijn te drinken die zij aan de duivels hadden geplengd. Maar hij spuwde die wijn op staande voet uit. Zo was hij voor zijn ouders een reden tot droefheid, omdat hun goden hem vijandig waren. 63 (Bo § 5) Een andere maal gaven zijn ouders hem een ketel met antilopenvlees mee, om dit naar de knechten te brengen die ergens aan het werk waren. Toen hij onderweg was, stuurde de duivel een bende demonen in de gedaante van honden op hem af om hem te doden. Maar het kind richtte zijn blik ten hemel en weende; ogenblikkelijk vluchtten ze in wanorde weg. Terstond daarop nam de duivel de gedaante van een grijsaard aan en sprak tot hem: "Dat je deze hindernissen onderweg vindt, komt doordat je ongehoorzaam bent tegenover je ouders." Het kind blies hem in het gezicht en terstond verdween hij. Toen hij dan gekomen was waar hij zijn moest, leverde hij de ketel met vlees aan de werklieden af. Hij was genooddaakt op die plaats te blijven overnachten. De baas daar had twee zeer mooie dochters, en toen de avond viel, greep een der meisjes hem aan en zei: "Kom bij mij slapen." Maar hij schrok; zoiets verafschuwde hij als een onreinheid en als een grove zonde tegenover God en de mensen. Hij sprak tot haar: "Dat het me niet overkome deze onreine daad te stellen; heb ik soms de ogen van een hond, dat ik zou slapen met mijn zuster?" Zo deed God hem ontsnappen aan de handen van dat meisje. Hij vluchtte weg en liep in één ruk door naar huis.

(Bo § 6) Toen hij eenmaal monnik was, vertelde hij deze voorvallen aan zijn broeders, opdat ook zij op hun hoede zouden zijn. Hij had met hen een gesprek over de betekenis van dit verhaal, zeggende: "Denkt niet, dat de demonen, die immers geen begrip hebben van het goede, mij door voorkennis van de toekomst uit die streek hebben weggejaagd, omdat ik namelijk later barmhartigheid zou verwerven door het ware geloof! Niets daarvan, maar eerder omdat zij zagen, dat ik toen reeds het kwaad verafschuwde; want God heeft de mens rechtvaardig geschapen. (vgl. Pred. 7, 29) Daarom zetten zij hun dienaars aan, om mij van die plaats te verjagen, juist zoals iedereen van een stuk land dat geheel van onkruid gezuiverd is, zegt: 'Waarschijnlijk zal dit zo grondig gewied land met zeer goed graan bezaaid worden.'"

(Bo § 7) Een weinig later, toen de vervolging ten einde kwam, werd de grote Constantijn keizer; hij is de eerste christen in de serie der Romeinse keizers. Al in het begin van zijn regering viel een tiran der Perzen hem aan, om hem de macht te ontnemen. Aanstonds gaf hij in zijn hele rijk order, grote en sterke mannen op te roepen, om ten strijde te trekken tegen Gods vijand. Met dat keizerlijk decreet trokken de groten van het hof uit over alle streken, steden en dorpen, en verzamelden ze bruikbare mannen. Ook de jonge Pachomius, toen twintig jaar oud, werd opgeroepen; in feite was hij niet zo heel sterk; maar, gezien het buitengewoon groot aantal dat gevorderd moest worden, werd ook hij opgeroepen. Toen hij werd weggeleid om met de andere manschappen ingescheept te worden, verzuchtte hij met de ogen ten hemel: "Mijn Heer Jezus, dat uw wil geschiede!" (vgl. Mt. 6,10) Per schip voeren zij noordwaarts, en aangekomen in Sné (= Né), de hoofdstad van het oude koninkrijk, werden allen binnen de stad gebracht en er in de gevangenis opgesloten. Dezelfde avond nog kwamen burgers uit die stad hun brood en andere levensmiddelen aanbieden; zij drongen bij de opgeroepenen erop aan, te eten, daar ze bemerkten, dat allen droef te moede waren. Toen hij hen zag, vroeg de jonge Pachomius aan zijn gezellen: "Waarom zijn die mensen zo vriendelijk tegenover ons? Zij kennen ons niet eens." Zij antwoordden: "Dat zijn christenen en zij behandelen ons zo vriendelijk omwille van de God van de hemel." Hij zonderde zich een beetje af en bleef de hele nacht tot God bidden: "Mijn Heer Jezus Christus, God van alle heiligen, moge uw goedheid mij snel bereiken; bevrijd mij uit deze moeilijkheden; ik van mijn kant beloof U, het mensdom dienstig te zijn alle dagen van mijn leven." De volgende morgen haalde men de rekruten uit de gevangenis, scheepte ze weer in en zo vervolgde men de tocht naar de stad Antinoé. Telkens als zijn gezellen een of andere stad binnengingen voor de proviandering - men gaf hun deze uit de keizerlijke voorraden -, oefenden ze vaak druk uit op Pachomius en wilden ze hem meelokken naar slechte huizen om er werelds plezier te genieten. Maar hij berispte zijn gezellen daarover, daar hij de zuiverheid liefhad die aan God en aan zijn engelen lief is.

PACHOMIUS BEGINT EEN LEVEN ALS MONNIK

(Bo § 8) Nog tijdens hun oponthoud te Antinoé slaagde de vrome keizer Constantijn met Gods hulp erin zijn aanvallers te verslaan. Terstond kondigde hij in heel de wereld een decreet af, om alle opgeroepenen uit de dienst te ontslaan. Eenmaal vrij, ging iedereen vol vreugde weer naar huis. Ook de jonge Pachomius trok naar het zuiden, totdat hij Sjeneset bereikte, een verlaten dorp, verschroeid door de grote hitte. Hij nam de plaats zorgvuldig op; er woonden niet veel mensen, slechts enkelen. Hij ging naar de rivier en trad er een kleine tempel binnen, door de ouden Pmampisarapis genaamd. Rechtop staande bad hij; en Gods Geest kwam over hem en sprak tot hem: "Strijd en houd hier uw verblijf." Dat beviel hem; hij vestigde zich op die plaats en verzorgde er enige groenten en palmbomen, om voedsel te hebben voor zichzelf en voor een of andere arme uit het dorp, en ook voor het geval dat een reiziger op de weg of per boot langs kwam. Hij had inderdaad de gewoonte met een groot aantal om te gaan, zodat velen zelfs hun woonplaats verlieten om in dat dorp te komen wonen, vanwege de manier waarop hij hun moed insprak.

Enige tijd later leidde men hem naar de kerk en werd hij er gedoopt, opdat hij waardig zou zijn de heilige Mystериën te ontvangen, het Lichaam namelijk en het Bloed van Christus. In de nacht van zijn Doopsel kreeg hij een visioen: hemelse dauw daalde neer op zijn hoofd en verdichtte zich tot een honingraat in zijn rechterhand; op het moment dat hij ernaar keek, viel de dauw op de grond en verspreidde zich over de oppervlakte van heel de aarde. Terwijl hij daarover nog geheel buiten zichzelf was, kwam er tot hem een stem uit de hemel: "Begrijp het wel, Pachomius, zo iets zal zich binnenkort voor u verwezenlijken." Hij maakte veel vorderingen in dat dorp door zijn liefdadigheid jegens allen, en hij wist moed in te spreken aan alwie maar tot hem kwam, zodat zijn roem velen bereikte, en ze terwille van hem in het dorp kwamen wonen.

(Bo § 9) Na enige tijd brak er in het dorp een kwaadaardige pest uit, waaraan velen stierven. Hij ging ze verzorgen; hij sleepte ook grote hoeveelheden hout uit het nabijgelegen bos, en deelde die aan hen uit. - Er lag inderdaad in de buurt van het dorp een groot acaciabos met veel bomen. - Hij bleef zo te hunnen dienste, totdat God hun genadig weer genezing schonk. Toen de ziekte had uitgewoed, ging hij zich bezinnen en zei: "Dit werk, zieken te verzorgen in de dorpen, is niet het werk van een monnik, maar alleen het werk van geestelijken en van ouderen onder de gelovigen. Van nu af ga ik dat werk niet meer doen, uit vrees dat een ander die dit werk zou aanpakken, meegesleept zou worden door mijn aanstotelijk voorbeeld, en het Schriftwoord op mij kon worden toegepast: 'Ziel voor ziel' (Ex. 21,23), want er staat geschreven: 'Zuivere en onbevleete vroomheid voor God en voor de Vader bestaat in het bezoeken van weduwen en wezen, en het zich vrijwaren van de wereld' (Jak. 1,27)."

VORMING BIJ PALAMON

(Bo § 10) Na een verblijf van drie jaar op die plaats bemerkte hij, dat hij zeer veel volk rond zich had vergaderd en dat hij er hinder van kreeg; zij lieten hem inderdaad nooit een ogenblik met rust. Van toen af zocht hij monnik te worden en het leven van een kluizenaar te leiden. Terwijl hij erover nadacht vandaar weg te trekken, hoorde hij spreken van een ouderling-asceet, met name Palamon; dit was een groot monnik die buiten het dorp woonde en tot toonbeeld en vader voor velen uit zijn omgeving was geworden. Pachomius stond nu zijn verblijf af aan een andere ouderling-monnik, opdat deze zou zorgen voor de groenten en de palmbomen met het oog op de nood van de armen.

Zelf vertrok hij vandaar en ging aankloppen bij de heilige monnik apa Palamon. Deze gluurde door zijn kijkgat, en zei kortweg: "Wat klopt gij bij mij aan?" Hij sprak nogal bruusk. Pachomius antwoordde: "Vader, ik wens, als u het goed vindt, monnik te worden bij u." Palamon sprak: "Wat gij zoekt is geen kleinigheid; velen zijn reeds gekomen om dit te doen maar konden het niet volhouden. Integendeel, met schaamte zijn zij weer heengegaan (vgl. 2 Petr. 2,21), omdat zij zich geen moeite getroostten voor de deugd. Nochtans beveelt de Schrift ons dit op vele plaatsen; zij spoort ons aan, ons af te matten in vasten, nachtwaken en veel gebed, teneinde onze verlossing te bereiken. Ga dus maar heen, vestig u in uw verblijf en houd vast wat ge hebt (vgl. Apok. 3, 11); zo zult ge eervol zijn in Gods oog. Ofwel, onderzoek uzelf heel nauwkeurig om te achterhalen wat ge kunt dragen; kom daarna terug, en wij zijn dan bereid, om in de mate van onze zwakheid uw zwoegen te delen totdat gij uzelf kent. Wat er ook van zij, wij gaan u nu het monnikenleven uitleggen; daarna gaat ge heen om uzelf te onderzoeken, of ge, ja dan neen, dit leven kunt dragen. Welnu, de regel van het monachisme die onze voorgangers ons geleerd hebben, is de volgende: te allen tijde waken wij de helft van de nacht - soms zelfs van de avond tot aan de morgen toe - Gods woord reciterend, en, met draad, haar of palmboomvezels, allerlei handwerk verrichtend, zowel om te voorkomen dat de slaap ons lastig valt, als om ons het nodige voedsel te verschaffen. Wat wij meer hebben dan voor onszelf nodig is, geven wij aan de armen volgens het woord van de Apostel: 'Wij moeten altijd de armen gedenken.' (Gal. 2,10) Met olie bereide spijzen, wijn en gekookt eten zijn onder ons ten enen male onbekend. Te allen tijde vasten wij tot de avond, tijdens de zomer elke dag, tijdens de winter om de twee of drie dagen. Wat de gebeden betreft is er deze regeling: zestig gebeden overdag en vijftig gedurende de nacht, de schietgebeden niet meegerekend, die we doen om geen leugenaars te zijn, want ons is bevolen 'zonder ophouden te bidden' (1 Tess. 5, 17) en 'dat hij die te lijden heeft, bidde.' (Jak. 5,13) Onze Heer Jezus Christus maant ook zijn volgelingen: 'Bidt opdat ge niet in bekoring komt' (Mt. 26,41); het gebed is immers de moeder van alle deugden. - Nu heb ik u de wet van het monnikenleven uitgelegd; ga en onderzoek uzelf nauwkeurig. Indien ge in staat zijt te doen wat ik u geleerd heb, en gij u niet laat afschrikken en terugdeinst, zullen wij ons mateloos met u verheugen."

(Am. 348) Toen Pachomius deze woorden uit de mond van de oude Palamon hoorde en hij hem had gezien, antwoordde hij bescheiden: "Ik heb mezelf dagenlang onderzocht alvorens me tot uw liefde te begeven." Terstond kwam Palamon nu naar beneden, opende hem zijn deur en gaf hem een reine kus. Toen sprak hij tot hem: "Denk niet, dat hetgeen ik verteld heb over de oefeningen (I), de gebeden en nachtwaken, uit ijdele mensenglorie door mij is gezegd en meen ook niet, dat we onszelf willen doen gelden bij de mensen. Wij leren u alleen maar, hoe ge moet werken aan uw heil, zodat u geen enkele uitvlucht overblijft. Want er staat voor ons geschreven: 'Alles wat zuiver is, straalt licht uit' (Ef. 5,12-13), en: 'slechts met uzelf geweld aan te doen zult ge het Rijk der hemelen binnengaan.' (Mt. 11,12) Nu hoop ik, dat ge teruggaat naar uw woning om uw ziel gedurende enkele dagen te beproeven. Want het is geen geringe zaak die ge vraagt." Pachomius antwoordde hem: "Reeds in alles heb ik mijn

ziel beproefd; én met Gods hulp én door uw heilige gebeden ben ik vol vertrouwen dat uw hart gerust zal zijn omtrent mij." De grijsaard antwoordde hem: "Goed dan." En terstond ontving hij hem met vreugde en gedurende vele dagen hield hij hem bij zich om hem te beproeven.

(Bo § 10 vervolg) Pachomius was van de avond tot de morgen in gebed verzonken, zei de gebeden en werkte intussen met zijn handen, om te onderzoeken hoeveel slaap hij nodig had en om na te gaan hoelang hij het kon uithouden zonder onwel te worden.

Toen de avond viel, namen zij hun sober maal. De ouderling sprak tot Pachomius: "Maak het riet nat, het latwerk en ook de vezels, en wel zoveel als we genoeg hebben om de hele nacht te waken, want op zaterdagnacht waken wij van de avond tot de morgen." Pachomius deed in alle nederigheid wat zijn vader apa Palamon hem bevolen had. Kort na zonsondergang stonden zij op en, onafgebroken wakend, baden en loofden zij God, zonder hun handwerk te onderbreken. Als de slaap hen overmande, veranderden zij van werk, om de druk van de slaap te verdrijven. Wanneer zij merkten, dat de slaap hen toch overmeesterde, stonden zij op, gingen de berg op, buiten hun verblijf, en het zand dat daar lag, droegen zij in korven van de ene plaats naar de andere, aldus hun lichaam afmattend om maar wakker te blijven voor het gebed tot God. Als de ouderling de jongen van slaap zag omvallen, moedigde hij hem aan en zei: "Wees waakzaam Pachomius om te voorkomen dat satan u bekore, want velen zijn gevallen door toe te geven aan de kwellende druk van de slaap." Toen de ouderling zag dat Pachomius tot aan het uur van de gebedsdienst weerstand bood, was hij vol blijdschap om zijn gehoorzaamheid en zijn voortgang, en prees er zichzelf gelukkig om wegens zijn eigen heil.

(Bo § 11) Toen het Pasen was geworden zei ouderling apa Palamon: "Pachomius, mijn zoon, het is vandaag een grote dag; ga onze maaltijd klaarmaken en laten we vanmiddag een beetje eten. Vanavond zullen we dan nog wat eten." Terstond stond Pachomius op en bereidde de maaltijd. Na te hebben gebeden gingen zij zitten om te eten. Toen de ouderling nu het zout bekeek, zag hij, dat Pachomius er een weinig olie in gemengd had; hij sloeg zich op het gezicht en sprak: "Mijn Heer werd voor mij gekruisigd, en ik zou eten wat het vlees streelt? Laten we groenten eten zonder olie of azijn, of anders as bij het zout doen dat we eten. Maar laat ons de wet van onze vaderen niet verlaten en niet eten wat het vlees streelt." Aanstonds trok hij zich terug om niets meer te eten tot de volgende dag. De jonge Pachomius gooide nu het zout met de olie weg en bracht zout met as gemengd. Met veel nederigheid bad hij de ouderling: "Vergeef me, heer Vader, sta op en eet." De heilige ouderling zwoer en zei: "Ware het niet omwille van de lamp van het heiligdom en het werk van de haren, ik zou nooit dit schepsel, ik bedoel de olie, in huis geduld hebben." Pachomius antwoordde: "Mijn heilige Vader, vergeef me, ik ben het die de fout heb begaan." Toen stond de ouderling op en samen gebruikten zij hun maaltijd, terwijl hun beiden de tranen over de wangen vloeiden.

(Bo § 12) Vaak gebeurde het dat de jonge Pachomius, de moed ziende van ouderling apa Palamon, het huis uitliep om te gaan bidden in grafkamers vol afgestorvenen. Hij bracht daar de hele nacht van de avond tot de morgen door met bidden tot God. De plaats waar hij stond werd dan vochtig als slijk van het vele zweet, dat hij uit zijn hele lichaam verloor. - Na vier jaar zag Pachomius opnieuw het visioen dat hij vroeger gezien had: Hemelse dauw kwam op hem neer en bedekte vervolgens de oppervlakte van geheel de aarde. Hij zag ook sleutels die hem in het geheim overhandigd werden. Toen het ochtend was geworden vertelde hij het visioen dat hij had gehad aan de heilige ouderling apa Palamon. Deze was er zeer verwonderd over en zei: "Mijn zoon, Pachomius, de strekking van dit verhaal reikt heel ver. Maar dat de wil van de Heer geschiede."

(Bo § 13) Eens, het was op het feest van de Verschijning des Heren, zag Pachomius, toen hij uit het acaciabos terugkeerde, de ouderling bezig met iets in een ketel te koken. Hij dacht bij zichzelf vol verbazing: wat zou de ouderling daar vandaag aan het koken zijn? Een weinig later zei deze: "Pachomius, breng gauw de schotel." Pachomius kwam met de schotel; de ouderling opende de ketel en goot hem leeg in de schotel. Het waren alleen maar harde vijgen! Er stond inderdaad een grote vijgeboom op die plaats, die ze regelmatig eigenhandig begoten, om zo nodig iets te hebben waarmede ze de zieken van dienst konden zijn. Nu stonden beiden op, verrichtten het gebed en aten van de vijgen, terwijl zij de Heer loofden, "want wat bitter is, wordt zoet voor wie veel honger heeft." (Spr. 27,7)

(Bo § 14) Op zekere dag, juist toen ze bij een groot vuur zaten waar ze beiden hun handwerk verrichtten en de

heilige Schrift van buiten reciteerden, meldde zich aan de deur een broeder uit een naburige woning. Dadelijk stond Pachomius op en opende hem. Eenmaal binnen, sprak de broeder op hoogmoedige toon. Bij het zien van het vuur, werd zijn hart overmeesterd door de duivel en hij zei hun: "Gij beroemt u erop, asceten te zijn in het oog van God - welnu, wie van u het geloof bezit, ga op het vuur staan en zegge het gebed van het Evangelie." De heilige apa Palamon werd zeer kwaad en antwoordde hem: "Vervloekt zij de duivel die u deze slechte gedachte heeft ingegeven; laat het hier maar bij; het is genoeg." Maar de andere luisterde niet naar de heilige ouderling; integendeel, gedreven door degene die in hem werkte, stapte hij vol hoogmoed boven op het vuur en zei het gebed op, zonder dat zijn voeten enig letsel ondervonden. Daarop begaf hij zich vol trots weer op weg naar zijn woning.

Pachomius zei tot de ouderling: "Heer Vader, de Heer weet, hoezeer ik die broeder die boven op het vuur is gaan staan zonder de voeten te verbranden, bewonderd heb." Maar de zalige apa Palamon antwoordde: "Pachomius, mijn zoon, bewonder die mens niet; heel zeker is het de Heer die toegelaten heeft, dat door tussenkomst van de duivel zijn voeten niet verbrandden, zoals er geschreven staat: 'Aan wie kronkelwegen bewandelt, zal God kronkelwegen bezorgen.' (Ps. 17/h18,27) Geloof me, mijn zoon, indien ge wist welke smarten hem nog zullen overkomen, dan zoudt ge zijn rampzalig lot bewenen."

Enkele dagen later, terwijl die broeder met zijn geweldige hoogmoed in zijn woning was, ging de duivel, die hem zo al een keer bedrogen had en hoogmoedig gemaakt, aandacht aan hem schenken. Hij kwam, vermomd als een schone vrouw, aan zijn deur kloppen. De broeder opende terstond. De duivel in vrouwengedaante zei: "Ik bid u, eerwaarde Vader, heb medelijden met mij en wil mij opnemen in uw huis tot morgenvroeg. Ik zit namelijk in grote moeilijkheden ten gevolge van een lening die ik aan de eigenaar niet kan terugbetalen." Omdat zijn hart verblind was, zag de monnik niet in, dat hij haar niet moest ontvangen. Hij ontving haar en leidde haar zeer tevreden zijn huis binnen. Daarop begon de duivel zijn geest met zoveel slechte vleselijke verlangens te prikkelen, dat hij ertoe overhelde om met haar te zondigen.

Toen wierp de duivel hem plotseling omver, en kwelde hem tot de volgende dag. Toen hij zijn zinnen weer meester was, kwam hij naar de heilige ouderling Palamon gelopen, hij wierp zich aan zijn voeten en bad onder bittere tranen: "Heer Vader, dat uw gebed mij ondersteune; bid de Heer voor mij, dat Hij medelijden met mij heeft, omdat ik mijzelf heb gezocht. Help mij in mijn ellende, want ik word hevig gekweld. Ja, ik ben zelf de schuld van mijn verderf. Zo dikwijls toch hebt ge mij ingeprent wat nuttig is voor mijn ziel, maar de hoogmoed belette mij u te gehoorzamen en zo mijzelf te redden. Nu, wee mij, ellendige." De heilige ouderling apa Palamon en Pachomius waren bij het zien van zijn grote verslagenheid zeer bedroefd en weenden. Ze namen hem in hun huis op en brachten hem weer tot bezinning. Maar terwijl ze allen weenden, wierp dezelfde demon hem opnieuw omver en martelde hem nog meer. Beiden stonden over hem heen gebogen en onder tranen baden zij de Heer voor hem, totdat hij herstelde en weer recht overeind voor hen stond. Terwijl zij doende waren hem naar een eenzame plaats te leiden, in afwachting totdat hij door de Heer van deze onzuivere geest zou genezen worden, nam hij plotseling, gedreven door de duivel in hem, een groot stuk brandhout om hen beiden dood te slaan. Zij waren niet bij machte hem vast te houden en hij spoedde zich noordwaarts door het gebergte totdat hij de stad Sjmien bereikte. Daar wierp hij zichzelf in het vuur waarmede de baden verwarmd werden en verbrandde er jammerlijk.

Ouderling apa Palamon was zeer bedroefd om de ziel van deze ongelukkige, en heel vaak sprak hij er over met Pachomius en met al de broeders uit de buurt en met die in heel dat gebergte; want hij was hun vader en vertrooster. Hij bracht hun dikwijls deze ongelukkige weer voor de geest, en prentte hun vrees in door de Schrift: "Zie wat voor kwaad er, zodra iemand toegeeft aan de machteloze geest, deze mens overkomt, die zich met hem heeft ingelaten; niet alleen zijn ongelukkige ziel, maar ook nog zijn arme lichaam heeft de boze geest in het verderf gestort." Het horen van deze verschrikkelijke woorden van hun vader Palamon was voor de broeders een krachtige aansporing om in de toekomst heel moedig over zichzelf te waken en zich zo te redden. Maar zijn voorbeeld maakte nog meer indruk op hen, want voortdurend droeg hij het kruis van Christus in zijn vlees.

(Bo § 15) Wat Pachomius betreft, hij legde zich meer en meer toe op grote oefeningen, op overvloedige en grote ascese, op recitatie van lange teksten uit de Schrift. Hij oefende er zich bijzonder in om de teksten vlot en in de

juiste orde op te zeggen. Zijn oefeningen deed hij vooral op verlaten plaatsen, in het acaciabos dat hen omringde, en in de ver afgelegen woestijn. Als onderweg doornen dan zijn voeten verwonden, verdroeg hij de pijn ervan, zonder ze te verwijderen. Hij was de nagels indachtig die geplant stonden in het lichaam van onze Heer aan het kruis.

(Bo § 16) Ouderling Palamon stond in contact met al de broeders die op deze berg huisden. Zij bewonderden hem om zijn moedig gedrag, waarin hij zonder falen volhardde. Ouderling apa Palamon had echter een miltziekte opgedaan, als gevolg van zijn veelvuldige boetedoeningen en vooral doordat hij zich, naar gelang hij ouder werd, toch niet wilde intomen in zijn praktijken. Zijn burens en ook ouden van dagen die van verre gekomen waren, troffen hem aan in een pijnlijke crisis van de ziekte; zij brachten een beroemd geneesheer bij hem in de mening dat deze hem wellicht een geneesmiddel zou kunnen toedienen. Maar toen de geneesheer bij hem was gekomen, sprak hij tot de broeders: "Bij deze man is een geneesheer onnodig; hier is slechts sprake van uitputting wegens te grote ascese. Als hij wat voedsel wil gebruiken dat hem dienstig is zal hij genezen." Men aandrang verzochten de broeders hem aldus te handelen; hij gehoorzaamde hun en at enioe van de gerechten welke de zieken gewoonlijk worden aangeboden. Maar toen hij er enige dagen van gegeten had, begreep hij, dat hij zo toch niet zou genezen; en hij sprak tot de broeders: "Denkt toch niet, dat er genezing komt van vergankelijke spijzen. Volstrekt niet. Genezing en kracht geworden ons door onze Heer Jezus, de Christus. Zo van Christus' martelaren de ledematen werden afgesneden, zo zij onthoofd werden of verbrand in het vuur (vgl. Heb. 11,37), zo zij zelfs de dood doorstonden door het geloof dat zij hadden in God, is het dan niet normaal, dat ik wat uitgeput raak door een onbeduidende ziekte? Alhoewel ik naar u geluisterd heb en ik u tevreden heb gesteld door spijzen te eten die geacht worden het lichaam te sterken, heb ik toch niet de minste beterschap ondervonden." Zo hervatte hij met de grootste inspanning weer zijn ascese, totdat de Heer zijn moed en getrouwheid zag, hem verlichting bezorgde en hem genas van zijn ziekte.

PACHOMIUS VESTIGT ZICH IN TABENNËSI. DOOD VAN PALAMON.

(Bo § 17) De jonge Pachomius deed zijn best om hem in elke deugd, waarmee hij zich bekleedde (vgl. Kol. 3,12), na te volgen. Op zekere dag trok hij volgens zijn gewoonte door de woestijn het grote en dichte acaciabos in; door de Geest gedreven vervolgde hij zijn tocht wel tien mijlen ver en kwam toen aan een verlaten dorp, Tabennêsi geheten, dat aan de rivier lag. Hij kreeg de gedachte het binnen te gaan en er wat te bidden. Hij gaf gehoor aan Hem die hem ingaf zo te doen. Op die plaats gekomen strekte hij zijn armen uit en bad de Heer Jezus Christus hem bekend te willen maken wat Hem behaagde. Hij volhardde in het gebed; toen kwam een stem uit de hemel tot hem: "Pachomius, Pachomius, strijd, vestig u hier, bouw een huis. Een menigte mannen zal naar u toe komen om monnik te worden bij u en zorg te wijden aan het heil van hun ziel." Daarop keerde hij terstond naar zijn vader ouderling apa Palamon terug en vertelde hem wat hij gehoord had. De ouderling begon te wenen en sprak: "Zeven jaar hebt gij mij in zo volmaakte gehoorzaamheid verdragen; gaat gij mij nu ook verlaten, en dat op mijn oude dag? Maar wat daar ook van zij: dat de wil van de Heer steeds geschiede. Ik hoop immers, dat het visioen dat gij een eerste keer en een tweede keer gezien hebt, werkelijkheid gaat worden in de taak die de Heer u heeft opgedragen. En nu, mijn zoon, kom, laten we naar het zuiden gaan en daar voor u een huisje bouwen. Gij zult mij eens komen bezoeken, en op mijn beurt breng ik u weer een bezoek, totdat de Heer mij komt halen." Samen gingen zij dus op weg en bouwden het huis. Vol blijdschap en in grote liefde tot God bezochten zij elkaar waarbij de ouderling voor allerlei zaken raad aan Pachomius verstrekke.

(Bo § 18) Deze toestand had echter nog niet zo lang geduurd, of de ouderling werd ziek. Aanstonds lieten de broeders toen Pachomius uit het zuiden halen.

(S3 p.57) Deze begaf zich haastig op weg, kwam in het noorden aan en verzorgde Palamon, totdat de Heer deze kwam halen en hij in vrede stierf op de vijfentwintigste dag van de maand Epief, het tiende uur. Heel de nacht brachten zij door met lezen en psalmodiëren bij de dode, tot aan het uur van de gebedsdienst. Toen droegen zij voor hem de prosphora op, waarna ze hem naar de berg brachten op korte afstand van zijn woning, hem daar ter aarde bestelden en voor hem baden. Daarop keerde ieder terug naar zijn verblijf, met leedwezen terugdenkend aan de vertroosting die zij van de heilige ouderling apa Palamon mochten ontvangen. Velen van hen zeiden dan ook: "Nu zijn wij wezen geworden." Ook Pachomius keerde terug naar zijn verblijf in het zuiden; hij zegende God, maar met droefheid en weeklachten over het heengaan van de heilige. Opnieuw en steeds meer legde hij zich toe

op strenge en veelvuldige ascese.

Onze vader Pachomius vestigde zich in het vertrek dat zij hadden opgetrokken om er hun ascese te plegen, in het verlaten dorp dat hem van Godswege, door middel van de stem die hij vernomen had, was aangewezen. Hij oefende zichzelf uitermate en leefde in grote onthechting. Ook verrichtte hij veel handenarbeid, maar zonder zichzelf van de opbrengst ervan iets voor te behouden buiten de drie broodjes die hij in een kruik bewaarde in bovengenoemd vertrek.

In de steden en dorpen rondom de plaats waar hij zich had teruggetrokken, verbreidde zich nu het gerucht, dat hij een wereldverzaker was, die voor zichzelf niets behield buiten twee of drie broodjes per dag, maar de verdere opbrengst van zijn arbeid besteedde aan aalmoezen. Zo diende zich op zekere dag een magistraat bij hem aan met zijn gezelschap, beiden gezeten op een ezel. De magistraat had een tas bij zich vol wittebroden en hield halt op de plek waar Pachomius zich bevond. Hij was gekomen met de bedoeling om te achterhalen of hetgeen hij over hem vernomen had, namelijk dat hij niets voor zichzelf behield, juist was, en om te zien, wat voor iemand hij was. Hij zei tot hem: "Ik heb honger; geef me iets te eten." Pachomius verwijderde zich en bracht twee broodjes aan, die hij hem opdiende. Het derde broodje behield hij voor zich. Het was immers daags na een dag waarop hij in het geheel niet gegeten had; soms toch vastte hij één dag, dan weer twee of drie dagen achtereenvolgens. Toen de bezoekers de twee broodjes hadden opgegeten, zeiden zij hem: "Breng ons nog wat broodjes." Toen bracht hij hun ook het derde broodje aan en diende het op. Nadat zij ook dit hadden opgegeten, bleven ze hem nog vragen en zeiden: "Breng ons nog wat broodjes, want onze honger is nog niet gestild." Nu antwoordde hij: "De Heer weet het, ik heb geen broodjes meer."

Toen de magistraat aldus de waarheid uit zijn mond vernomen had, stond hij onmiddellijk op en wierp zich aan zijn voeten om hem zijn eerbetoon te brengen, zeggende: "Waarlijk, gij zijt een engel en geen mens, want nu blijkt, dat hetgeen ik van u heb horen zeggen, juist is." Daarop nam hij de tas met wittebroden en leegde die op de grond. Maar toen hij wilde heengaan, greep Pachomius hem vast, zeggende: "Neem deze broden mee, want ik heb nergens plaats om ze te bewaren; het kruikje dat ik bezit kan maar vier of vijf broodjes bergen." De man wilde hem echter niet gehoorzamen en weigerde zijn broden mee te nemen; hij vertrok en liet ze achter. Toen de avond gevallen was, at Pachomius voor één keer van die broden, maar de rest gaf hij volgens zijn gewoonte als aalmoes aan anderen. Zijn deur bleef altijd openstaan voor wie dan ook, omdat er in zijn huis niets anders was dan alleen de drie broodjes.

JOHANNES, ZIJN BROER, KOMT BIJ PACHOMIUS WONEN

(S3 p.58) Toen zijn oudere broer Johannes vernam, dat Pachomius ergens alleen woonde, ging hij scheep en kwam naar hem toe in het noorden. Zij hadden elkaar niet meer gezien sinds de dag waarop men Pachomius had aangehouden en tot rekrute gemaakt. Toen Johannes hem gevonden had te Tabennési, omhelsde hij hem. Pachomius richtte tot hem het woord Gods en maakte hem tot monnik in zijn woning. Te zamen leidden zij een leven van strenge ascese en droegen Christus' kruis volgens het woord van Paulus: "Te allen tijde dragen wij de dood van Jezus in ons lichaam, opdat ook Jezus' leven verschijne in ons sterfelijk vlees." (2 Kor. 4,10-11) Zij leefden in grote onthechting; want alles wat ze door hun handenarbeid wonnen, gaven ze weg, behoudens hetgeen hun strikt onontbeerlijk was. Zij schaften zich een monnikskleed aan, dat wil zeggen een tuniek, die ze in tweeën verdeelden. Zij maakten er kleren van, want hetgeen ze droegen was versleten. Ook kochten ze kovens. Verder hadden zij één manteltje voor hun beiden samen. Telkens als de tuniek van een hunner vuil was, trok hij het manteltje aan, totdat de tuniek gewassen was en hij die weer aandeed.

Beiden leefden in grote onthechting, want ze behielden niets voor zichzelf behoudens hun twee broodjes voor iedere dag en wat zout. Wanneer ze gingen bidden, bekleedden ze zich met haren mantels en begaven zich naar een zeer hete plek, waar ze bleven bidden van de avond tot de ochtend, terwijl ze zich tijdens het gebed verstierven door noch handen noch voeten te bewegen. Hun handen hielden ze uitgestrekt, om te verhinderen dat de slaap hen overmande; ook gingen ze als verweermiddel tegen de slaap gedurende heel een nacht maar zelden knielen, maar bleven ze heel de nacht door op hun voeten staan, die dan vanwege de vermoeienis opzwellen. Ook waren hun handen met bloed overdekt, doordat ze die niet onttrokken aan de zwermen muskieten die erop aasden. Moesten ze soms even rust nemen, dan zetten zij zich neer in het midden van het vertrek waar ze baden,

zonder met de rug te steunen tegen een der muren. Waren ze overdag met een materiële arbeid bezig waarbij de zon met grote hitte op hen neerkwam, dan verlieten ze die plaats toch niet, vooraleer het werk waaraan ze arbeidden, beëindigd was, daarin het woord van het Evangelie nakomend: "Wie Mij wenst te volgen, verloochene zichzelf, neme zijn kruis op en volge Mij." (Mt. 16,24)

(S3 p.60) Eens waren zij - Pachomius en zijn broer - bezig met de oogst op een eiland dicht bij het ontvolkte dorp Tabennêsi waar zij zich hadden teruggetrokken. Toen zij die nacht hun gebruikelijke gebeden hadden volbracht, verwijderde Pachomius zich en zette zich op een kleine afstand van zijn broer neer. Hij was bedrukt, en met gebroken hart tobde hij over de wil van God, die hij wilde kennen. Het nachtelijk duister heerste nog alom, toen er plotseling een lichtende gestalte vóór hem stond die hem zeide: "Waarom ben je bedrukt en zit je hier met gebroken hart?" Hij antwoordde: "Ik zoek de wil van God." De ander zei: "Verlang je werkelijk de wil van God?" Hij antwoordde: "Ja." De ander gaf hem nu ten antwoord: "De wil van God is, dat je het menselijk geslacht dient om het te verzoenen met Hem." Bijna verontwaardigd antwoordde Pachomius hem: "De wil van God is het die ik zoek, en nu zegt gij me, dat ik de mensen moet dienen!" Maar de ander zei hem tot driemaal toe: "De wil van God is, dat je de mensen dient om ze tot Hem te roepen." Hierna zag Pachomius hem niet meer. Maar nu herinnerde hij zich, hoe hij op de dag, waarop men hem tijdens zijn opsluiting met de andere recruten aalmoezen had gebracht, een verplichting tegenover God op zich had genomen in deze termen: "God, als U me helpt, en ik bevrijd raak uit deze kwellingen waarin ik me bevind, zal ik me, tot eer van uw Naam, de dienaar maken van het menselijk geslacht." Zijn hart was erover voldaan, dat deze ingeving van de Geest des Heren hem in de gedachte gekomen was; want zij stemde overeen met de woorden die de lichtende gestalte tot hem gericht had, toen ze hem had aangesproken. Zijn broer die zich op korte afstand bevond en hem hoorde praten, vroeg hem: "Wie is het met wie je daar praat?" Hij zag namelijk de gestalte niet die met Pachomius sprak. Maar deze antwoordde hem: "Met niemand." Hij wilde de zaak voor zich houden.

Na het visioen waarin hem gezegd werd de zielen der mensen te verzorgen om ze vlekkeloos aan God aan te bieden (vgl. Kol. 1,22), omdat zulks de wil van God was waarom hij had gevraagd, begon hij met zijn broer hun woning uit te breiden en haar als een klein convent in te richten. Dit deed hij in overeenstemming met de opdracht die hem gegeven was, om iedereen, wie dan ook, op te nemen die tot hem zou komen om hem te bezoeken of om bij hem te blijven en met hem het kluisenaarsleven te leiden. Maar terwijl ze de buitenmuur van het convent aan het optrekken waren, wilde Pachomius het bouwterrein vergroten met het oog op de menigte die tot hem zou komen, terwijl Johannes van zijn kant er alleen maar aan dacht, ze afzonderlijk te laten leven als kluisenaars. Toen Pachomius nu zag, dat Johannes de muur die hij optrok, aan het afbreken was, zei hij tot hem: "Johannes, wees toch niet zo dwaas de muur in te perken." Terstond had Johannes een hevige aanval van onstemdheid. Maar toen Pachomius zag, hoe die enkele woorden van hem dat kwaad humeur bij zijn broer opriepen, verontschuldigde hij zich onmiddellijk en zei: "Ik heb ongelijk; ik ben kleingeestig tegenover je geweest." En hij was zeer bedrukt, zeggende: "Ik ben nog niet trouw en ben nog ver verwijderd van God, aan wie ik beloofd heb zijn wil te zullen doen".

Die avond daalde hij af in een kelderverdieping van het verlaten dorp waar hij woonde. Hij plaatste een baksteen onder zijn voeten, strekte zijn handen uit en bad wenend tot God heel die nacht, van de avond tot de morgen. Hij sprak: "Heer, help mij; ontdoe mij van de vleselijke gedachte, zodat ik me in het geheel niet meer boos maak, zelfs als men mij op het gezicht slaat. Verdien ik soms meer ontzien te worden dan uw welbeminde Zoon, die mens geworden is voor het heil van ons zondaars? Want men sprak vervloekingen tegen Hem uit, maar Hij beantwoordde die niet met vervloeking; Hij kreeg te lijden, maar liet zich niet verbitteren. (vgl. 1 Petr. 2,23) Hoeveel meer dien ik, zondaar, mijzelf te vernederen, en dit zevenmaal meer. Want Hij, zondeloze God, heeft geleden voor ons; hoe zou ik dan, stof en as, en het werk van zijn handen (vgl. Job 10,3), niet alles lijden zonder verbittering?" Aldus bleef hij heel de nacht roepen tot God; en uiteindelijk ging de baksteen smelten van al het zweet dat er uit zijn lichaam over neervloeide; er heerste namelijk onder in die kelder een grote hitte. En hij sprak nog: "Ongelukkige die ik ben, dat de vleselijke gedachte in mij huist, want die kan mij doen sterven, zoals er geschreven staat: 'De gedachte van het vlees betekent de dood.' (Rom. 8,6) Heer, heb medelijden met mij en laat niet toe, dat ik me op een dwaalspoor begeef, hetzij men mij ten onrechte op de proef stelt, hetzij men het doet tot mijn heil. Immers, als de vijand een zwak punt in mij vindt om binnen te sluipen, zal hij mij geleidelijk aan in beslag nemen en, als Gij me niet steunt, me tenslotte overmeesteren. Immers, 'wie heel de wet onderhoudt, doch op een

enkel punt faalt, staat schuldig aan het geheel.' (Jak. 2,10) Maar ik vertrouw, dat ik, als uw overvloedige barmhartigheid mij bijstaat, de weg zal leren bewandelen der heiligen, door na te jagen wat vóór mij ligt. (vgl. Fil. 3,13) Want de heiligen hebben door uw tussenkomst de vijand beschaamd. En hoe zou ik kunnen onderrichten degenen die Gij gaat roepen tot dit leven bij mij, als ik de vleselijke gedachte niet begin te beheersen?"

(S1 p. 2) In de morgen vertrok hij weer aanstonds met zijn broer om te gaan werken aan het vertrek dat ze bouwden. Enkele dagen later gebeurde het, dat zijn broer hem weer een kwetsend woord naar het hoofd wierp. Bij het horen ervan liet zijn hart zich verbitteren. Maar toen hij bemerkte, dat zijn hart in beroering gekomen was, deed hij weer hetzelfde als de eerste keer: heel de nacht bracht hij door in gebed, zodat de baksteen waarop hij stond, slijk werd onder zijn voeten. En van die dag af maakte hij zich nooit meer boos om een vleselijke gedachte, omdat God de bede verhoorde die hij tot Hem gericht had, zoals Jakobus het zegt in zijn brief: "Iedere uitnemende gave, elk volmaakt geschenk daalt uit de hemel neer en komt van de Vader van alle licht." (Jak. 1,17) Ook de Heer zelf in het Evangelie spoort iedereen die Hem liefheeft aan met deze woorden: "Vraagt, en gij zult ontvangen; zoekt, en gij zult vinden; klopt, en men zal u opendoen. Want alwie vraagt, zal ontvangen; wie zoekt, zal vinden; en voor wie klopt, zal men open doen." (Mt. 7,7-8) Op zijn beurt zegt Johannes in zijn brief waarin hij zich tot iedere gelovige richt: "Zo groot is ons vertrouwen in Hem, dat we zeker zijn door Hem te worden gehoord, als wij Hem iets vragen naar zijn wil." (1 Joh. 5,14) Na dan te zijn verhoord door God in hetgeen hij gevraagd had, kwam hij in gehoorzaamheid na wat David leert: "Wordt niet boos en maakt u niet toornig." (Ps. 36/h37,8) inderdaad, vanaf die dag overkwam het hem niet meer, zich toornig te maken op de wijze waarop vleselijke lieden dit doen; en wanneer hij toch soms in toorn geraakte, was het op de manier der heiligen. Hij bleef onverwijld de Heer nog vragen ook de andere geboden na te komen die in de heilige Schriften geschreven staan.

(S3 p.63 = Bo § 20) Een andere dag waren ze met zijn tweeën bezig enkele rietstengels in het water te roten. Maar plotseling schoot er op die plaats een krokodil omhoog.

(Bo) Johannes schrok, vluchtte naar de oever en schreeuwde zijn broer toe: "Vlug, klim op de oever; anders grijpt de krokodil je en sleept je mee." Pachomius lachte en antwoordde: "Denk je dan, Johannes, dat de wilde dieren hun eigen meester zijn? Volstrekt niet." De krokodil kwam dicht bij hem brutaal weer boven water, en bevond zich nauwelijks op een afstand van drie el van hem vandaan. Maar Pachomius schepte een handvol water, wierp het naar de muil van de krokodil en sprak: "Dat de Heer je veroordele om hier nooit meer terug te keren." En onmiddellijk dook de krokodil in de diepte. Toen Pachomius uit het water was gekomen, liep zijn broer Johannes naar hem toe en kustte hem vol vreugde op de mond, de handen en voeten en zei: "Mijn broer, de Heer weet, dat ik me als eerder geboren steeds je oudere broer noemde, en ik noemde jou mijn broer; maar van nu af aan zal ik je mijn vader noemen vanwege je rotsvast geloof in de Heer." Johannes deed ook grote oefeningen en pleegde ascese tot aan zijn dood.

STRIJD VAN PACHOMIUS.

(Bo § 21) God liet toe, dat Pachomius vele bekoringen van de duivel had te verduren, tot eigen vorming en tot nut van de anderen. De duivels begonnen hem openlijk te bestrijden. Soms gebeurde het, dat hij tijdens het gebed wilde gaan knielen maar dat de duivel dan schijnbaar vóór zijn voeten een soort kuil maakte, om hem schrik aan te jagen en om hem er zo van af te houden, nog tot de Heer te bidden. Maar hij kende de streken van de verleider, knielde met geloof neer en zegende God; hij bracht aldus dank aan Christus, terwijl hij de duivels in verwarring bracht. Soms gebeurde het ook, dat de duivels, wanneer hij naar een of ander werk ging, in twee rijen voor hem uitliepen als soldaten voor hun bevelhebber; en dan zeiden zij tot elkaar: "Maakt plaats voor de man Gods", met de bedoeling dat hij naar hen zou kijken en bedrogen zou uitkomen. Maar de man Gods, die zijn hoop op God vestigde, keek hen niet aan, maar lachte hen uit als machtelozen, en zij verdwenen onmiddellijk.

Soms deden zij zijn huis schudden, om hem te doen duchten, dat het boven zijn hoofd op instorten stond. Maar hij riep dadelijk uit: "God is onze toevlucht en onze kracht, een hulp in alle wederwaardigheden die ons overkomen; daarom zullen wij niet vrezen, ook al beeft de aarde." (Ps. 45/h46,2-3) - Op zekere dag zat hij te werken; een duivel nam de vorm van een haan aan en deze kraaide hem vlak in zijn gelaat. Hij keek hem echter niet aan, maar sloot zijn ogen en was niet in het minst ontsteld. - Toen de boosdoeners zagen, dat zij niet bij machte waren hem te bedriegen, kwamen zij aan met iets als een blad van een boom, vastgebonden aan een lang dik koord, alsof zij een troep mannen waren, bezig een zwaar en lastig werk te verrichten; zij deden alsof zij het koord aan een rotsblok

hadden vastgemaakt, om dit te verslepen. Dit alles deden zij onder luid geschreeuw, om over hem te triomferen als hij zou opkijken en erom moest lachen. Hij echter strekte zijn armen uit, bad en verzuchtte, tot zij allen verdwenen waren. - Dikwijls ook, als hij zich neergezet had om zijn brood te eten, kwamen zij als naakte vrouwen ook bij hem zitten, alsof zij met hem wilden eten. De man Gods sloot ogen en hart, totdat zij verdwenen waren. - Hij had de Heer gevraagd hem de slaap te ontnemen, om niet meer te slapen, totdat hij allen, die hem belaagden zou overwonnen hebben, zoals geschreven staat: "Ik zal niet heengaan, zolang mijn vijanden niet verdelgd zijn." (Ps. 17/h18,38) Op een gegeven ogenblik verhoorde de Heer zijn gebed, zodat hij de duivels beschaamd op de vlucht dreef en ze hem vreesden.

EERSTE LEERLINGEN. KLOOSTERREGELS.

(Bo § 22) Eens toen hij heel alleen biesen oogstte voor zijn werk, verscheen hem, terwijl hij daar volgens gewoonte waakte, een engel van de Heer die hem tot driemaal het volgende zeide: "Pachomius, Pachomius, de Heer wil, dat gij het mensdom ten dienste staat en het Hem aanbidt." Toen de engel was heengegaan, kwam onze vader Pachomius tot het inzicht: "Dat komt van de Heer." Zodra hij dus de nodige biesen verzameld had, keerde hij huiswaarts.

(Bo § 23) Door tussenkomst van Gods Voorzienigheid kwamen nu drie mannen naar hem toe: Psjentaësi, Soeroes en Psioj. Zij zeiden hem: "Wij wensen monnik te worden bij u en Christus te dienen." Hij onderhield zich met hen om te weten of zij afstand zouden kunnen doen van hun familie en de Zaligmaker volgen. Hij stelde ze vervolgens op de proef, en toen hij zag dat zij de gewenste gesteltenissen hadden, gaf hij hun de monnikskleding en ontving ze bij zich met blijdschap en liefde tot God. Eenmaal de heilige congregatie binnengetreten, legden zij zich ijverig toe op grote oefeningen en veelvuldige ascese. Zij zagen Pachomius al het werk in het klooster alleen doen; hij onderhield de kleine moestuin en belastte zich met het klaarmaken van het eten. Werd er aan de deur geklopt, hij was het die ging kijken; werd er iemand ziek, hij was het die hem verzorgde tot hij weer genezen was. Hij dacht namelijk bij zichzelf omtrent zijn drie gezellen: "Het zijn nieuwelingen, nog niet ver genoeg gevorderd, om in staat te zijn anderen te dienen." Hij ontsloeg hen dan ook van alle werk en zei hun: "Om uw zaligheid te bewerken moet gij u erop toeleggen, trouw te blijven aan datgene waartoe ge geroepen werd." Zij richtten zich echter tot hem met de bemerking: "Het doet ons pijn te zien dat gij alleen staat voor al het werk in huis." Hij antwoordde: "Wie zal zijn lastdier voor de watermolen spannen en het dan vergeten, zodat het van uitputting neervalt en sterft? Wat mij betreft, indien de Heer ziet dat ik vermoeid ben, zal Hij ons nog andere mannen sturen die in staat zijn ons te helpen in elk goed werk."

Hij stelde regels voor hen op, gebaseerd op de heilige Schrift, een reglement zonder punten die ergernis wekken, en vermaningen nuttig voor hun ziel; volstreekte gelijkheid in kleding en voeding, en een welvoeglijke legerstede.

(Bo § 24) De roep van Pachomius' godsvrucht verspreidde zich nu over heel Egypte. Er bevonden zich ergens vijf broeders die het kluizenarsleven leidden, stoere arbeiders in het werk Gods; het waren apa Petsjoosj¹, apa Cornelius, apa Paulus, apa Pachomius en apa Johannes. Op het horen van Pachomius' integer geloof gingen zij naar hem toe om bij hem te blijven. Hij nam ze op en verheugde zich over hun komst met geestelijke blijdschap. Anderen die hogerop woonden, in een plaats Twakat genaamd, hadden ook gehoord van Pachomius en kwamen met vijftig man naar hem toe. Hij nam ze eveneens op. Maar toen hij zag, dat ze van vleselijke inborst waren, deed hij ze weer vertrekken. In het vervolg bewerkte de Heer, dat nog vele andere broeders tot hem kwamen. Hij nam ze op en vormde hen in de wet van God.

(Bo § 25) Toen Pachomius zag dat er veel volk in dat dorp was komen wonen, ging hij met de broeders een kerk voor hen bouwen om er de Eucharistie² te vieren; heel de streek trouwens rondom was bevolkt. Zelf nam hij de zorg op zich voor de offergaven, want het volk was zeer arm. Hij ging met de broeders op zaterdag daar naar de kerk om de Sacramenten te ontvangen. Zelf ook vervulde hij voor hen de taak van voorlezen. Hij waakte daarbij zorgvuldig over de blik van zijn ogen, indachtig het woord van het Evangelie: "Wie een vrouw aankijkt om ze te begeren, heeft in zijn hart reeds overspel met haar gepleegd." (Mt. 5,28) Toen de broeders het aantal van honderd

¹ 'Petsjoosj'. Deze naam betekent eigenlijk volgens Lefort: 'de Ethiopiër' (etjooop, etsjoo-).

² Lefort: 'Synaxe'.

bereikt hadden, bouwde hij ook een kerk binnen de omheining van het klooster om er God te loven. Maar toch ging hij op zaterdagavond nog naar de kerk in het dorp om de offergaven aan te bieden. Op zondagmorgen kwam er een priester in hun klooster om het Offer op te dragen, want niemand onder hen had de rang van priester in de heilige Kerk. Inderdaad, onze vader Pachomius wenste geen priester onder de 'broeders, uit vrees voor jaloersheid en ijdele glorie. Dikwijls sprak hij daarover met de broeders, en hij zeide: "Het is beter, zulke eer in onze gemeenschap niet na te streven uit vrees dat er daardoor ruzie, naijver, jaloersheid en zelfs scheuringen ontstaan onder de talrijke monniken tegen de wil van God in. Zoals een vonk op de dorsvloer, tenzij ze prompt gedoofd wordt, het werk van een heel jaar vernielt, zo is het ook met een gedachte aan grootheid die in ons opkomt. Beter is het dus, dat we ons met eerbied onderwerpen aan de Kerk van God; en laten we voor deze dienst genoeg nemen met de priester die wij, voor welk uur dan ook, toegewezen krijgen door onze vaders, de bisschoppen." Wanneer evenwel een priester zich bij hem aanmeldde om monnik te worden, en hij rechtschapenheid bij deze constateerde, dan nam hij hem op als monnik. Hij eerbiedigde zijn rang, maar voor wat betreft de voorschriften voor het leven der broeders eiste hij van hem, dat hij ze van harte volgde zoals iedereen.

(Bo § 26) Enige van de daartoe geschikte broeders stelde hij aan, om hem te helpen in het werk voor het zieleheil der gemeenschap. Eén plaatste hij aan het hoofd van het eerste huis, namelijk dat der kleine economen, met een tweede tot zijn beschikking, om hem te helpen in de zorg voor de refter en de keuken³. Nog een ander wees hij aan te zamen met een helper (twee broeders op wie absoluut te vertrouwen viel), om voor eventuele zieke broeders het eten te bereiden en verdere verzorging te behartigen. -Indien iemand zich wilde onthouden van wat in de refter of aan de zieken werd opgediend, was er niemand die dat verhinderde.- Nog andere broeders, wier taal met zout gekruid was (vgl. Kol. 4.6), wees hij aan als portier, om de bezoekers, overeenkomstig hun stand, te ontvangen, en ook om onderricht te geven aan degenen die wensten opgenomen te worden als monnik, tot het ogenblik dat zij het monnikskleed kregen. Nog weer andere betrouwbare broeders van uitmuntende vroomheid belastte hij met de inkoop en de verkoop. Om de drie weken echter werden alle broeders die in dienst waren gesteld weer vervangen, en werd er een andere groep aangesteld. Met vrees en beven (vgl. Fil. 2,12) voerden zij het werk uit dat het hoofd van het huis hun opdroeg. Anderen werden aangewezen om, onder leiding van een hoofd en diens tweede, het werk in de werkplaatsen te verrichten en om de matten te vervaardigen; zij moesten zich gereed houden voor iedere arbeid in volledige gehoorzaamheid.

Hij voerde ook onderrichtingen in, driemaal per week: één op zaterdag en twee op zondag; en de hoofden der huizen mochten daarenboven naar eigen goeddunken onderricht geven op de twee dagen dat er gevast werd.

STICHTING KLOOSTER VOOR ZUSTERS

(Bo § 27) Pachomius had een zuster, Maria genaamd, die van haar jeugd af maagd was gebleven. Toen zij over hem hoorde vertellen, ging zij op weg naar het noorden, om hem te Tabennêsi te bezoeken. Toen Pachomius op de hoogte gesteld werd van haar komst, stuurde hij de portier van het klooster tot haar met de boodschap: "Gij hebt gehoord, dat ik nog leef maar wees niet bedroefd dat gij mij niet te zien krijgt. Wilt ook gij echter deze heilige levenswandel aannemen, om de barmhartigheid van God te verkrijgen, onderzoek dan eerst uzelf nauwkeurig; en zo ja, dan zullen de broeders voor u een huis bouwen en kunt ge u daarin terugtrekken. En ongetwijfeld zal de Heer om uwentwille ook andere vrouwen aantrekken om er met u te leven. Zij zullen dankzij uw toedoen gered worden. Er is immers geen hoop voor de mens in deze wereld, tenzij hij het goede doet, vooraleer het lichaam te verlaten en gevoerd te worden naar de plaats waar hij geoordeeld wordt naar zijn werken." Toen zijn zuster dit hoorde, vloeiden haar de tranen uit de ogen en zij nam het voorstel aan. Zodra Pachomius zekerheid had, dat haar hart uitging naar een goed en rechtzinnig leven, stuurde hij terstond broeders, die voor haar in het dorp, niet ver van zijn eigen klooster, een huis optrokken. De woning had een kleine bidplaats. Na verloop van tijd hoorden velen van deze zuster vertellen, en zij kwamen om bij haar te leven. Zij pleegden moedig ascese met haar, die voortaan haar moeder was en een uitstekende geestelijke leidster tot aan haar dood.

³ De monniken waren verdeeld in stammen en huizen zoals het volk van Israël. In het eerste huis groepeerde Pachomius de kleine economen, belast met de zorg voor het eten. Boven de kleine economen was er de grote econoom die de zorg had voor alle tijdelijke goederen van het klooster, later als algemene econoom over de gehele congregatie. 'Een tweede', d.w.z. een tweede overste, assistent van de eerste. Hij wordt in de Pachomiaanse literatuur zonder meer aangeduid als 'tweede'.

Toen onze vader Pachomius bemerkte, dat het aantal dezer vrouwen al wat vermeerderde, stelde hij voor haar een vader aan, apa Petrus, een man met gezouten taal (vgl. Kol. 4,6), opdat hij er zich op zou toeleggen, om haar dikwijls over de Schrift te onderhouden tot heil van haar zielen. Pachomius schreef ook de regels der broeders in een boek, en via Petrus gaf hij ze aan haar, opdat zij ze zouden aanleren. Indien een der broeders, die de volmaaktheid nog niet bereikt had, een bloedverwante onder de zusters had, en hij haar wilde bezoeken, dan zond Pachomius die broeder door opdracht van zijn huismeester naar de heilige ouderling apa Petrus. Op zijn beurt liet deze de moeder vragen, samen met de betrokken zuster en nog een derde, naar buiten te komen. Allen gingen dan met veel ingetogenheid bijeen zitten, totdat het bezoek beëindigd was. Dan stonden zij op, baden en trokken zich terug.

Als een van haar stierf, droegen de zusters haar naar de bidplaats en dan legde de moeder een lijkwade over haar heen. Vervolgens gaf de ouderling apa Petrus er bericht van aan onze vader Pachomius. Deze van zijn kant koos enige beproefde broeders uit en zond dezen met Petrus mee naar het klooster. Daar begaven zij zich naar de bidplaats⁴, maar bleven in het voorportaal staan waar zij met ingetogenheid psalmen zongen, terwijl de afgestorvene verder in gereedheid werd gebracht voor de begrafenis. Men plaatste vervolgens de dode op een wagen en bracht haar zo naar de berg. De maagden-zusters, met de moeder voorop, volgden de wagen, terwijl Petrus de stoet sloot. Nadat ze begraven was, werd er voor haar gebeden, en bedroefd keerden allen naar huis terug.

Toen haar vader, de heilige apa Petrus, gestorven was, gaf Pachomius de zusters een andere bekwame broeder, genaamd apa Titoewê, een man van karakter en fors van gestalte.

BEZOEK VAN AARTSBISSCHOP ATHANASIUS

(Bo § 28) Toen apa Athanasius tot aartsbisschop van Alexandrië was aangesteld, kwam hij naar het zuiden in Thêbais, met de bedoeling zijn tocht tot Syênê te vervolgen, om al zijn heilige Kerken aan te moedigen. Toen Pachomius hem zag komen, voorafgegaan door een stoet van bisschoppen, verzamelde hij ook de broeders en begeleidde hem een heel eind weegs. Zij zongen in de stoet, totdat zij hem in het klooster hadden binnengeleid, waar hij in de bidplaats en in de andere huizen⁵ (1) gebeden verrichtte. Apa Sarapion, bisschop van Nikentori, nam de hand van de aartsbisschop, kuste haar en sprak: "Ik bid uwe Heiligheid, dat zij Pachomius, de vader der monniken, tot priester zou wijden, opdat hij aan het hoofd geplaatst wordt van alle monniken van mijn bisdom; want hij is een man Gods. Ongelukkigerwijze weigert hij, mij daarin te gehoorzamen." Aanstonds vluchtte Pachomius weg tussen de massa volk, om niet gevonden te worden. De aartsbisschop zette zich neer - ook de grote menigte die hem begeleidde ging zitten - en hij sprak hen toe. En tot Sarapion zeide hij: "De man over wie gij het hebt, namelijk apa Pachomius, is geen vreemde voor mij; sinds ik in Alexandrië ben en nog vóór mijn wijding, heb ik de faam van zijn geloof vernomen."

Toen stond hij op, bad en zei tot de zonen van Pachomius: "Groet uw vader van mij en zegt hem: 'Gij hebt u dus voor ons verstopt, om te ontvluchten datgene wat jaloersheid, tweedracht en nijd verwekt; gij hebt iets verkozen wat daarboven staat en dat in Christus altijd zal blijven, zodat de Heer ongetwijfeld aan uw verlangen zal voldoen. Omdat gij de ijdele en voorbijgaande grootheid ontvlucht hebt, wens ik u toe volgens uw verlangen, dat zij u nooit wordt opgelegd; ja, ik zal zelfs mijn handen onophoudelijk naar de Allerhoogste uitstrekken, opdat zoiets u niet overkome en dat u nooit, maar dan ook nooit ofte nimmer, een ambt wordt opgelegd. Nochtans, mocht God ons toestaan, nog eens bij u te komen, dat wij dan mogen verdienen, uw loffelijke Heiligheid te aanschouwen.'" Daarop verliet de aartsbisschop hen en vervolgde zijn tocht zuidwaarts, vergezeld van vele bisschoppen en tevens van een grote menigte met lampen, kaarsen en ontelbaar veel wierookvaten. Toen de aartsbisschop eenmaal weg was, kwam onze vader Pachomius weer uit zijn schuilplaats te voorschijn.

⁴ Lefort: 'salle de réunion' . hier zeker een andere zegswijze voor de synaxis, de gebedsruimte.

⁵ Lefort: 'dans leur salle de réunion et dans toutes leurs demeures.' Hier zijn waarschijnlijk de huizen bedoeld, die bij het groeiende aantal monniken ook aparte gebouwen werden. Samen vormden deze huizen het klooster.

THEODORUS KOMT NAAR TABENNËSI

(Bo § 29) Een broeder kwam eens uit het noorden terug. De avond viel toen hij Tabennêsi bereikte, en hij moest gastvrijheid vragen in het klooster. Onze vader Pachomius gaf de broeders order om hem te onthalen met grote broederliefde. Toen de broeders hun maal beëindigd hadden, richtte onze vader Pachomius het woord Gods tot hen en verklaarde de Schriften. De aangekomen broeder zat erbij en luisterde met al de anderen samen. Toen die broeder verder het zuiden in reizend teruggekeerd was in zijn eigen klooster in het bisdom Esneh, kwamen de broeders daar als naar gewoonte 's avonds bijeen. Te allen tijde immers hadden de broeders de gewoonte, na hun sober maal bijeen te komen en elkaar mede te delen wat elkeen van de heilige Schriften wist. Ook die avond, toen allen gezeten waren, bracht elk de spreuk naar voren die hij geleerd had of uit de mond van anderen gehoord had. Nu was er onder hen een jonge man, Theodorus, zoon van een aanzienlijke familie, die vol aandacht luisterde naar wat er gezegd werd, maar die zelf absoluut niet sprak, maar een diepe stilte bewaarde. De broeder die van het noorden thuisgekomen was, vroeg op zijn beurt het woord en zei: "Sta me toe, broeders, u mede te delen de spreuk met haar verklaring die ik vernomen heb van een rechtschapen man. Op mijn terugreis naar het zuiden passeerde ik Tabennêsi, en ik kreeg er onderdak bij apa Pachomius. Tegen de avond zette deze zich neer en richtte tot de broeders om hem heen het woord van God. Hij sprak over de tabernakel en het Heilige der Heiligen (vgl. Heb. 9,2-5), en paste ze toe op de twee volkeren. De uitwendige tent duidt op het eerste volk; zijn cultus bestaat immers uit zichtbare offergaven en toonbroden. Het Heilige der Heiligen van zijn kant verbeeldt de roeping der heidenen, welke volgens het Evangelie (vgl. Mt. 28,19) de volheid der wet is. Alles wat zich daar - namelijk in de inwendige tent - bevindt, is vol glorie; immers, in plaats van dierlijke offers, is hier het reukaltaar; in plaats van de tafel der toonbroden staat hier de ark met het geestelijk brood, dat wil zeggen, de volkomenheid van de wet met alles wat daarin vervat ligt; in plaats van het licht der lamp zien we hier het verzoendeksel, de plaats waar God die een verterend vuur is (vgl. Deut. 4,24; Heb. 12,29), zich openbaart, te weten, het Woord Gods dat mens is geworden en ons vergiffenis heeft gebracht door zijn verschijning in het vlees. Het woord verzoendeksel betekent immers: plaats waar God onze zonden uitwist."

Toen de broeder deze spreuk en de uitleg ervan overgebracht had, besloot hij met te zeggen: "Ik geloof, dat God mij vele zonden zal vergeven om de gedachtenis aan deze rechtvaardige man, wiens naam ik u zoëven genoemd heb." Al de broeders drukten hun bewondering uit voor de grote wijsheid van onze vader Pachomius tot op het ogenblik dat eenieder vol blijdschap terugkeerde naar zijn woning. Ook de jonge Theodorus was naar zijn vertrek teruggekeerd, maar zijn hart brandde om hetgeen hij die avond gehoord had over onze vader Pachomius. Plotseling stond hij op en begaf hij zich naar de cel van die broeder, om hem te ondervragen over apa Pachomius. De broeder vertelde hem alles: hoe Pachomius iedereen ontving en allen vormde tot werken, aangenaam aan de Heer. Toen Theodorus deze dingen vernomen had over onze vader Pachomius, keerde hij dadelijk naar zijn cel terug, en hij bad de Heer onderveel tranen: "Heer, God van alle heiligen, mogen het uw wil wezen, dat ik deze volmaakte man, uw dienaar apa Pachomius kan ontmoeten." Zo bleef hij langdurig tot de Heer bidden.

(Bo § 30) Enige tijd later zond onze vader Pachomius apa Petsjoosj voor een boodschap bij de broeders naar het zuiden. Onderweg schikte de goddelijke Voorzienigheid het zo, dat apa Petsjoosj gastvrijheid ging vragen in het klooster waar de jonge Theodorus zich bevond. De broeder die de spreuk had gehoord, waarschuwde Theodorus dadelijk: "De voorname man die nu bij ons is aangekomen, behoort tot het klooster van apa Pachomius." Onmiddellijk vroeg Theodorus nu apa Petsjoosj hem mee te nemen op de boot, ten einde apa Pachomius te ontmoeten. Senior apa Petsjoosj ondervroeg eerst de broeders over Theodorus, en vernam, dat hij de zoon was van een aanzienlijke familie uit Esneh. Dat schrikte hem af en hij zei tot Theodorus: "Vanwege uw ouders kan ik u niet met mij laten sloop gaan." Theodorus hield echter bij zichzelf vast aan zijn besluit, en toen men de afvaart naar het noorden inzette, begon hij met de boot gelijk op te lopen en legde een grote afstand af in noordelijke richting. Vanuit de boot bemerkten enige broeders de jonge Theodorus en waarschuwden apa Petsjoosj: "Kijk, daar is de jonge man die u gezegd heeft, met u mee te willen varen naar het noorden. Sedert vanmorgen loopt hij gelijk met ons op." Apa Petsjoosj deed nu terstond de boot aanleggen en liet Theodorus sloop gaan. Zodra zij in het noorden waren aangekomen, meldde apa Petsjoosj onze vader Pachomius de komst van broeder Theodorus. Deze omhelsde vader Pachomius, kuste hem handen en voeten en drukte eveneens met veel genegenheid een kus op de poort van het klooster. Hij wendde zich daarna af en begon te wenen: "Heer, mijn God, gezegend zijt Gij, omdat Gij mijn smeken verhoord hebt." Pachomius die hem zag wenen zei tot hem: "Ween niet, mijn zoon, want ik ben een dienaar van uw Vader." En met het woord 'uw Vader' bedoelde hij God.

Later liet hij hem opnemen in het klooster. Eenmaal ingetreden, zag Theodorus, hoe rechtschapen de broeders leefden; hij volgde al hun goede werken en deugden na en spande zich in om drie dingen in zichzelf te bewaren: de zuiverheid van het hart, een beheerste en vriendelijke taal en ongeveinsde⁶ gehoorzaamheid tot de dood.

JEUGD VAN THEODORUS

(Bo § 31) Nu moeten wij evenwel tot glorie van God het leven van Theodorus vanaf zijn kinderjaren gaan vertellen. Theodorus was de zoon van een aanzienlijke familie en werd zeer bemind door zijn moeder. Op achtjarige leeftijd werd hij op school gedaan om er te leren schrijven, en kwam tot hoge wijsheid. Op twaalfjarige leeftijd pleegde hij grote verstervingen en at nog slechts wat de monniken gewoon zijn te gebruiken. Hij vastte iedere dag tot aan de avond en soms rekte hij zijn vasten tot de volgende dag. Eens toen hij, op het feest van de Verschijning des Heren, de elfde van de maand Towi⁷, van school thuiskwam en zijn familie volop aan het feesten zag, kreeg hij sterk het gevoel: "Als je je overgeeft aan al deze spijsen en wijnen, zul je het eeuwig leven bij God niet zien." Toen trok hij zich terug in een stil vertrek van het huis, wierp zich op de grond en bad al wenend: "Mijn Heer Jezus Christus, Gij alleen weet, dat ik niets wens van wat in deze wereld is, maar dat ik U alleen en uw overvloedige barmhartigheid liefheb." Toen zijn moeder vernam, dat hij van school was thuisgekomen, en ze hem toch niet zag, stond ze onmiddellijk op om hem te zoeken; zij vond hem op die eenzame plaats in gebed.

Toen ze hem aankeek, zag ze dat zijn ogen vol tranen stonden. Ze vroeg hem dan: "Wie heeft je verdriet gedaan? Dan zal ik hem een geduchte straf toedienen. Maar sta nu op, dan gaan we eten, want het is feest vandaag, en sedert vanmorgen wachten wij al op je, ik, je broers en al de onzen." Hij antwoordde echter: "Gaat u alleen maar eten, ik zal dit nu niet doen." Toen de anderen weg waren, ging hij tot de morgen door met bidden zonder te eten of te drinken. In de ochtend verliet hij zijn ouderlijk huis en vaderstad en trok weg naar een klooster in het bisdom Esneh. Daar leefde hij als kluizenaar bij oude, godvruchtige monniken. Hij was toen veertien jaar oud. Hij bleef daar wonen en gedroeg zich zeer nederig. Nadat hij er zes jaar geleefd had, gebeurde het dan door de schikking der Voorzienigheid, dat de ouderling apa Petsjoosj, zoals we gezegd hebben, naar het zuiden kwam voor aangelegenheden van de broeders, en dat Theodorus hem vergezelde naar onze vader Pachomius: de Heer vergeet niet (vgl. Ps. 76/h77, 10) wie Hem met hart en ziel zoeken. (vgl. Ps. 118/h119,2.10) Hij was toen twintig jaar.

EERSTE KLOOSTERJAREN VAN THEODORUS

(Bo § 32) Toen hij bij onze vader Pachomius aankwam, ontving deze hem met grote vreugde; hij zag immers zijn liefde tot God. Eenmaal opgenomen in het klooster, gaf hij zich over aan ascese, vasten en waken, om niet ten achter te blijven bij de andere broeders. Hij legde zich erop toe, zich een grote minzaamheid eigen te maken, en zo gebeurde het dat hij, ofschoon nog jong, de trooster werd van velen. Door zijn troostende woorden richtte hij elkeen die gevallen was weer op, zoals er geschreven staat: "De Geest waait waar Hij wil." (Joh. 3,8) Toen onze vader Pachomius hem steeds grotere vorderingen zag maken, prentte hij deze gedachte in zijn geest: binnen enige tijd zullen hem van Godswege vele zielen toevertrouwd worden, want de Heer weet altijd de zijnen te vinden.

Onze vader Theodorus maakte inderdaad bewonderenswaardige vorderingen in alle opzichten en leidde dit leven heel moedig. Hij trok ook veel profijt uit de onderrichtingen die hij vernam uit de mond van onze vader Pachomius, naar wiens voorbeeld hij zich gedroeg in alles. De broeders zagen hem opgroeien als Samuel en zij bemerkten, hoe hij de sympathie genoot van allen; en zo begonnen zij zijn voorbeeld na te volgen. Onze vader Pachomius gaf hun de raad: "Wendt u tot Theodorus, om door hem getroost te worden in uw kwellingen en beproevingen." Ze gingen hem opzoeken, zo zelfs dat ze hem de trooster der broeders noemden. Door zijn zachte woorden bracht hij elkeen weer tot rust. Heel dikwijls bad hij met verschillenden van hen totdat de Heer een einde gemaakt had aan hun kwellingen.

(Bo § 33) Hij was nog geen zes maanden in het klooster, toen hij met overvloedige tranen bij Pachomius belandde.

⁶ 'Ongeveinsde': Lefort in voetnoot: 'sans coeur double'. (2) Corresponderend met de 6de januari van onze kalender.

⁷ Corresponderend met de 6de januari van onze kalender.

Deze vroeg hem: "Waarom weent ge?" Reeds vele malen immers had hij er zich over verwonderd bij hem, toch nog maar een beginneling, die geneigdheid tot wenen te zien. Theodorus antwoordde: "O mijn vader, ik wens, dat u mij zegt, dat ik God zal zien; zo niet, welk nut heeft het voor mij, ter wereld te zijn gekomen?" Onze vader Pachomius zei: "Wenst gij Hem te zien hier in deze wereld ofwel in de toekomstige?" Theodorus gaf ten antwoord: "Ik wens Hem te zien in de wereld der eeuwigheid." Onze vader Pachomius zei toen: "Haast u dan de vrucht voort te brengen, die beschreven is in het Evangelie, namelijk: 'Zalig zij die zuiver zijn van hart, want zij zullen God zien.' (Mt. 5,8) En als een slechte gedachte in u opkomt - het moge zijn van haat of boosaardigheid, afgunst, naijver of minachting voor een broeder ofwel ijdele menselijke glorie -, denk dan aanstonds aan die woorden terug en zeg: Als ik aan een van die dingen toegeef, zal ik God niet zien." Sinds Theodorus deze woorden uit de mond van onze vader Pachomius vernomen had, deed hij zijn uiterste best, om in alle nederigheid en reinheid te leven, opdat de Heer zijn wens in vervulling zou laten gaan, Hem te zien in de onveranderlijke wereld.

(Bo § 34) Het volgende gebeurde in zijn eerste jaar. Theodorus zat in zijn cel koorden te vlechten en reciteerde daarbij enige van de door hem van buiten geleerde schriftteksten. Telkens als zijn hart het hem ingaf, stond hij op om te bidden. Terwijl hij neerzat en reciteerde, werd zijn cel plotseling verlicht. Hij verschrok. Twee engelen in de gestalte van mannen verschenen hem in een grote lichtkrans. Ontsteld liep hij naar buiten het terras op. Hij had immers nog nooit een visioen gezien. De engelen volgden hem naar het terras en namen de angst van hem weg. De grootste van de twee sprak: "Steek uw hand uit, Theodorus." Hij strekte zijn hand uit zoals men doet voor het ontvangen van de Eucharistie, en de engel legde een hele bos sleutels in zijn handen. Hij nam de ontvangen sleutels in zijn rechterhand. Terwijl hij vol bewondering over deze gebeurtenis nadacht, keek hij plotseling op naar de engelen, maar dezen waren weg; en opnieuw zijn handen bekiijkend zag hij ook geen enkele sleutel meer. Over deze openbaring durfde hij niet spreken met onze vader Pachomius, want hij had deze vaak horen getuigen: "In het geheim zijn mij sleutels overhandigd." En hij zei bij zichzelf: "Wie ben ik, zondaar, dat ik mij gelijk zou stellen met deze man Gods? Voor mij is het veeleer zaak alle dagen van mijn leven in nederigheid te slijten, daar wij weten dat dit de wil van God is."

(Bo § 35) Gedurende de vasten ging hij naar onze vader Pachomius met deze vraag: "De Goede Week telt zes dagen, waarop ons vergiffenis en heil zijn geworden; zouden wij dus niet als aanvulling bij de twee laatste ook de eerste vier dagen moeten vasten?" Pachomius antwoordde: "De regel van de Kerk zegt, dat wij alleen deze twee dagen achtereen zouden vasten, ten einde de nodige kracht te behouden, om te doen wat ons bevolen is zonder in onmacht te vallen, te weten: ononderbroken gebed (vgl. 1 Tess. 5,17), nachtwaken (vgl. Mt. 26,41), het reciteren van de wet des Heren (vgl. Ps. 118/h119,13) en tenslotte ons handwerk, waarover de Schrift verordeningen voor ons behelst en dat ons in staat moet stellen de hand uit te steken naar de noodlijdenden. (vgl. Spr. 31,20) Zij die eerstgenoemde praktijken onderhouden, zoals ook zij die zich in de eenzaamheid afzonderen, zijn vrij van menselijke lasten die hen zouden hinderen. Maar dikwijls stelt men vast, dat zij zich door anderen laten eren en dienen, dat ze hovaardig zijn en kleingeestig of verwaand en op zoek zijn naar menselijke roem."

(Bo § 36) Op een andere dag begaf Theodorus zich naar onze vader Pachomius en vroeg hem: "Wat moet ik doen met de pijn die ik in mijn hoofd voel?" Onze vader Pachomius antwoordde hem: "Iemand die echt trouw is, wacht tien jaar vooraleer hij iemand spreekt over de kwaal die zijn lichaam plaagt, tenzij het een ziekte is die iedereen zien kan en die men dus niet kan verbergen." Toen hij deze woorden van Pachomius gehoord had, nam hij het besluit om dankbaar, wat dan ook, te lijden uit liefde tot het kruis.

(Bo § 37) Na enige tijd kreeg de moeder van Theodorus voor onze vader Pachomius een brief mee van de bisschop van Esneh, waarin deze hem vroeg, Theodorus toe te staan, dat hij buiten het klooster zijn moeder kon ontmoeten. Zij had immers horen zeggen, dat die broeders hun familie nooit meer terugzagen. Toen zij dan, vergezeld van zijn jongere broer Pafnoeti, naar het noorden was getrokken en bij het klooster aankwam, liet zij de brief door de broeder portier aan onze vader Pachomius overbrengen. Toen hij die gelezen had, riep hij Theodorus bij zich en zei hem: "Natuurlijk gaat ge buiten het klooster uw moeder en uw broer ontmoeten, om haar dat genoeg te verschaffen, te meer nu onze vader de bisschop schriftelijk om dit bezoek heeft gevraagd." Theodorus antwoordde: "Zou ik voor de Heer niet in gebreke blijven en zijn bevel uit het Evangelie niet overtreden, als ik het klooster uitga om haar te ontmoeten? Als dit niet zo is, dan zal ik gaan; maar als het wel een zwakheid zou zijn van mijnentwege, dan zal ik om Gods wil niet naar haar toegaan. Zelfs als het nodig zou zijn haar te doden, zou ik haar niet sparen,

juist als eertijds de zonen van Levi deden op bevel van de Heer, door Mozes overgebracht. Dat het mij niet overkome tegen Hem die mij geschapen heeft te zondigen uit liefde voor mijn ouders naar het vlees." Onze vader Pachomius antwoordde daarop: "Als ge zelf wenst het bevel van het Evangelie na te leven, zou ik u dan dat bevel soms doen overtreden? Nooit zal ik u daartoe aanzetten. Maar toen ik ervan op de hoogte gesteld werd, dat uw moeder voor het klooster stond te wenen, vreesde ik, dat het u ter ore zou komen en dat uw hart er bedroefd van zou worden. Wat mij betreft, mijn vaste wens is, dat gij moedig al de wetten van ons leven nakomt. Bovendien, als de bisschop die ons schreef, hoort, dat gij uw moeder niet hebt ontvangen, zal hij niet rouwen daarover, maar zich integendeel verheugen over uw ideaal; want de bisschoppen zijn onze vaders die ons moeten onderrichten volgens de heilige Schriften." Daarop gaf onze vader Pachomius bevel de bezoekers volgens hun rang op een aparte plaats te ontvangen en goed voor hen te zorgen.

Nadat de gasten drie dagen in voornoemd verblijf vertoefd hadden, stelde men de moeder ervan op de hoogte, dat haar zoon niet bij haar zou komen. Toen begon ze overvloedige tranen te storten. De bedienaren der Kerk zagen haar groot verdriet en vroegen aan de broeders: "Waarom schreit die oude vrouw zo?" De broeders legden uit, dat haar zoon Theodorus niet kwam en zij hem niet zou zien, zoals zij gehoopt had. Nu waarschuwden de geestelijken haar, dat Theodorus in de ochtend naar buiten moest komen om ergens te gaan werken. Zij brachten de vrouw dus op het terras van een huis in de buurt. Daar bleef ze nu geduldig wachten dat hij naar buiten zou komen en zij hem zien kon.

(Bo § 38) De broer van Theodorus liep hem achterna met tranen in de ogen en zei hem: "Ik wil bij je blijven en zelf ook monnik worden." Hij was jonger dan Theodorus. Na enige tijd werd hij moe van het lopen en nog steeds weende hij; maar Theodorus bleef doorlopen in plaats van even stil te staan om hem een woord te zeggen. Hij behandelde hem niet als zijn broer. Toen men aan onze vader Pachomius berichtte, hoe bars Theodorus zich had gedragen tegenover zijn broer, riep hij Theodorus bij zich en sprak tot hem onder vier ogen: "Theodorus, weet ge dan nog niet, dat men voor beginners inschikkelijk moet zijn, juist als voor een pas geplante boom? Men wijdt daar immers speciale zorg aan en begiet hem totdat hij wortel heeft geschoten. Zo gaat het ook met de beginners." Hij beval nu Pafnoeti in het klooster op te nemen en deze werd monnik. En hij leefde zeer deugzaam zoals al de broeders.

Hun moeder keerde naar huis terug, diep bedroefd omwille van haar zonen. Niet alleen toch was Theodorus haar niet komen groeten, maar haar jongste was nu ook monnik geworden en had zich bij zijn oudere broer gevoegd.

WONDEREN EN GENEZINGEN VAN PACHOMIUS

(Bo § 39) Eens gebeurde het, dat men niet genoeg tarwe meer had om zich te voeden. De broeders waren zeer terneergeslagen om hun armoede. Onze vader Pachomius sprak hun moed in: "Ik geloof niet, dat onze Heer Jezus Christus ons zal verlaten. Zie, ik geef u twee mooie matten die iemand, toen hij bij de broeders op bezoek kwam, ons gebracht heeft. We zullen die van de hand doen en verkopen voor wat zij waard zijn, in afwachting dat de Heer ons het nodige bezorgt." Onze vader Pachomius bracht de hele nacht door met bidden om Gods hulp te vragen, en overwoog toen de stand van zaken. Maar door toedoen van de goddelijke Voorzienigheid en haar grote liefde voor de mensen, kwam in de vroege morgen een raadsheer op de kloosterpoort kloppen. De poortbewaker deed open en bevond zich tegenover een man die zei: "Zeg aan onze vader dat hier een weinig tarwe is die ik beloofd had voor degenen die in de mijnen werken, om zo de zaligheid mijner ziel en die van heel mijn familie te bevorderen. Nu werd ik in een droom gewaarschuwd, dat gij tarwe nodig hebt; laat die van mijn boot halen en blijft u mijner gedenken." De portier bracht de boodschap aan onze vader over, die er zeer verwonderd over was. Hij stond op en ging naar de raadsheer aan de poort om hem te zeggen: "Inderdaad, wij hebben tarwe nodig; maar geef ons uitstel van betaling in afwachting dat God ons de tegenwaarde schenkt om u deze ter hand te stellen." Daarop antwoordde de man: "Ik bracht het graan niet om het te verkopen, maar voor de zaligheid van mijn ziel en ook omdat gij Godsmannen zijt." Onze vader loste toen samen met de broeders die hem vergezelden de tarwe; vervolgens bood hij de raadsheer enige verfrissing aan, namelijk wat lapsana⁸, groente en brood. Met groot geloof

⁸ 'Lapsana', meermalen genoemd in de Pachomiaanse literatuur, was een gerecht samengesteld uit ingemaakte wilde kool. Het werd beschouwd als een lekkernij.

in God nam hij het aan, kreeg de zegen van onze vader en vertrok vol blijdschap. Toen nam vader Pachomius plaats temidden van de broeders en richtte tot hen het woord van God. De broeders bewonderden de wijze waarop God hun zo vlug de tarwe die ze nodig hadden bezorgd had omwille van zijn dienaar apa Pachomius.

(Bo § 40) Na de tijd der martelaren leefde er een belijder, apa Dionysius genaamd, priester te Nitentori. Hij was godvrezend en in God bevriend met onze vader Pachomius. Die priester had gehoord, dat Pachomius aan monniken van elders die rondtrokken om de broeders te bezoeken, niet meer toestond zoals vroeger het klooster binnen te komen. Hij liet hen voortaan opnemen in een afzonderlijk gastenverblijf. Apa Dionysius was hierover zeer bedroefd. Hij trok daarom naar Tabennêsi om hem terecht te wijzen. Toen hij zijn mening aan de man Gods uiteengezet had, antwoordde deze: "Denk nu niet, apa Dionysius, dat het mijn bedoeling is, iemand, wie dan ook, te bedroeven en nog veel minder de Heer zelf, die met zijn heilige mond deze woorden sprak: 'Wat gij zult gedaan hebben aan een van deze kleine broeders die in Mij geloven, hebt gij aan Mij gedaan.' (Mt. 25,40) Maar gij weet zelf ook, dat er in de congregatie allerlei soort mensen leven: ouderen, jongeren, pas-bekeerden. Daarom heb ik bepaald, dat zij die ons bezoeken, wel toegelaten worden tot de kerk op het uur van het gebed, en dat zij daarna naar een afzonderlijk vertrek gebracht worden voor de maaltijd. Ik heb ook bepaald, dat vermeden moet worden, dat zij in het klooster gaan rondlopen, omdat zij er sommige beginnelingen zouden zien aan wie zij zich kunnen ergeren. Daarom heb ik deze maatregel getroffen. De aartsvader Abraham heeft de Heer en die met Hem waren ook afzonderlijk bediend, bij de boom, en niet in de tent." (vgl. Gen. 18,8) Toen apa Dionysius dit antwoord gekregen had, was hij voldaan over de manier waarop Pachomius zijn handelwijze had uiteengezet.

(Bo § 41) De vrouw van een raadsheer uit Nitentori leed sedert lange tijd aan vloeiingen. Zodra zij vernomen had, dat apa Dionysius zich op weg begaf naar de man Gods Pachomius, ging ze naar hem toe en deed hem het volgende verzoek: "Ik weet, dat de man Gods, apa Pachomius, uw vriend is. Ik had dus graag, dat ge mij met u meeneemt naar hem toe, zodat ik hem kan ontmoeten. Ik vertrouw er namelijk op, dat ik, als ik hem alleen maar zie, door de Heer genezen zal worden." De priester stemde toe, want hij kende de kwelling die haar drukte. Zij scheepte dus met hem in en samen kwamen zij in het noorden bij onze vader apa Pachomius. Apa Dionysius trad het klooster binnen en, nadat hij gesproken had over de monniken die afzijdig gehouden werden, vroeg hij: "Ik had graag, dat ge nu met me meegaat naar het poortgebouw voor een belangrijke aangelegenheid die ons beiden aangaat." Onze vader stond op en volgde hem tot buiten de deur van het klooster; ze zetten zich neer en spraken met elkaar. Nu naderde de vrouw vader Pachomius van achteren, en nauwelijks had ze hem en zijn kleed aangeraakt, of zij was genezen, dankzij haar groot geloof. De man Gods, apa Pachomius, was doodsbedroefd om dit voorval, want te allen tijde vluchtte hij de eer der mensen.

(Bo § 42) Ongeveer twee mijlen ten zuiden van Tabennêsi lag een klein klooster. De vader van dit klooster was zeer bevriend met onze vader Pachomius, en kwam dikwijls met hem spreken. De woorden van God die hij uit diens mond vernam, bracht hij aan zijn eigen monniken over, opdat ook zij Gods geboden zouden vrezen. Eens nu vroeg een broeder van zijn klooster om hem een zekere post toe te vertrouwen; maar de vader antwoordde: "Onze vader Pachomius heeft mij dat verboden, omdat gij dat nog niet waardig zijt." De broeder werd kwaad en drong de vader met hem mee te gaan, zeggend: "Kom, laat ons dan naar hem toegaan en dat hij mij dat bewijst." Verbaasd en bedroefd volgde de vader hem, zich afvragend wat er zou gaan gebeuren. Met z'n drieën kwamen ze te Tabennêsi aan bij onze vader, die toen stond te bouwen aan de muur van het klooster. Dichterbij gekomen riep de broeder vol gramschap onze vader Pachomius toe: "Kom naar beneden en overtuig mij van mijn zonde, Pachomius, gij leugenaar." In zijn lankmoedigheid gaf de man Gods geen enkel antwoord. De ander ging voort: "Wie heeft u zo doen liegen? Wat beroemt gij u erop, zo goed te zien, terwijl uw ogen geheel dicht zijn!" (vgl. Mt. 6,23) De man Gods, apa Pachomius, doorzag dat dit alles een list van de duivel was, die in de broeder werkte. Met veel inschikkelijkheid zei hij toen: "Vergeef het mij, ik heb gezondigd. Maar zondigt gij nooit?" En aanstonds kwam de hevige gramschap tot bedaren.

Daarop nam onze vader Pachomius de vader van dat klooster apart en vroeg hem: "Wat is er gebeurd met die broeder?" Hij antwoordde: "Vergeef mij, edele Vader; zo is het gegaan: hij vroeg mij iets dat hij niet verdient; maar omdat ik inzag dat hij naar mij niet zou luisteren, heb ik uw naam gebruikt, in de hoop dat hij zich zou gewonnen geven. Ik weet immers, dat voor u niets verborgen is. Maar nu heeft hij bij al zijn gebreken ook nog deze schanddaad gevoegd." Toen antwoordde onze vader Pachomius: "Luister naar mij en geef hem toch die post, om

door dat middel zijn ziel te onttrekken aan de vijand. Met goed te zijn voor een slecht mens, komt hij tot goede gevoelens. De liefde Gods bestaat erin dat men elkaar verdraagt." (vgl. Ef. 4,2) Zij die deze uitspraak van onze heilige vader apa Pachomius gehoord hadden, waren zeer opgebeurd en loofden God, toen zij teruggingen.

Toen zij weer in het klooster waren, gaf de vader van het klooster aan de bewuste broeder de begeerde post, zoals onze vader apa Pachomius het had voorgesteld. Enkele dagen nadien kwam de broeder tot inkeer; hij ging terug naar onze vader Pachomius en kuste hem handen en voeten en zei: "Waarlijk, man Gods, gij overtreft verre al wat we dagelijks over u horen. Immers, indien gij me niet zoveel lankmoedigheid had getoond, toen ik, zondaar, u zo beledigde, zou een enkel hard woord van u - de Heer weet het- genoeg geweest zijn, om mij ertoe te brengen het monnikenleven op te geven en in de wereld terug te keren. Gezegend zijt gij, man Gods, want het is om uw zachtmoedige welwillendheid, mijn Heer Vader, dat de Heer mij het leven heeft geschonken."

(Bo § 43) Eens bracht een man zijn dochter bij onze vader apa Pachomius; zij leed aan duivelse bezetenheid en hij wenste, dat Pachomius haar genas. De broeder portier stelde onze vader van zijn komst op de hoogte en deze antwoordde: "Zend mij een kleed van haar dat zij sinds het gewassen werd nog niet gedragen heeft." De man zond hem dus een geheel schoon kleed. Toen onze vader het kleed bekeken had, zond hij het naar haar vader terug met de woorden: "Het kleed is wel van haar, maar zij heeft zelf de zuiverheid der monialen niet bewaard. Laat zij nu beloven, zich in het vervolg beter in acht te nemen; wij geloven, dat de Heer haar rust zal schenken." Toen de vader deze dingen vernam, was hij zeer onder de indruk, en hij begon haar uit te vragen. Zij bekende wat ze gedaan had en beloofde zich in acht te nemen en heel haar leven niet meer te zondigen. Onze vader sprak nu een gebed over wat olie en liet haar die overhandigen. Zodra zij zich gelovig met die olie gezalfd had, was ze genezen in de naam van de Heer.

(Bo § 44) Nog een ander bracht zijn zoon, bezeten door een ontevreden geest, bij onze vader Pachomius. Hij vroeg deze voor hem te bidden en hem te genezen. Bij zijn terugkomst in het klooster gaf onze vader Pachomius de broeder portier de opdracht: "Ga een brood van de broeders halen, geef het aan de vader van de zieke en zeg hem, dat hij van dat brood aan zijn zoon geeft, vertrouwend op de Heer, die hem zal genezen." De vader nam het brood aan en kuste het driemaal. Toen zijn zoon honger kreeg, nam hij wat van het brood der broeders, deed het bij ander brood en zette beide voor aan zijn zoon. Toen deze zich evenwel had neergezet om te gaan eten, nam hij alleen van het ene brood, maar het brood van de broeders raakte hij niet aan. Nu nam de vader dadels en kaas en deed er kleine stukjes van het toegezonden brood in.

Wederom at de zieke de kaas en de dadels, maar verwijderde de stukjes brood. Daarop liet de vader zijn zoon twee dagen zonder eten of drinken, totdat hij uitgeput raakte. Nu bakte de vader voor hem van dat brood een oliekoek. Toen hij die zijn zoon opdiende, at deze ervan als iemand die helemaal gezond is. De vader zond daarna olie naar onze vader Pachomius om er een gebed over te zeggen. Toen de zieke te bed lag, wreef zijn vader hem met die olie in, in de naam van de Heer Jezus, en terstond was hij genezen. Zo keerde hij vredig naar huis terug, vol dankbaarheid jegens God en voor de gebeden van onze vader Pachomius, de man Gods.

(Bo § 45) De Heer deed nog een menigte andere genezingen door Pachomius' tussenkomst. Als het echter nog wel gebeurde, dat de Heer zijn gebed om genezing niet verhoorde, werd hij daar niet bedroefd om, - zijn gebed was integendeel altijd: "Heer, dat uw wil geschiede." (vgl. Mt. 6,10; 26,42)

(Bo § 46) Op zekere dag zat hij de broeders te onderrichten en sprak: "Denkt niet, dat lichamelijke genezingen de echte genezingen zijn. De ware genezingen zijn de geestelijke genezingen van de ziel. Bij voorbeeld, een man die vandaag, verblind van geest, afgoden dient, en later op de weg des Heren gevoerd wordt, zodat hij goed ziet en Degene die hem geschapen heeft erkent, is dat geen genezing en geen blijvende staat van gezondheid tegenover de Heer, én voor zijn ziel én voor zijn lichaam? En als een ander door de leugen met stomheid geslagen is en de waarheid niet belijdt, maar men hem de ogen opent en hij voortaan rechtvaardig leeft, is dat geen genezing? En wanneer aan een ander wiens handen verminkt zijn, doordat hij Gods bevelen in de wind slaat, de ogen geopend worden en hij het goede doet, is ook dat geen genezing? En indien aan weer een andere, die losbandig en hovaardig is, de weg getoond wordt en hij tot het goede terugkeert, is dat geen grote genezing?"

ZIEKTE VAN PACHOMIUS

(Bo § 47) Het gebeurde eens, dat onze vader Pachomius ergens met de broeders de rietoogst deed, terwijl Theodorus van zijn kant voor de broeders klaarmaakte wat ze nodig hadden. Op een avond kwam Pachomius eindelijk naar huis, en tot het uiterste vermoeid, legde hij zich neer op een mat. Theodorus kwam met een goede haren deken en bedekte hem hiermee. Onze vader Pachomius zei hem echter: "Neem die deken weer weg en bedek mij met een mat zoals al de broeders, in afwachting dat de Heer mij verlichting schenkt." Theodorus deed zoals hem gezegd werd. Nu nam hij een handvol dadels en bood ze hem aan: "Misschien kunt ge er wat van eten, mijn Vader, want gij hebt nog altijd niets gebruikt." Hij nam de dadels niet aan, maar diep bedroefd sprak hij: "Gaan wij nu profiteren van het feit, dat wij belast zijn met de zorg voor de arbeid en voor wat de broeders nodig hebben? Waar blijft nu de vreze des Heren! Zijt ge dan de cellen van de broeders al langs gegaan, om te zien, of er soms een ziek is? Denk niet dat hetgeen gij mij voorstelde een kleinigheid was; God is de rechter die alles onderzoekt." (vgl. Ps. 49/h50,6; 74/h75,8) Pachomius bleef ziek te bed; twee dagen bracht hij door zonder te eten. Wel stond hij met tussenpozen op, om te bidden, gedreven door zijn vurig hart en zijn liefde tot God. De derde dag bekwam hij van zijn ongesteldheid; hij stond op, kwam naar buiten en at samen met de broeders.

(Bo § 48) Een andere keer was hij zo ziek, dat hij zich in stervensgevaar bevond, tengevolge van zijn buitensporige ascese. Men bracht hem over naar het vertrek waar de zieke broeders verbleven, met de bedoeling hem wat groente te laten eten. Er lag daar ook een broeder, die al zo lang ziek was, dat zijn lichaam nog maar een geraamte was. Die broeder vroeg aan zijn verplegers, hem wat vlees te eten te geven. Maar dezen wilden het hem niet geven, zeggende: "Zo iets is niet de gewoonte bij ons." Toen de zieke zag, dat ze hem geen vlees gaven, zei hij tot de broeders: "Neemt mij op en draagt mij naar onze vader." Toen zij hem bij onze vader gebracht hadden en deze hem zag, was hij verbijsterd te zien hoezeer zijn vlees was weggeteerd. Hij bleef perplex naar hem kijken. Op dat ogenblik bracht men hem zijn groente. Hij zuchtte diep en zei: "Gij maakt onderscheid tussen de mensen; waar is de vrees voor God? Gij zult uw naaste beminnen als uzelf. (Mt. 19,19) Ziet ge dan niet, dat deze broeder als een lijk is geworden? Waarom geeft ge hem niet wat hij vraagt? De Heer weet, dat ik eten noch drinken zal, als gij deze broeder niet geeft wat hij gevraagd heeft. Neen, er is geen verschil tussen zieke en zieke: is alles niet rein voor hen die zelf rein zijn?" (vgl. Tit. 1,15) Hij zei dit met tranen in de ogen en vervolgde: "Bij het leven van de Heer: was ik in het klooster geweest op de dag dat deze broeder vroeg wat hij wenste, ik zou hem met zulk een ziekte niet aan zijn lot hebben overgelaten."

Toen de broeders deze woorden uit de mond van onze vader Pachomius hoorden, stuurden ze vlug iemand om een klein geitje te kopen. Dit bereidden ze met zorg en brachten het toen naar de broeder die ervan at. Daarna brachten ze de gekookte portie groente aan onze vader Pachomius die, met dank in het hart, ervan at even goed als welke andere broeder ook van het klooster.

KLOOSTERSTICHTINGEN

(Bo § 49) De broeders waren talrijk geworden in het klooster van Tabennêsi, zodat Pachomius vaststelde, dat er gebrek aan plaats voor hen was. Hij begon de Heer te bidden. Door een openbaring werd hij ingelicht: "Sta op, vertrek noordwaarts naar het verlaten dorp Pwoow genaamd, en bouw u daar een klooster. Het zal een fundament voor u worden en bekendheid verwerven in de eeuwen der eeuwen." Onze vader Pachomius ging onmiddellijk met enige broeders naar het dorp stroomafwaarts. Hij bleef daar enkele dagen totdat het klooster een muur had. Later bouwde hij er een kleine zaal voor de gebedsvieringen⁹, met toestemming van de bisschop van Diospolis. Hij bouwde er ook de huizen en stelde in elk huis een overste aan, telkens met een tweede, volgens de regels die in het eerste klooster golden. Hij zelf bleef dag en nacht waken over de twee kloosters als dienaar van de goede Herder.

(Bo § 50) Nadien stuurde een oude apa, Ewoneh geheten, vader van het klooster van Sjeneset, die de faam van vader Pachomius vernomen had, een boodschap tot hem met het verzoek: "Ik wens, dat mijn klooster onder de zeggingskracht komt van de congregatie welke God u gegeven heeft, en dat gij bij ons de regels invoert, die de hemel voor u heeft bepaald." Onze vader ging met enige broeders daarheen. Hij richtte er de huizen in en stelde er

⁹ Lefort: 'la petite salle de fête'. De vermelding van de toestemming van de plaatselijke bisschop maakt het waarschijnlijk dat het hier om een kapel, een gebedsruimte, gaat.

huismeesters aan met hun tweeden, zoals dat in de andere kloosters ook geregeld is. Hij zelf bleef hen leiden en kwam dikwijls op bezoek om hen aan te moedigen in de wetten van de Heer en in de werken der heiligen.

(Bo § 51) Enige tijd later werd onze vader Pachomius uitgenodigd door een beroemd monnik, bejaard en sterk, apa Jonas genaamd, vader van het klooster dat men het klooster van Temoesjons noemt. Onze vader nam drie broeders met zich mee en ging naar hem toe.

(SS p.246) Toen hij bij hem was aangekomen en hij hem omhelsd had, zei Jonas tot hem: "Aangezien God door uw bemiddeling in onze dagen dit voortreffelijk aroma heeft gewekt, heb ik het verlangen ook deelgenoot te worden aan deze heerlijke geur." Onze vader antwoordde: "Dat is goed." Toen richtte hij dat klooster helemaal in volgens de reglementen der andere kloosters. Heel vaak ging hij ook daarna nog naar hen toe om hen te bezoeken, zo dikwijls ze hem nodig hadden voor een of andere zaak, hetzij materiële hetzij geestelijke.

Ook nog een ander klooster kon hij aan de congregatie toevoegen, namelijk dat van Pmampesterposen¹⁰, waar hij zelf verblijf gehouden had toen hij nog wereldling was. Hij plaatste hun zaken onder de zeggingsmacht der congregatie; zij van hun kant bleven de dadelpalmen verzorgen die daar stonden.

(SS § 52) Weer iets later werd hem in een visioen de opdracht gegeven: "Ge moet ook nog te Tekasjmien een klooster inrichten, om er voor Mij een volk samen te brengen." Onmiddellijk stond hij op, nam de broeders mee en ging naar de aangewezen plaats. Samen met de broeders bouwde hij het klooster en de kerk. Toen benoemde hij de huisoversten met hun tweeden, en zorgde, dat alles voorhanden was wat voor het klooster en zijn monniken nodig was, alles in overeenstemming met de reglementen der andere kloosters. Als vader plaatste hij aan hun hoofd een groot en robuust man, apa Pessa genaamd, om hen te leiden. Dit klooster heet Tsee. Zelf ging onze vader Pachomius nog vaak naar hen toe, om hen te bezoeken, en hij bleef waakzaam voor hen zorgen, oog hebbend voor alwat ze nodig hadden.

(SS § 53) Toen een voornaam en vroom raadsheer, bewoner van de stad Koos¹¹ in het zuiden, Pachomius' faam vernam, liet hij onmiddellijk een der boten die hem toebehoorden, komen, laadde die met koren en zond haar toe aan onze vader. Hij schreef hem ook een brief van de volgende inhoud: "Aangezien ik de faam van uw heiligheid heb vernomen en weet, hoe ge noord- en zuidwaarts trekt naar de andere kloosters, om uw zonen-in-God te gaan bezoeken, heb ik, Heer en Vader, dit bootje aan uw heiligheid toegezonden, opdat ge de lading ervan in bezit zoudt nemen om haar te benutten voor de broeders. Wat de boot zelf betreft, deze blijve voor altijd tot uw beschikking. Dit alles opdat u voor mij zoudt bidden en ik bij de Koning des hemels erbarming verkrijge. In feite evenwel ben niet ik het die u dit geschenk doe, maar Degene wiens dienaars u bent, u en uw vermaard convent."

(SS § 54) Enige tijd later zond een rechtgelovig bisschop, asceet van de stad Sjmien, Arius geheten, aan onze vader de volgende boodschap: "Ik verzoek u op weg te gaan en naar mij toe te komen, om in onze plaats een klooster in te richten, opdat 's Heren zegen, dankzij u, over onze streek neerdale." Pachomius nam terstond de broeders en enkele ouderen met zich mee; samen gingen zij aan boord van de kleine boot en bereikten het noorden. Zodra zij bij de bisschop waren aangekomen, wees deze hun een terrein aan en hij gaf hun een tweede bootje, zeggende: "Dit bootje is voortaan van u; het staat u voor alles ten dienste." Onze Vader Pachomius bouwde samen met de broeders het klooster, waarbij hij zelf de mortel op de rug aandroeg, juist als alle andere broeders.

TEGENWERKING. DISPUUT MET WIJSGEREN

(Am 570) In de buurt waren er echter kwaadwillige en afgunstige lieden, die hem vaak overlast bezorgden. Zo gingen ze er bij voorbeeld 's nachts op uit, om wat de broeders overdag gebouwd hadden, af te breken. God gaf hem echter geduld. En in een droom vernam hij, dat een engel de omheining ging afschermen met een muur van vuur. (vgl. Ps. 33/h34,8; Zach. 2,5) Toen zette hij opgewekt het werk voort samen met de broeders, totdat het

¹⁰ 'Pmampesterposen' betekent: 'de plaats waar men de stenen bakt, de steenbakkerij'. In Bo §8 wordt deze plaats 'Pmampisarapis' genoemd.

¹¹ 'Koos' of 'Koes' = 'Latopolis'.

klooster voltooid was. Nu stelde hij huisoversten aan met hun tweeden, zoals in de andere kloosters.

(AM 570 = Bo § 55) Jaloerse wijsgeren gingen naar hem toe om te weten te komen wie hij was. Zij zonden hem de boodschap: "Wij willen, dat u bij ons komt om met u te kunnen praten." De man Gods doorzag de strikken welke de demon¹² (1) die in hen huisde, hem spande. Hij liet Cornelius bij zich roepen en zond hem naar hen toe, zeggende: "Ga aan die onverstandigen die alleen maar aan het lichaam denken, antwoorden hetgeen de Heer u in het hart zal leggen." Cornelius ging dus met twee andere broeders naar buiten tot de wijsgeren. Toen dezen hem zagen, zeiden ze hem: "Waar is uw vader?" Cornelius antwoordde hun zachtmoedig: "Wat wilt ge toch van hem? Zijn geest rust op ons. Spreekt nu maar uw onbeduidend woordje."

(Bo) De grootste van deze filosofen antwoordde: "Gij hebt de faam grote monniken te zijn en bovendien wijze gesprekken te voeren; vertel me eens: hebt gij ooit horen zeggen, dat er olijven naar de stad Sjmien gebracht worden om daar verkocht te worden?" Apa Cornelius antwoordde: "Hebt gij van uw kant ooit horen zeggen, dat te Sjmien olijven geperst worden om er olie uit te halen? Neen, maar men zout ze in, opdat ze niet zouden bederven. Welnu wij zijn het zout (vgl. Mt. 5, 13), dat hierheen is gekomen om u smaak te geven, want gij zijt flauwer dan de meeste mensen ter wereld. In feite gaat gij er prat op leraren te zijn, maar zie: al uw gesprekken zijn zinledig, want al dergelijk gebazel is verfoeilijk." Bij het horen van deze woorden trokken de wijsgeren zich beschaamd terug, omdat ze met hun nietszeggende wetenschap hen niet konden overtroeven die de ware wetenschap van de Heer in zich droegen.

Toen de wijsgeer bij zijn gezellen terug was, verhaalde hij hun op welke manier hij te kijk gesteld was. De grootste onder hen allen zei hem op verwijtende toon: "Was dat dan ook uw enige vraag? Ik zal eens met hen gaan redetwisten over de Schrift." Vol hoogmoed kwam hij met enige anderen naar het poortgebouw van het klooster en liet zich aanmelden bij onze vader Pachomius. Deze zond Theodorus met nog twee andere broeders naar hen toe om op hun verblindheid te antwoorden. Toen zij het klooster uitkwamen, sprak de filosoof: "Uw vader wens ik te zien, om me met hem over de Schriften te onderhouden." Theodorus antwoordde nederig: "Gij hebt niets te maken met de dienaar van Christus. Breng uw laag-bij-de-grondse kennis naar voren en de geestelijke mens zal u van antwoord dienen." Daarop sprak de wijsgeer: "Gij beroemt u erop de Schrift te kennen en ook haar uitleg. Welnu, zeg me, wie het was die niet geboren werd maar wel is gestorven; wie wel geboren werd maar niet gestorven is; en wie gestorven is maar niet tot ontbinding is overgegaan?" Theodorus antwoordde: "O gij met uw geest als een vat zonder bodem, een geest die vervliegt als een ademtocht en geheel oplost! Hij die niet is geboren en toch stierf is Adam; hij die geboren werd en niet stierf is Henoch; en die gestorven is en geen bederf onderging is de vrouw van Lot die in een zoutkolom veranderd werd (Gen. 19,26), opdat alwie zo dwaas is als gij, gezouten zou worden, o gij die u zelf zo dwaas aanprijst."

Bij het horen van deze woorden raakte de wijsgeer totaal in verwarring, vanwege het pittige antwoord van apa Theodorus, de rechtschapene. En hij sprak tot apa Theodorus: "Zeg aan uw vader: Gij die uw huis gebouwd hebt op een rots (vgl. Mt. 7,24), die onwrikbaar is en zelfs in de hemel zal standhouden, gezegend zijt gij met al de geestelijke geslachten uit u ontsproten (vgl. Gen. 12,3); want men heeft u begiftigd met een stralende geest welke die van de Maker van het heelal benadert. Geen enkel wezen door een vrouw gebaard zal ooit iets vermogen tegen uw werk, dat de overhand zal hebben er dat zich verstevigen en uitbreiden zal tot aan de uiteinden van de wereld." Toen de wijsgeer dit gezegd had, groette hij Theodorus met een eerbiedige buiging en trok zich terug met zijn gezellen, vol bewondering voor de genade van God die gesproken had door de mond van Theodorus. Toen onze vader Pachomius het verhaal van Theodorus hoorde, verwonderde hij er zich over en hij riep uit: "Gezegend zijt gij, Heer mijn God, dat Gij Goliath (vgl. Ps.143/h144,1) en al die Sion haten, beschaamd hebt." (vgl. Ps. 128/h129,5) Gesterkt door de Geest (vgl. Lc. 1,80) ging hij daarna werken met de broeders totdat hij het klooster voltooid had in algehele overeenstemming met de inrichting der andere kloosters. Hij stelde een vader aan het hoofd der broeders, namelijk apa Samuel, een man door de Geest Gods beziel. Hij vertrouwde hen toe aan de Heer en vertrok. Dikwijls kwam hij bij hen terug om het klooster te bezoeken, want hij was een herder in dienst van de grote Goede Herder, Christus.

¹² Amélineau bezigt hier in zijn Franse vertaling het woord 'Iblis', dat ongetwijfeld parallel is aan 'demon'.

VERDERE GROEI VAN DE KLOOSTERCONGREGATIE

(Bo § 56) In het bisdom Hoe leefde in het dorp Dzjoodzj een man, die Petronius heette. Van kindsbeen af woonde de Geest Gods in hem. Zijn ouders waren personen van aanzien die een groot fortuin bezaten; maar hij wenste te kunnen leven, afgezonderd van de mensen. Hij vertrok dus naar een plek in het landgoed van zijn ouders en bouwde daar een huis dat men thans Twêw noemt. Daar verenigde hij rond zich allen die in Christus wilden leven. Toen hij hoorde spreken van de geur van heiligheid van de congregatie, liet hij aan onze vader Pachomius de vraag overbrengen: "Kan het mij gegeven worden, dat uw goedheid tot ons komt, opdat ook wij zouden wonen in de schaduw van de heilige gemeenschap die u door onze Heer Jezus Christus geschonken is?" Onze vader Pachomius ging met enige broeders naar hem toe en regelde heel de inrichting van het klooster, met zijn huisoversten en hun tweeden, juist zoals in de overige kloosters. Apa Petronius nu had nog zijn vader, Psjentwo geheten, en verder ook een broer Psjenapahi, die beiden godvrezend waren. Hij sprak tot hen het woord van God en maakte ze monnik, hen beiden met heel hun familie; - hun leven was schoon ten einde toe. Daarna gaf hij al wat hij bezat, schapen, geiten, ossen, kamelen, ezels, wagens en boten, ten geschenke aan het klooster van onze vader Pachomius.

(Bo § 57) Enige tijd later nam Pachomius, gedreven door de Voorzienigheid en de heilige Geest, enige broeders met zich mee en trok naar het noorden in de omgeving van de stad Sjmien, en bouwde ook daar een klooster dat Tiesjmien heet. Hij voltooide het zoals al de andere kloosters. Nu plaatste hij aan het hoofd van dit klooster de godvruchtige apa Petronius, de sterke man die in Twêw leefde; want zo had God het hem ingegeven. Hij vertrouwde hem bovendien nog de zorg toe van twee naburige kloosters om hem met zijn woord te leiden, want zijn spreken was met zout gekruid. (vgl. Kol. 4,6) Te Twêw plaatste hij nu een andere uitstekende vader, namelijk Apollonius, opdat deze de broeders zou leiden zoals de heilige apa Petronius tot dan toe gedaan had.

(Bo § 58) Iets later kreeg onze vader in een visioen de opdracht, nog een klooster in het zuiden te stichten. Hij vertrok met enige broeders naar een plaats ten zuiden van de berg Esneh, die Pnoem heet. Nauwelijks waren zij aan de bouw van de ringmuur begonnen, of de bisschop van het diocees verzamelde een grote menigte om zich heen. Gezamenlijk gingen zij op weg en vielen onze vader Pachomius aan met de bedoeling hem uit die plaats te verdrijven. De man Gods evenwel weerstond het gevaar, zodat de Heer hen uiteendreef en zij van hem wegluchtten. Hij bouwde daarna verder aan het klooster, dat zeer groot werd, en hij voltooide het voorspoedig, tot in detail geheel volgens de regels der acht andere kloosters die hij gesticht had. Hij bracht een uitstekende vader mee, om aan het hoofd der broeders te staan, apa Soeroes. Deze was in staat hen te bevestigen in de geboden van onze Heer Jezus.

Wat onze vader Pachomius betreft, hij ging dikwijls het ene klooster na het andere bezoeken en de broeders aanwakkeren met Gods woord, zoals een voedster haar kleintjes koestert met tedere liefde. (vgl. 1 Tess. 2,7)

ZORG VAN PACHOMIUS VOOR KLOOSTERDISCIPLINE. PASTORALE ZORG.

(Bo § 59) Op zekere dag, in de periode dat ze hun kleine broodjes bakten, nam hij twee broeders met zich mee in een bootje om naar Temoesjons te varen en de broeders daar te bezoeken. Toen het avond werd, maakten zij zich klaar om hun bescheiden maaltijd te nemen. Eenmaal gezeten aten de twee broeders van alles wat voor hen stond, kaas, olijven en groenten. Onze vader Pachomius hield zijn ogen neergeslagen, at alleen maar brood en weende. Toen de broeders klaar waren met eten, zag een van hen onze vader wenen en vroeg hem: "Mijn vader, waarom hebt gij, toen wij aten, alleen maar brood gegeten en waarom weent gij?" Onze vader Pachomius antwoordde hun: "Indien ik geweend heb, is het omdat er geen vreze Gods in u is, te oordelen naar de manier waarop gij gegeten hebt van alles wat vóór u stond, zonder u in te tomen. En toch moet de mens die aan de dingen van de hemel denkt, zich in alles versterven (vgl. 1 Kor. 9,25), volgens de woorden van de apostel Paulus. Wat mij betreft, toen ik zag dat de broodjes geweekt waren, heb ik daaraan genoeg gehad."

Wederom sprak hij hen toe: "Wilt gij, dat wij de nacht doorbrengen met waken?" Zij antwoordden: "Ja." Toen zei hij hun: "Drie manieren van waken werden mij door mijn heilige ouderling apa Palamon geleerd. Op mijn beurt wil ik ze u zeggen, opdat gij er één van uitkiest. Ofwel blijft gij bidden van 's avonds tot middernacht, en gaat dan slapen tot het uur van de gebedsdienst; ofwel slaapt gij tot middernacht en bidt tot 's morgens; ofwel kunt ge van de avond tot de morgen om en om telkens een tijd bidden en een tijd slapen". Zij verkozen afwisselend een tijd te slapen en een tijd te waken. De man Gods bepaalde nu de uren van waken en van bidden overeenkomstig de

aangeduide wijze.

Een der twee broeders raakte overmand door de slaap en ging alleen in een hoek liggen; de andere hield het bidden vol tot aan de morgen samen met onze vader. Toen het uur van de gebedsdienst gekomen was, wekten ze degene die was gaan slapen en hielden toen de dienst. Nu ging hij die volgehouden had tot de morgen zich op zijn beurt in het ruim van de boot te slapen leggen, en hij die geslapen had roeide met onze vader tot ze aan Temoesjons kwamen. Toen onze vader in het klooster aankwam, omhelsde hij al de broeders en apa Cornelius, die hij tot overste¹³ (1) over hen had aangesteld. Apa Cornelius ondervroeg de broeders die met de boot meegekomen waren: "Wat heeft onze vader gedurende deze dagen gedaan?" Zij antwoordden hem: "Hij heeft ons vannacht de les gelezen." Daarop zei hij hun: "Wat een zwakheid overkomt de mensen van deze tijd! Hoe kunt gij, jonge lieden, u laten overtreffen door een zwakke grijsaard?" Toen het avond werd, gingen ze hun bescheiden maaltijd gebruiken. Onze vader sprak tot Cornelius: "Laten we, als ge wilt, opstaan en wat gaan bidden." Apa Cornelius antwoordde: "Doe zoals u wilt." Ze stonden dan op en baden; en ze bleven bidden tot het uur van de gebedsdienst. Toen er geluid werd voor de dienst, hield Cornelius op en zei tot onze vader Pachomius: "Wat heb ik tegen u misdaan dat ge mij een dergelijke les geeft? Gij hebt mij gisterenavond de tijd niet gelaten om wat water te drinken, toen ik van tafel opstond." Onze vader zei hem: "Apa Cornelius, hoe kunt ge een verzwakte grijsaard u laten voorbijstreven?" Apa Cornelius begreep, dat onze vader door God ingelicht was op het ogenblik zelf, dat hij de twee broeders had uitgelachen door te spotten: gij hebt u door een zwakke grijsaard laten voorbijstreven. Aanstonds vernederde hij zich voor hem. "Vergeef me, mijn vader; ik zie in, dat ik verkeerd gedaan heb door niet naar behoren te spreken." Daarop gingen ze naar de gebedsdienst.

(Bo § 60) Van Temoesjons begaf Pachomius zich met zijn gezellen naar Twêw. Hij bezocht er de broeders, en keerde toen haastig naar Pwoow terug. Toen hij daar aangekomen was, riep hij de broer van apa Theodorus, apa Pafnoeti tot zich om hem aan te stellen tot econoom van de kloosters. Het was inderdaad een man, krachtig in woord en daad, uitblinkend in alle deugden des Heren.

(Bo § 61) Op zekere dag lag onze vader Pachomius ziek. Men bereidde hem wat smakelijk eten, dat hij als zieke zou kunnen eten. Toen hij dat eten zag, zei hij tot Theodorus: "Breng mij een kruik water." Toen deze het water gebracht had, goot onze vader het over het eten en met de hand mengde hij er zolang door, dat de olie die zich erin bevond, was weggespoeld. Daarop zei hij tot Theodorus: "Giet water over mijn handen, dat ik ze kan wassen." Hij waste zijn handen en daarna goot hij water over de voeten van Theodorus. Theodorus vroeg daarop: "Wat hebt gij gedaan, mijn Vader?" Onze vader Pachomius antwoordde: "Met water over deze groenten te gieten heb ik het aangename van hun smaak weggewerkt, opdat ze in mijn lichaam geen vleselijke lusten zouden opwekken. Gij hebt daarna water over mijn handen gegoten alsof u ze mij waste. Welnu, omdat gij mijn handen gewassen hebt, heb ik op mijn beurt u de voeten gewassen. Dat alles deed ik om niet veroordeeld te worden voor het feit, dat gij mijn dienaar geweest bent, terwijl ik toch de dienaar van allen moet zijn."

(Bo § 62) Er was in het klooster een broeder, die onze vader dikwijls berispte met het oog op zijn zielenheil. Met hem kwam Theodorus op zekere dag in gesprek. Omdat deze broeder verbitterd was en er zelfs over dacht, de broeders te gaan verlaten, zei hij tot Theodorus: "Ik kan het niet langer uithouden bij die oude - hij is zo scherp als hij mij aanspreekt." Theodorus wilde die broeder bevrijden van de last waaronder hij gebukt ging en antwoordde hem daarom met veel handigheid en wijsheid: "O, hebt gij ook het hart zo vol droefheid?" Hij antwoordde: "Ja." Theodorus hernam: "Maar ik lijd nog meer dan gij; laat ons niettemin elkaar moed inspreken, en hem eerst nog eens op de proef stellen. Is hij dan welwillend jegens ons, dan blijven wij bij hem; zo niet, dan vertrekken wij met ons tweeën elders heen." Toen de broeder dat gehoord had, was hij zeer getroost over die woorden van Theodorus. Buiten weten van de broeder begaf Theodorus zich nu naar onze vader Pachomius en lichtte hem in over het hele geval. Onze vader Pachomius antwoordde: "Dat is goed; kom nu bij het vallen van de nacht met hem naar mij toe alsof ge mij wilde terechtwijzen. Wat mij betreft, ik zal zo spreken juist als de Heer mij ingeeft. Ik wil voldoen aan de wens van zijn hart." Die nacht ging Theodorus dus op zoek naar de broeder en zei hem: "Laat ons nu maar naar onze vader gaan en zien hoe hij ons te woord staat." Blijgemoed volgde de broeder hem terstond, en

¹³ Lefort: 'higoumène'. Deze term, ook heden nog gebruikelijk in de oosterse kloosters, is de titel voor kloosteroverste.

toen ze bij onze vader Pachomius aangekomen waren, namen zij het woord. Onze vader Pachomius antwoordde: "Vergeef mij, ik heb slecht gehandeld. Zijt gij als goede zonen in staat uw vader te verdragen?" Theodorus begon hem echter nogmaals verwijten te maken, alsof hij echt kwaad was. Maar de broeder onderbrak nu Theodorus en zei: "Houd op, het is genoeg; ik heb weer moed." En zo was Theodorus, door behendig op te treden, die broeder die leed, van nut.

(Bo § 63) Onder de broeders was er ook een die onze vader Pachomius kwam vragen: "Laat mij mijn familie gaan bezoeken; indien ge het mij niet toestaat, loop ik weg en word ik weer wereldling." Onze vader riep nu terstond Theodorus bij zich en zei: "Ik ken uw wijsheid en weet hoeveel medelijden u betoont met allen die in nood zijn. Welnu, wil u met die broeder belasten; gij zult met hem meegaan, terwijl hij zijn familie bezoekt. Gij moet hem daarbij in alles toegeven, zodat ge hem weer mee terugbrengt. Er steekt inderdaad veel goeds in hem; en daarenboven weten we, dat het Gods wil is, dat wij alles voor allen worden, totdat we hun zielen gered zullen hebben uit de handen van de vijand die hen bestrijdt. God zal uw moeite lonen."

Theodorus gehoorzaamde met veel nederigheid en vertrok met de broeder. Toen zij het doel van hun tocht bereikt hadden, moesten zij daar wel eten en rust nemen. Zodoende zei de broeder tot zijn verwanten: "Zet voor ons in een apart vertrek eten klaar, en wel spijzen welke de monniken gewend zijn." Toen het maal klaar was, zei de broeder tot Theodorus: "Ga mee en laat ons wat eten." Theodorus wilde echter niet in het huis van wereldlingen eten, omdat het zijn gewoonte niet was. Toen hij evenwel zag hoe het gelaat van de broeder nu versomberde, begreep hij, dat deze erg teleurgesteld was; en hij zei bij zichzelf: "Indien ik niet in alles zijn zin doe, zal hij niet meer met mij terug willen; er is bovendien geen wereldling die ons ziet eten; en daar komt nog bij, dat wij niets anders gebruiken dan de monniken gewoon zijn." Daarom at hij toch een weinig mee, al was het met het gezicht van iemand die ten offer wordt gebracht. Zo was hij die broeder in alles ter wille, totdat hij hem weer in het klooster had teruggebracht. Toen ze daar aankwamen, lichtte Theodorus onze vader Pachomius in over alles wat er gebeurd was. En deze gaf hem geen berisping, omdat hij wist, dat Theodorus niet uit eigen zin aldus gehandeld had, maar voor God en voor het heil van die broeder.

Later wisselde Theodorus met die broeder van gedachten - zonder dat er iemand bij was -, om hem aan de hand van de Schrift ertoe te brengen, voortaan zijn ouders nooit meer te bezoeken. Hij zei hem: "Op welke manier verstaat gij het Evangeliewoord: Hij die tot Mij komt, en zijn vader en moeder niet haat ... ? (Lc. 14,26) De broeder antwoordde hem: "De Schrift stelt met opzet de eisen zeer hoog, opdat wij er tenminste iets van zouden nakomen. Hoe zouden wij ertoe komen onze ouders te haten?" Theodorus hernam: "En toch is dat werkelijk het geloof van de Tabennésiërs! Het Evangelie zegt dit; en louter en alleen op eigen gezag zegt gij iets anders. Waarlijk de Heer weet het: als dat uw geloof is, dan keer ik terug naar het kleine klooster waar ik vandaan kom; want de ouderen die ik daar gekend heb, zwakten het Evangelie nooit af." Na deze woorden deed hij alsof hij zich wilde terugtrekken en zich ergens voor een tijd verbergen.

De broeder begaf zich toen naar onze vader Pachomius en vertelde hem het geval. Daarop zei onze vader Pachomius tot de broeder: "Weet ge niet, dat Theodorus een beginneling is, terwijl gij al een oudere zijt en iets kunt verdragen? Welnu, haast u hem op te sporen; want als hij hier vandaan gaat, zullen we geen goede naam hebben." De broeder ging op zoek naar Theodorus en wilde hem met argumenten overreden. Maar Theodorus antwoordde: "Als ge wilt dat ik hier blijf, doe mij dan, vóór de Heer en de broeders, deze toezegging: ik zal mij in alles aan de Evangeliën houden." En de broeder beloofde, voortaan niet meer naar zijn ouders te gaan. Zo ging Theodorus met loffelijke behendigheid te werk, totdat die broeder het heilig Evangelie volmaakt beleefde.

(Bo § 64) Op zekere dag sprak een engel van de Heer onze vader Pachomius aan over een broeder, opdat hij deze zou onderrichten over zijn heil. Die broeder gaf zich over aan strenge praktijken en veel ascese; hij deed het echter niet om God, maar uit ijdele glorie. Onze vader Pachomius sprak met hem apart: "Er staat geschreven: 'Ik ben niet uit de hemel neergedaald om mijn wil te doen, maar de wil van Hem die Mij gezonden heeft' (Joh. 6,38); welnu, gehoorzaam mij. Als het signaal de broeders oproept voor het middagmaal, moet ook gij komen en een weinig gebruiken; gij moet dan wat nemen van hetzelfde voedsel dat zij eten, maar niet tot verzadiging toe. Als men 's avonds opnieuw belt, laten we dan gaan eten, zoals het behoort. Gehoorzaam mij, want ik zie de vijand die u benijdt en al uw inspanningen teniet wil doen." Heel vlot gehoorzaamde de broeder aan de richtlijnen van onze

vader. Als men nadien 's middags luidde voor de maaltijd van de broeders, stond ook hij op, om met de anderen te eten. Maar allengs verviel hij weer in zijn dwaling en hij dacht bij zichzelf: "Waar staat er geschreven: ge zult niet vasten?" En zo volgde hij wederom zijn eigen dwaas oordeel en ging niet binnen om te eten met de broeders.

Onze vader Pachomius was bedroefd om die broeder. Iets later riep hij Theodorus om deze naar hem toe te zenden; hij zei tot hem: "Ga eens zien wat die broeder doet; indien gij hem in gebed vindt, weerhoud hem dan ervan totdat ik kom; onmiddellijk zal bij hem de ijdele glorie zich weer levendig doen kennen." Theodorus stond op en deed wat onze vader hem had opgelegd. Toen hij bij de broeder kwam, vond hij hem in gebed; en hij weerhield hem ervan. Terstond maakte deze zich kwaad als de duivel; hij greep een grote steen om die naar het hoofd van Theodorus te werpen en hem zo te doden; hij riep: "Goddeloze, zal jij mij beletten tot God de Heer te bidden?" Theodorus berispte hem echter, en op slag hield de duivel die in deze broeder huisde, zich stil. De duivel sprak: "Wil je wel weten, dat ik het ben die werk in degenen die zingen volgens hun luim? Indien ge me niet gelooft, luister dan naar de broeder die gaat zingen; hij zal het vers negen keer herhalen." Ergens in een cel zong een broeder nu het begin van de lofzang van Mozes: "Bezingen wij de Heer, want Hij is luisterrijk verheerlijkt." (Ex. 15,1) Theodorus hoorde toe, en alles gebeurde zoals de duivel had gezegd. Theodorus dacht na over de kunsten van de duivel, en vroeg zich af hoe de mens zou kunnen ontsnappen aan een menigte kwellingen. Terwijl Theodorus nu bij die broeder zat en op hem lette, kwam onze vader Pachomius bij hem. Pachomius bleef rechtop staan evenals Theodorus, en samen baden zij voor de broeder. De Heer genas hem en opende hem de ogen; de broeder zag nu in, hoe hij moest handelen, namelijk niet als een dwaas, maar als een wijze (vgl. Ef. 5,15); en hij verheerlijkte God.

ZORGWEKKEND TOEKOMSTVISIOEN

(Bo § 65) Eens gebeurde het dat onze vader Pachomius broeders meenam en met hen afdaalde in de put van het klooster om die te reinigen. Er was een ouderling bij die lang in de wereld geleefd had, terwijl er nog maar weinig tijd verlopen was sedert hij monnik werd. Deze begon te sputteren: "Wil die oude nu mensenkinderen in die put laten afdalen om ze te doden?" Dezelfde nacht echter zag hij zichzelf in een droom aan de rand van die put en, naar beneden kijkend, bemerkte hij, temidden van lustig werkende broeders, een man schitterend van heerlijkheid die hun zei: "Ontvangt voor u de geest van gehoorzaamheid en kracht; maar gij daar, ouderling, ontvang gij de geest van ongeloof jegens de heiligen." Toen het morgen werd, kwam hij zich in het midden van de kerk voor al de broeders op de knieën werpen en verhaalde zijn droom.

(Bo § 66) Op een andere keer was Pachomius met de broeders riet aan het oogsten. Toen zij op een goede dag met riet beladen naar de boot gingen, en de broeders, onze vader Pachomius volgend, de Schrift reciteerden, keek onze vader, halverwege gekomen, naar de hemel en hij had grote openbaringen. Hij legde toen, evenals de broeders, zijn vracht riet neer. Zij bleven rechtop staan en baden. Lange tijd bleef de man Gods als verstomd door het geweldig visioen dat bij gezien had. Toen wierp hij zich op de grond en begon te wenen. Ook de broeders begonnen juist als hij overvloedig te wenen. Toen hij zich weer van de grond oprichtte, ondervroegen de broeders hem: "Zeg ons wat ge gezien hebt, Vader." Hij zette zich neer en richtte Gods woord tot hen: "Ik heb de hele gemeenschap van onze congregatie in een uiterst droevige toestand gezien. Sommigen waren omringd door grote vlamme vuren en konden er niet door; anderen bevonden zich tussen doornen waarvan de punten hun in het lichaam drongen, zonder dat er mogelijkheid was eruit te geraken; weer anderen bevonden zich in een diep ravijn; zij zwoegden angstig, maar zonder naar boven te kunnen komen, gezien de steilte van de afgrond; ze konden zich ook niet in de rivier werpen, want daar loerden krokodillen op hen. Mijn kinderen, nu voel ik mij zeer ongelukkig; want ik vermoed, dat dit alles de broeders na mijn dood zal overkomen." Daarna stond hij op, bad en nam zijn vracht riet weer mee. De broeders namen eveneens hun vracht weer op; onderwijl reciteerden zij tot ze aan de boot kwamen.

VERDERE PASTORALE ZORG VAN PACHOMIUS

(Bo § 67) Toen zij bij de boot terugkeerden, kwam een oude broeder-kluizenaar die daar in de buurt woonde naar onze vader toe, om hem en al de broeders een bezoek te brengen. Nadat onze vader de broeder omhelsd had, zond hij Theodorus heen met de woorden: "Ga eten klaarmaken en onthaal deze broeder, die ons is komen bezoeken." Theodorus liep van hem heen, maar om ergens anders te gaan zitten, in de mening dat hij hem gezegd had: laat mij alleen, dan kan ik met deze broeder praten. Onze vader zond daarop een andere broeder, maar ook deze verstond verkeerd wat hij gezegd had; hij liep eveneens weg en ging elders zitten.

Onze vader Pachomius begreep, dat de geesten hier de hand in hadden; hij stond zelf op, bereidde het eten, onthaalde de broeder en liet deze vervolgens heengaan. Toen riep hij Theodorus en zei hem: "Als het uw vader naar het vlees was die u iets had opgedragen, zoudt gij hem dan ongehoorzaam geweest zijn? Waarom hebt gij dan niet gehoorzaamd aan mijn bevel om te zorgen voor de broeder die bij ons kwam?" Theodorus antwoordde: "Vergeef mij, ik meende dat ge mij zei: ga heen, dan kan ik met die broeder praten." Toen riep onze vader de andere broeder, en deze gaf hem hetzelfde antwoord. Onze vader Pachomius zuchtte en zei: "Ik heb het begrepen; het is een boze geest die een goede daad belet heeft; maar gezegend zij de Heer, die wijsheid en lankmoedigheid gegeven heeft aan allen die Hem liefhebben. (vgl. Sir. 1,10) Dikwijls heb ik de boze geesten onder elkaar horen spreken over allerlei kwaad dat zij de mensen aandoen. Zo heb ik eens een duivel droefgeestig tot een ander horen zeggen: 'Ik ben dezer dagen bezig met een man die onhandelbaar is in al wat hij doet. Op het ogenblik dat ik hem een slechte gedachte ingeef, richt hij zich onmiddellijk op en bidt en weent tot de Heer; ik voor mij, ik brand dan en ga op de vlucht.' Op zijn beurt zei de andere duivel: 'De man voor wie ik moet zorgen, doet onmiddellijk alles waartoe ik hem aanzet, en zelfs nog veel meer.'

Hoedt u dus voortaan voor slechte gedachten. Immers als iemand van de eigenaar van een huis met honderd kamers, één kamer koopt, wie zal hem dan beletten die kamer te betrekken, ook al ligt ze achter al de andere? Zo gaat het ook met de gelovige. Zelfs al bezit hij alle geestelijke vruchten, maar verwaarloost hij er één, zal hij dan vanwege die ene ontbrekende vrucht niet zwak staan tegenover de vijand? Bovendien, als hij zich niet betert, zal de vijand hem wellicht nog een andere afhandig maken. Waarlijk, in de dienst van God bestaan er meerdere rangen; want er zijn bevelhebbers, rijk aan geest; er zijn aanvoerders over vijftig man, andere over honderd man, weer andere over duizend man; en er is een volmaakte koning zoals onze vader Abraham, tot wie gezegd werd: 'Gij zijt een koning door de gratie Gods' (Gen. 23,6) en niet zo maar een koning, maar een koning die de Koning der koningen met zich heeft."

Dit alles zette onze vader Pachomius uiteen in de hut boven op de boot die gemeerd lag aan de oever; zo prentte hij de broeders zorg in voor het heil van hun ziel.

(Bo § 68) De volgende dag vertrok hij weer in alle vroegte met de broeders om riet te halen, want ze hadden nog niet genoeg. Onder de broeders bevond zich een oudere apa, overste van een der huizen, Mauwo geheten. Deze vertrok die dag niet met de broeders, maar legde zich neer in zijn cel alsof hij ziek was. Hij was niet ziek, maar wel vol verontwaardiging over de onderrichtingen die hij 's avonds gehoord had uit de mond van Pachomius. Hij zei: "Wat betekenen die lange redevoeringen die de oude gisterenavond voor ons gehouden heeft? Lopen wij nu nog gevaar om ieder ogenblik te vallen?" Terwijl hij verdiept was in deze overpeinzingen, wilde God in zijn goedheid hem de kalmte teruggeven. Op hetzelfde uur zond een bisschop tot onze vader Pachomius een monnik met een brief. Deze monnik droeg een haren kleed en was vergezeld van nog een andere broeder. De bisschop schreef Pachomius in de volgende termen: "Zie, ik zend u deze ouderling, een man die strenge ascese beoefende; maar nu hebben wij hem op diefstal betrapt. Wij hebben hem naar u gezonden, opdat gij hem zoudt oordelen, daar hij monnik is."

Toen die twee monniken aankwamen op de plaats waar de boot en de hutten lagen, zochten zij naar onze vader Pachomius, maar constateerden, dat hij met de broeders weg was voor de rietoogst. Ouderling apa Mauwo omhelsde beiden en zei: "Gaat hier zitten, in afwachting van de terugkomst van onze vader Pachomius." Hij zei daarop tot Theodorus, die het eten van de broeders aan het klaarmaken was: "Haast u, het eten te bereiden en de broeders die tot ons zijn gekomen te verzorgen; want ik zie aan het uiterlijk van deze eerbiedwaardige persoon dat hij godvruchtig is." Tegen de avond kwam onze vader Pachomius, vergezeld van de broeders, met riet beladen terug. Toen hij de bezoekers omhelsd had, gaven ze hem de brief die de bisschop hem geschreven had. Toen de man Gods de brief had gelezen, berispte hij met het heldere inzicht van de heilige Geest dat in hem was, de broeder over de fout die hij bedreven had. Deze bad en smeekte onze vader Pachomius, terwijl hij weende en nederig zijn fout bekende. Onze vader Pachomius antwoordde hem: "Wij vallen allemaal zeer dikwijls (vgl. Jak. 3,2), maar laten we bidden tot God barmhartig, en indien we ons voortaan weten te beheersen, zal Hij ons genezen." Nadat onze vader Pachomius hem dit gezegd had, vertrok de monnik met de broeder die hem vergezeld, opgebeurd en vertroost door de lichte boetedoening die onze vader Pachomius hem had opgelegd. Toen de ouderling Mauwo al die dingen over de monnik gehoord had, stond hij verbaasd en verheerlijkte God voor de

vastberaden woorden die hij 's avonds gehoord had uit de mond van onze vader Pachomius. Onze vader sprak hem toe: "Omdat gij u zelf stevig gevestigd hebt op de onwankelbare rots, Mauwo, denkt ge dat daarom allen die weg zullen vinden? Laat ons de barmhartige Heer bidden, dat Hij vol medelijden ons bevrijde uit de hinderlagen van de listige en verdorven duivel." En ouderling Mauwo antwoordde: "Vergeef mij, mijn Heer, Vader en man Gods, want in de onwetendheid van mijn hart heb ik de heilige Geest die in u woont durven beledigen."

(Bo § 69) Die dag, het was een zondag, riep onze vader Pachomius Theodorus bij zich en zei hem: "Wanneer de broeders het avondmaal beëindigd zullen hebben, moet ge uw werk aan een andere broeder overgeven en naar het vertrek komen waar wij ons verzamelen voor de onderrichting." Theodorus deed aldus; en toen hij zich vervoegd had bij onze vader, die staande het woord van God tot de broeders richtte, nam deze hem temidden van de broeders bij de hand en zei: "Ga hier staan en richt het heilige woord van God tot ons." Met tegenzin begon Theodorus toen, rechtop staand, te spreken vóór al de broeders en vóór onze vader Pachomius, die zelf ook staande luisterde juist als de broeders. Aanstonds waren er enkelen onder hen die, in hun hoogmoed geraakt, zich kwaad maakten en naar hun huizen terugkeerden, zonder naar het woord van de Heer te luisteren, zeggende: "Die daar is nog zo jong, terwijl wij oud zijn, en aan hem geeft hij opdracht om ons onderricht te geven!" Theodorus was inderdaad nog maar drieëndertig jaar oud, toen onze vader Pachomius hem aanstelde voor de onderrichting, omdat hij wist dat hij de anderen overtrof in vorderingen. Toen onze vader Pachomius zag, dat sommigen onder hen waren weggegaan zonder te luisteren naar het woord Gods uit de mond van Theodorus, ging hij zitten en sprak tot de broeders: "Wat betekent die grote drukte onder u, omdat ik een jongeman aangewezen heb om ons de onderrichting te geven? Wat een enorme dwaasheid en waanzin; zijn de woorden die hij gesproken heeft, niet die van de Heer zelf van het heelal! We horen de Heer immers zeggen: 'Hij die in mijn naam een kind opneemt gelijk dit, hij neemt Mij op.' (Mt. 18,5) Was ik bovendien niet bij u en gedroeg ik mij niet als één onder u? En ik verzeker u, ik deed niet maar alsof, doch ik luisterde met heel mijn hart, juist als iemand die in de zomerdagen dorst naar fris water. (vgl. Spr. 25, 25) Waarlijk, zoals er geschreven staat, het woord van de Heer verdient volledige instemming. (vgl. 1 Tim. 1,15; 4,9) De ongelukkigen, die zich hebben teruggetrokken en die zich vervreemd hebben van de barmhartigheid en de goedheid des Heren! (vgl. Ps. 43/h44, 19; Joh. 6,67) Ja, ik verzeker het u, indien ze zich niet bekeren van hun hoogmoed, zal het leven voor hen één en al lijden zijn; want de Heer is degenen die een rouwmoedig hart hebben, nabij en Hij zal de nederigen van geest opbeuren." (Ps. 33/h34,19)

Na dit gezegd te hebben stond hij op, bad en liet de broeders heengaan elk naar zijn woning. Nadat men de rietogst voltooid had, keerde hij naar het klooster terug.

KADERFUNCTIES VAN THEODORUS EN PAFNOETI

(Bo § 70) Toen hij had geconstateerd dat Theodorus begiftigd was met de Geest van de Heer, stelde hij hem aan als beheerder¹⁴ over het klooster van Tabennêsi, om anderen leiding te geven. Hijzelf, onze vader Pachomius, vestigde zich te Pwoow vanwaar de acht overige kloosters beheerd werden. Hoewel hij over Tabennêsi was aangesteld, gedroeg Theodorus zich echter volstrekt niet als iemand die een aanstelling gekregen heeft, omdat hij geen enkel vleselijk verlangen had. Het woord Gods had hem vergeestelijkt en hem bevestigd in de gesteldheid om aan de hemelse dingen te denken, en niet meer aan de aardse. Al zijn bekommernis bestond erin, de Heer zijn God van ganser harte te beminnen, overeenkomstig het voorschrift dat Hij ons gegeven heeft in de Evangelieën. Hij maakte wonderlijke vorderingen in het helpen der broeders; zijn woorden waren inderdaad rijk aan genade in alle opzichten.

(Bo § 71) Wat zijn broer Pafnoeti betreft, onze vader hield hem bij zich te Pwoow. Pafnoeti was belast met de opbrengst van de handenarbeid der andere kloosters in ontvangst te nemen, maar hij moest hen ook voorzien van alles wat ze nodig hadden.

Tweemaal per jaar begaven alle broeders zich naar Pwoow: vooreerst met Pasen, dat zij samen kwamen vieren in

¹⁴ 'Beheerder' = Lefort: 'Administrateur'. Vgl. in de volgende zin: 'vanwaar ... beheerd werden' = Lefort: 'où se trouvait l'administration'. Hiermee wordt het Griekse 'oikonomos' = 'econoom' weergegeven. In de aanvangsperiode van de Pachomiaanse kloosters was dit de titel van de overste, de beheerder van het huis, wiens eerste taak het was zielen te leiden. Zo wordt het woord hier gebruikt in de algemene zin van 'bestuurder'. De term 'grote econoom' in de volgende paragraaf duidt echter al op het algemeen materiële beheer. Aldus blijkt de betekenisverandering die deze titel al aanstonds heeft gekend. Vgl. noot bij Bo §26.

het woord van God; en vervolgens kwamen zij er opnieuw in het seizoen van de oogst, en wel op 20 mesore¹⁵, om rekening en verantwoording af te leggen aan de grote econoom; en indien de een of ander instructies nodig had van onze vader Pachomius, dan gaf hij ze hun bij die gelegenheid; en daarna keerden allen in vrede naar hun post terug.

NEDERIGHEID VAN PACHOMIUS

(Bo § 72) Eens begaf onze vader Pachomius zich naar Tabennêsi om er de broeders te bezoeken, maar tevens in verband met een lichte overtreding door een broeder begaan. In het klooster aangekomen, haastte hij zich, zoals hij dat gewoon was, terstond en vóór alles om zijn mat te vlechten. Terwijl hij eraan werkte, kwam er een jonge broeder binnen. Deze had de weekbeurt voor de gemeenschap. Toen hij zag hoe onze vader Pachomius zijn mat vlocht, zei hij hem: "Zo werken wij tegenwoordig niet meer; onze vader Theodorus heeft ons bevolen, de vlechten niet te strak aan te trekken, opdat de matten goed zouden klinken¹⁶ (2) en des te mooier zouden zijn!" Aanstonds stond onze vader Pachomius op en zei tot de broeder: "Kom hier dan zitten en laat mij zien hoe het moet." Toen de jonge broeder hem alles gewezen had, ging onze vader Pachomius weer zitten en werkte verder met een opgeruimd hart, omdat hij een hoogmoedige gedachte overwonnen had. Hij berispte het jonge broedertje niet, dat hij onbetamelijke taal gesproken had.

Toen zijn mat klaar was, ging hij zitten en richtte het woord Gods tot de broeders van de morgen tot de avond; daarna zei hij hun: "Ik werd vandaag hierheen gezonden om de zaligheid van een ziel, en datgene waarvoor ik hierheen gekomen ben, heb ik gevonden in een lemen vaas." Hij had daarmee op een bedekte manier de misstap van een ziel aangeduid. Onder zijn toehoorders was namelijk een broeder, Elias genaamd, een eenvoudig man, die vijf vijgen had weggenomen om ze na de vasten op te eten. Toen hij de verontrustende woorden hoorde, die onze vader Pachomius sprak, begreep hij dat de beschuldiging op hem sloeg. Dadelijk stond hij op, ging heen en kwam terug met de vijgen in de vaas die hij temidden van de broeders neerzette. Hij verklaarde zich schuldig, zeggende: "Mijn Heer en Vader, vergeef mij mijn misstap. De Heer weet dat ik alleen maar deze heb weggenomen. Zie zo, nu heb ik mijn schuld bekend." De broeders bewonderden de Geest Gods die in onze vader Pachomius was en zijn meesterlijke scherpzinnigheid. Hierna stond onze vader op en keerde terug naar Pwoow zonder gegeten of gedronken te hebben.

VISIOENEN EN HELDERZIENDHEID VAN PACHOMIUS

(Bo § 73) Na zijn aanstelling te Tabennêsi was Theodorus gewoon, elke dag wanneer hij klaar was met zijn handwerk, naar Pwoow te gaan om te luisteren naar het woord van God uit de mond van onze vader Pachomius. En nog dezelfde dag keerde hij dan terug naar Tabennêsi om het gehoorde over te brengen aan de broeders aldaar. Dat deed hij gedurende zeer lange tijd. Zo kwam Theodorus dus eens volgens zijn gewoonte om te luisteren naar wat onze vader zei. Daar hij hem echter niet vond, ging hij naar het terras van de kerk en deed er zijn recitaties. Onze vader Pachomius was toen zelf aan het bidden in de kerk, maar Theodorus wist dat niet. Tijdens zijn gebed kreeg onze vader Pachomius openbaringen en een vreeswekkend visioen, en op hetzelfde ogenblik werd de kerk door elkaar geschud als water door een storm. Toen Theodorus bemerkte, dat het terras bewoog, kreeg hij schrik; hij raakte in de war en daalde vlug af. Hij ging de kerk binnen om te bidden, omdat hij geheel in verwarring was, maar toen hij er met uitgestrekte armen wilde bidden, kon hij zich niet staande houden vanwege de vreesaanjagende toestand, die daar heerste; en daarom ging hij zitten. Doch, toen hij zat, raakte hij beklemd als iemand die tussen twee muren vastzit. Terstond vluchtte hij snel de kerk uit. Al die tijd wist hij niet, dat onze vader Pachomius daar ter plaatse aanwezig was.

En ziehier de openbaring die onze vader Pachomius zag, terwijl hij bad. Hij bekeek de oostelijke muur van het heiligdom; deze werd helemaal goud van kleur; op de muur was er een grote Christus-icoon, - in de trant van een omvangrijk schilderij - met op het hoofd een kroon. Die kroon was van onmetelijke glorie. Op de buitenrand van deze kroon stonden figuren, gelijkend op edelstenen van allerlei kleuren; het waren de vruchten van de heilige Geest: het geloof, het goede, de vrees, het medelijden, de zuiverheid, de nederigheid, de rechtvaardigheid, de lankmoedigheid, de goedheid, de zachtheid, de matigheid, de vreugde, de hoop, en de volmaakte liefde. (vgl. Gal.

¹⁵ (1) Corresponderend met 13 augustus van onze kalender.

¹⁶ Misschien wordt bedoeld dat de matten, bij voorbeeld bij het kloppen, een bepaalde klank gaven als ze goed gevlochten waren.

5,22) Vóór de icoon stonden twee hoogst eerbiedwaardige aartsengelen, onbeweeglijk schouwend naar het beeld van de Heer, dat in de kerk verscheen. Terwijl onze vader Pachomius deze openbaring aanschouwde, bleef hij zijn gebed voortzetten; hij smeekte: "Heer, dat de vrees voor U voor immer over ons allen kome, opdat wij nooit zolang wij bestaan tegen U zondigen." Hij bleef deze ene smeekbede maar steeds herhalen. De engelen zeiden hem toen: "Gij zijt niet bij machte, de vrees van de Heer waar gij zo om vraagt te verduren." Hij antwoordde: "Toch wel; met de genade van God ben ik ertoe in staat." En aanstonds kwam de straal van de vrees langzaam naar hem toe, zonder evenwel zijn plaats te verlaten, zoals de opgaande zon zich over de hele aarde verspreidt. De aanblik van die lichtstraal was werkelijk schrikbaar en had een ingroene kleur. Toen de vrees dan onze vader bereikte, doorstak ze al zijn ledematen, zijn hart, het merg van zijn beenderen en heel zijn lichaam. Hij viel onmiddellijk ter aarde en kronkelde als een levende vis over de grond, zodat zijn ziel tot stervens toe bedreefd werd en hij in onmacht viel. De engelen bekeken hem slechts zijdelings en zonder hun ogen ook maar enigszins af te wenden van het beeld van de Heer dat aan onze vader Pachomius verschenen was. De engelen zeiden tot vader Pachomius: "Hebben wij het u niet gezegd, dat gij de volle schok van de Heer niet zoudt kunnen verdragen?" Hij schreeuwde het uit en riep: "Heb medelijden met mij, mijn Heer Jezus Christus." Onmiddellijk week de straal van de vrees langzamerhand weer terug, totdat ze weer op haar plaats kwam. Daarop gleed de glans van het medelijden als heilige vette olie naar onze vader Pachomius. Toen het onze vader bereikt had, herwon hij zijn krachten, en dadelijk kwam hij weer overeind en begon God te loven, tot het uur waarop de broeders de gebedsdienst houden; toen rustte hij een weinig.

Na de gebedsdienst van de morgen trof Theodorus onze vader Pachomius aan, terwijl deze bezig was aan enkele oudere vaders de gebeurtenissen te vertellen; onder zuchten en tranen verklaarde hij: "Het scheelde maar weinig, of mijn ziel was vannacht weggehaald op het ogenblik dat ik de kerk binnentrad om de armen uit te strekken voor de Heer. En terwijl ik aldus in hevige zieleangst verkeerde, kwam er een stoutmoedig man binnen, aldus het gevaar lopend dat ook zijn ziel zou worden weggehaald als gevolg van de vrees die hij zag." Theodorus antwoordde: "Dat was ik, mijn heilige Vader. En zo is het gegaan: tegen de avond was ik in het noorden aangekomen om u te bezoeken en uw zegen te ontvangen; daar ik u echter niet vond, begaf ik mij naar het terras. Enige tijd later, terwijl ik mijn recitaties verrichtte, schudde de kerk; ik schrok, vluchtte en daalde af. Ik trachtte nu de kerk binnen te gaan, maar heel mijn lichaam trilde; toen vluchtte ik vol schrik naar buiten." Onze vader Pachomius zei: "De Heer weet het, mijn zoon Theodorus; gij hebt de grote barmhartigheid gekregen, snel te kunnen wegluchten van die plaats." Toen de meer bejaarde ouderlingen dit hoorden, werden zij door een hevige vrees bevangen en zeiden: "Deze heiligen zijn als de hemelingen in hun oprechte houding tegenover onze Heer Jezus Christus."

(Bo § 74) Op zekere dag kwam Theodorus weer naar Pwoow op bezoek bij onze vader Pachomius, die lichamelijk uitgeput was. Toen hij bij hem kwam, zei Pachomius onmiddellijk: "Ga een onderzoek instellen omtrent de overtreding van het stilzwijgen, zodat ik weet, hoeveel monniken 's avonds in de bakkerij gesproken hebben." Theodorus ging heen, stelde een onderzoek in en bevond, dat vijf broeders gesproken hadden. Hij kwam dit aan onze vader berichten. Toen zei onze vader Pachomius: "Theodorus, denken die vijf soms, dat dit louter menselijke zaken zijn? Ik verzeker u: zo er een bevel gegeven wordt, dan heeft dat, ook al gaat het over een geringe zaak, niettemin zijn belang. Zo trok een grote menigte zeven dagen in stilte rond Jericho, om te gehoorzamen aan het haar gegeven bevel. (vgl. Joz. 6,3vv) Nadien, toen zij daartoe bevel kregen, stootten zij kreten uit, en aldus opnieuw gehoorzaamend volbrachten zij de wil van God, kenbaar gemaakt door een mens die deze bevelen gegeven had. Laten die broeders in het vervolg oppassen, dan zal hun vergeven worden wat ze gedaan hebben. Want indien dit voorschrift niet voor het heil van hun ziel was, had ik het niet zo opgesteld." - Zeer dikwijls stuurde hij Theodorus uit, om de andere kloosters te bezoeken; en te midden van de broeders zei hij hun dikwijls: "Ik en Theodorus, wij volbrengen dezelfde opdracht, waarmee wij God dienen." Theodorus had inderdaad, als vader en als meester, over alles zeggingschap.

(Bo § 75) Toen Theodorus eens naar een klooster ging om de broeders te bezoeken, bracht men hem terstond bij zijn aankomst een broeder, van wie verteld werd dat hij gestolen had. Men wilde namelijk, dat hij hem om die reden van de broeders zou weggagen. Nochtans was het niet die broeder die gestolen had, maar wel een ander die door iedereen voor een trouwe broeder werd aangezien. Maar zij klaagden de eerste aan, omdat deze in hun ogen een beetje nalatig was. Toen nu hij die gestolen had, zag dat men, terwijl hij toch de schuldige was, op het punt stond die andere broeder uit het klooster te jagen, benaderde hij Theodorus en sprak: "Vergeef mij, mijn Vader; ik

ben het die gestolen heb." Theodorus zei hem: "De fout die gij begaan hebt, is u door de Heer vergeven, omdat ge bij ons die broeder die niet schuldig was van schuld hebt vrijgepleit." Daarna riep hij de broeder die men vals beschuldigd had en zei hem: "Ik weet, dat gij die fout niet bedreven hebt; maar zelfs nu de broeders u om deze fout die ge niet bedreven hebt, verdrukt hebben, moogt ge u niet verhoovaardigen om het feit, dat ge onschuldig zijt aan deze fout. In feite toch zijt ge zonder twijfel wegens andere fouten die gij gedaan hebt voor de Heer een schuldenaar; wees Hem daarom dankbaar en vrees Hem zolang ge leeft." Daarna richtte hij zich tot alle broeders over deze zaak: "Hebt gij het oordeel over deze zaak niet aan mij toevertrouwd, opdat ik zou beslissen? Welnu, het is de wil van God dat men hem vergiffenis schenkt, want allen hebben wij Gods barmhartigheid nodig."

(Bo § 76) Er was in de communititeit van Tabennêsi een broeder die door de duivel bekoord werd. Theodorus zette hem op een ezel en bracht hem naar Pwoow bij onze vader Pachomius, opdat deze voor hem zou bidden. Toen hij naderde, werd hij van verre al gezien door onze vader Pachomius, die op dat ogenblik rechtop staande het woord van God tot de broeders richtte voor het heil van hun zielen. Terstond verliet hij de broeders en ging Theodorus tegemoet. En zie, enkele broeders ergerden zich eraan en zeiden: "Wij zijn de oudsten, maar nauwelijks heeft hij Theodorus gezien, die toch een jongere is, of hij verlaat ons en loopt hem tegemoet." Zij die zich aldus ergerden waren dezelfde wier hart ontstemd was geraakt toen onze vader Theodorus aanstelde om de broeders de onderrichting te geven voor het heil van hun ziel. Toen hij Theodorus omhelsd had, zei hij hem: "Nog vóór uw aankomst hier vandaag werd mij al op bevel van de Heer iets over u meegedeeld. Ga nu die zieke broeder die gij hebt meegebracht aan een ander toevertrouwen, en kom daarna vlug bij mij in de kerk." Onze vader Pachomius bad nu voor de broeders en liet ze heengaan; en iedereen keerde terug naar zijn woning. Toen dan Theodorus bij onze vader Pachomius terugkwam, bracht deze hem naar de kerk. Staande baden zij van het tweede tot het negende uur. Terwijl zij baden, verscheen hun boven hun hoofden een grote troon, zo hoog als een toren, waarop de Heer gezeten was in de gedaante waarin Hij zich aan hen wilde tonen. Nu eens steeg de troon op en ging zover de hoogte in, dat zij hem niet meer konden zien; dan weer daalde hij zo laag boven hen af, dat zij hem bijna konden aanraken met de handen. De troon bleef deze handelwijze volgen gedurende bijna drie uur. Op het ogenblik dat de troon naar beneden kwam, vatte onze vader Pachomius Theodorus vast en alsof hij hem op de handen droeg bood hij hem aan Hem die op de troon zat aan met de woorden: "Heer, wil van mij dit geschenk aanvaarden." Hij herhaalde dit een groot aantal keren, telkens dezelfde woorden hernemend, totdat een stem hem antwoordde: "Uw gebed is verhoord, wees manhaftig en moedig." (vgl. 1 Kor. 16,13) Nadien liet hij Theodorus de zieke broeder halen, en samen baden zij voor hem. Zo genas de Heer hem van zijn ziekte. Toen nam Theodorus de broeder mee terug, die Tabennêsi in het zuiden bereikte, alsof hij nooit ziek was geweest.

PACHOMIUS WIJST THEODORUS TERECHT

(Bo § 77) Eens was onze vader Pachomius met de broeders te Tabennêsi om er de broodjes te bakken die voor een heel jaar nodig waren te Pwoow; want er waren nog geen bakkers in Pwoow zelf. De regel die hij hun voorgeschreven had, luidde: "Niemand mag in de bakkerij spreken, maar allen moeten samen het woord van God reciteren; hebben degenen die het deeg kneden, water nodig, dan moeten ze met de hand op de trog kloppen." Toen men nu eens aan het kneden was, richtte een der broeder-kneders zich tot de anderen, zijn helpers: "Geef me wat water."

Onze vader Pachomius bevond zich op een afstand; maar een engel des Heren maakte hem er ogenblikkelijk opmerkzaam op, terwijl zij nog bezig waren met elkaar te praten. "Zie, sprak hij, hoe zij handelen; zij hebben de regel overtreden. Welnu, als Theodorus naar u toekomt en hij benadert u met een handgebaar, zult ge hem dan verder beschouwen als van schuld ontslagen?" Hij antwoordde: "Neen." De volgende morgen riep onze vader Pachomius Theodorus bij zich; deze toch was de vader van het klooster te Tabennêsi en hij had bovendien de verantwoordelijkheid voor de bakkerij en de bakkers. Pachomius zei hem: "Ga onderzoeken wie gisterenavond de regel van de bakkerij overtreden heeft." Theodorus onderzocht het geval zorgvuldig en constateerde dat achttien man betrokken waren bij de overtreding. Zeer verlegen kwam hij terug bij onze vader Pachomius, en maakte met de hand het teken dat betekent: "Sinds wanneer - tot wanneer?" Toen onze vader hem het handgebaar zag maken, herinnerde hij zich het woord dat de engel tot hem gesproken had. Ogenblikkelijk lachte hij hem in zijn gezicht uit, met een grijnslach vol gramschap. Theodorus zag wat een toornige grijnslach het was en werd intens bedroefd. Enkele van de omstanders ondervroegen hem: "Waarom weent gij? Wat heeft hij u gezegd?" Maar onze vader Pachomius zei: "Laat hem met rust; dan kan hij de nalatigheid die hij jegens God bedreven heeft, gaan bewenen."

Theodorus gaf nu de leiding van de bakkerij over aan een andere broeder, en volgens het verlangen van onze vader Pachomius zonderde hij zich af in een vertrek van de gemeenschap. Hij vastte om de andere dag, zuchtte en bad dag en nacht onder tranen voor het vergrijp van de broeders. Toen de derde zaterdag sinds Theodorus deze grote boetedoening was begonnen verstreken was, zei onze vader Pachomius: "Houd op, het is genoeg, maar zie toe, in het vervolg, niet meer nalatig te zijn, en zorg ervoor dat de broeders geen overtredingen meer begaan, uit vrees dat gij u tegenover de Heer Jezus Christus schuldig maakt aan zonden."

PACHOMIUS NEEMT THEODORUS MEE NAAR PWOOW

(Bo § 78) Toen onze vader Pachomius zag, dat Theodorus vorderingen maakte in het werk van de Heer, nam hij hem weg uit Tabennêsi en stelde in zijn plaats een ander aan, namelijk apa Soeroes de Jongere, om vader van de broeders te zijn. Hij liet Theodorus met zich meekomen naar Pwoow en nam hem op in zijn huis, om behulpzaam te zijn, juist zoals Jozua, de zoon van Nun, Mozes bijstond. (vgl. Joz. 1, 1) Hij zond hem zeer dikwijls naar de kloosters, om de broeders te bezoeken en ze aan te moedigen met het woord van God. In feite was het Theodorus die in elk klooster al degenen aannam, die kwamen om monnik te worden. Anderzijds, wanneer het nodig was iemand van hen op bevel van God en van onze vader Pachomius heen te zenden, was hij het ook die ze wegstuurde.

LESSEN DIE THEODORUS KRIJGT

(Bo § 79) Het gebeurde eens, dat Theodorus ergens met de broeders aan het werk was. 's Avonds toen het werk beëindigd was, liet hij voor hen het eten bereiden. Terwijl de broeders aten, was Theodorus present om hen te bedienen. Onder degenen die aanzaten aan tafel, bemerkte hij er een die veel prei at. Het was een jonge struise man die nog niet lang bij de broeders was. Toen Theodorus klaar was met het opdienen, trok hij zich terug heel alleen, en leunde met de rug tegen de muur. Hij vastte namelijk om de andere dag; buiten heerste een grote hitte. Daarna sprak hij de broeders aan over degene die hij zoveel prei had zien eten; deze was ook aanwezig en hoorde dat er tot hen gezegd werd: "Een monnik moet niet veel prei eten, omdat zulks het lichaam kracht geeft en strijd opwekt in de ziel." Terwijl hij nog aan het spreken was, kwam onze vader Pachomius bij hen om te zien, waar hij met de broeders werkte. Toen hij Theodorus met de rug tegen de muur zag leunen, sprak hij bedroefd: "Moet die muur daar uw lichaam dragen?" Terstond richtte Theodorus zich op en nederig wierp hij zich neer voor onze vader Pachomius. Bij elke gelegenheid vernederde hij zich zonder ophouden, ten einde volmaakt te worden in de wet van de Heer.

Theodorus was verdrietig om het geval van de broeder die hij berispt had vanwege het prei-eten. Misschien toch was het niet Gods wil dat hij zulke taal gesproken had. Hij zei: "Waarom heb ik niet gewacht totdat de Heer hem in zijn vrijheid van keuze zou opwekken en de monnik zo zelf geleerd zou hebben zijn lichaam er onder te houden volgens de deugd van hen die voortreffelijk leven?" De broeder die de woorden van Theodorus gehoord had, heeft in feite nooit meer prei durven eten tot aan zijn dood. En toen Theodorus bemerkte, hoe deze broeder in het vervolg geen prei meer wilde eten, wachtte ook hijzelf zich ervoor nog prei te gebruiken van toen af tot aan de dag van zijn dood. Hij vreesde namelijk anders door God veroordeeld te worden, omdat bij zichzelf niet zou hebben in acht genomen tegenover iets, waarvoor hij een ander berispt had.

(Bo § 80) Eens kwam hij een van de broeders tegen die met zijn mantel over de schouder van elders terugkeerde. Hij was namelijk door de overste van zijn gemeenschap voor een dienst uitgezonden. Theodorus vroeg hem: "Waar komt ge vandaan?" Onze vader Pachomius die zich in de buurt bevond, hoorde hem de broeder ondervragen. Nadat deze zijn weg vervolgd had, riep hij Theodorus bij zich en zei hem: "Theodorus, beijver u, meester te blijven van uw hart, om niet de gewoonte te krijgen om het even wie te vragen: 'waar gaat gij heen', - tenzij ge iemand ondervraagt over het heil van zijn ziel." Deze woorden bewaarde Theodorus diep in zijn hart en hij dacht: "Of het nu een kleine zaak betreft of een grote, ik zal proberen zo iets nooit meer te doen."

(Bo § 81) Het gebeurde eens op het zevende uur van de dag, terwijl er buiten een grote hitte heerste, dat onze vader Pachomius Theodorus riep en zei: "Laten we wat brood eten; want we moeten vlug op weg naar het klooster Temoesjons voor een broeder- catechumeen die op het punt staat te sterven." Theodorus zei: "Zoals gij verlangt." Dadelijk stonden ze op en begaven zich naar de eetzaal. Op dat ogenblik was er niemand in de eetzaal behalve zij beiden. Toen ze de broodjes in het water gelegd hadden, zei hij tot Theodorus: "Laat ons bidden, terwijl het brood

weekt." Zij waren begonnen met bidden, toen een grote vrees hen overviel: zij zagen een stralende figuur voor zich staan die de hand naar hen uitstreckte, terwijl hij zei: "Geef mij uw welriekende gebeden, dat ik ze vóór de voeten van de Heer breng." Dadelijk wierpen zij zich ter aarde en onder veel tranen riepen zij God aan: "Heer onze God, dat uw barmhartigheid over ons kome." (Ps. 32/h33,22) Ze bleven bidden tot de avond. Onze vader Pachomius smeekte met aandrang ten gunste van de broeder-catechumeen, dat de Heer hem zolang wilde sparen, dat ze hem nog levend zouden aantreffen. Toen het avond geworden was, zetten zij zich neer om te eten en stonden daarna vlug op. Ze haastten zich op weg, en waren de halve nacht op reis alvorens Temoesjons te bereiken.

Zodra ze daar aangekomen waren, traden ze bij de zieke broeder binnen. De overste van de plaats zei tot onze vader Pachomius: "Hij is sinds twee dagen ziek; we hebben hem niet durven overbrengen naar het zuiden om hem te laten dopen, uit vrees dat hij ons halverwege in de handen zou sterven." Het was inderdaad hun gewoonte, tijdens de vasten al de catechumenen van de kloosters naar Pwoow te brengen, om hun daar het doopsel te laten toedienen. Onze vader Pachomius zei hierop: "Ge hebt gezien hoe zijn toestand aan het verslechteren was; waarom hebt ge hem dan hier niet gedoopt?" De overste antwoordde: "Er is hier geen priester om hem te dopen." Terwijl ze in gesprek waren en nog voordat de broeder de geest gaf, gingen onze vader Pachomius en Theodorus de ogen open: zij zagen hoe de engelen die de zieke kwamen halen, hem in het geheim het doopsel toedienden, voordat zijn ziel het lichaam verliet.

OPENBARING VAN PACHOMIUS OVER WAT ER GEBEURT BIJ HET STERVEN. DOOD VAN EEN RECHTVAARDIGE. (Bo § 82) Ziehier hoe de engelen van liet licht de goede broeders komen halen, zoals het meermalen van Godswege geopenbaard werd aan onze vader. Als hij die op sterven ligt een rechtschapen man is, komen er om hem te halen drie engelen die hoger of lager in rang zijn, al naar het gedrag en de verdienste van de stervende. Indien hij namelijk door zijn werken een hoge graad bereikt heeft, worden om hem bij God te brengen engelen gestuurd die eveneens van hoge rang en voornaam zijn. Als bij middelmatig is in deugd, worden er slechts lagere engelen uitgestuurd om hem te halen. God handelt zo, opdat zij die aldus tot de mens komen, hem met grote lankmoedigheid uit het lichaam halen, en om te voorkomen dat als hoog verheven engelen iemand moesten gaan halen die volgens zijn werken maar klein is, ze deze zouden behandelen op de wijze die gebruikelijk is bij de aardse overheden. Dezen toch handelen met aanzien des persoons, letten op rijkdom en ijdele glorie, en behandelen hen die veracht of arm zijn louter volgens hun staat van verachting en armoede. De goddelijke machten daarentegen handelen in alles volgens een juist oordeel, overeenkomstig het bevel van de Heer en naargelang de verdienstelijkheid van de werken die men gedaan heeft.

Men constateert, dat de drie engelen, die gestuurd worden om een mens te halen, ook onderling van graad verschillen en dat een lagere gehoorzaamt aan degene die een hogere rang heeft. Op het ogenblik dat de mens op het punt staat de geest te geven, bevindt een der drie engelen zich bij zijn hoofd, een ander bij zijn voeten, als mensen die als het ware met hun handen iemand met olie inwrijven, totdat de ziel het lichaam verlaat. Intussen spreidt de derde engel een groot onstoffelijk laken uit, om de ziel eerbiedig op te vangen. Men constateert, dat bij een heilige de ziel schoon is van uiterlijk en wit als sneeuw. Nadat de ziel het lichaam verlaten heeft op het laken, neemt een der engelen de twee punten onderaan het laken op, en de andere engel die van de bovenkant, op de wijze waarop mensen op aarde een lichaam optillen. De derde engel zingt intussen voor de ziel in een taal die niemand kent.

Zelfs zij die dit visioen hadden, namelijk vader Pachomius en Theodorus, verstonden de zang niet; ze hoorden de engel enkel het alleluia zingen. Zo gingen ze dan de lucht in met de ziel, in de richting van het oosten. Zij gingen niet voort zoals mensen die zich op hun voeten voortbewegen, maar hun gang was als die van vloeiend water; het zijn immers geesten. Ze stegen met de ziel hoog de hemel in, om haar in staat te stellen, heel de aarde, van het ene uiteinde tot het andere, te zien, zodat zij heel de schepping kon overschouwen en zij God zou loven, die haar schiep. Daarna tonen zij haar¹⁷, op bevel van de Heer, haar rustplaats, opdat zij, eenmaal op haar eindbestemming gekomen, dankzij haar goede werken, en in kennis gesteld van de pijnigingen waaraan zij ontsnapt is, de Heer nog

¹⁷ Hier gaat de beschrijving weer door in de tegenwoordige tijd. De voorafgaande zinnen schijnen betrekking te hebben op het bepaalde visioen dat Pachomius en Theodorus bij deze gelegenheid hadden.

meer prijze, die haar gered heeft van al dat lijden dankzij de goedheid van onze Heer Jezus Christus. Daarna brengen zij haar voor de voeten van de man Gods die haar de vreze des Heren heeft aangeleerd en haar met zijn wet heeft gevoed. Deze brengt haar dan als geschenk voor de voeten van de Heer. Daarop zegent zij de Heer in het openbaar met de woorden: "Ik zal U zegenen, mijn Heer, met al uw heiligen." Daarna brengen ze haar naar de rustplaats die de Heer voor haar heeft bestemd volgens de maat van de goede werken die ze verricht heeft.

Op het ogenblik dat zij gaat verschijnen vóór de Heer, geeft men haar toestemming om te naderen - ofwel op afstand te blijven - naargelang de waarde van de goede werken die zij op aarde verricht heeft. Ongetwijfeld, alwie het eeuwig leven verdiend heeft, prijst en zegent ook de Heer, voordat hij de rustplaats binnengaat, die hem door de Heer bereid is. Er zijn er die op het ogenblik dat zij dankzeggen, de Heer aanschouwen en Hem zegenen wegens de zuiverheid van hun hart, al zeggend: "Zalig zij die zuiver van hart zijn, want zij zullen God zien." (Mt. 5,8) Wie echter nalatig was in zijn oefeningen, heeft niet verdiend God te zien in de luister van zijn godheid, omdat hij geen volkomen zuiver hart heeft. Wie alleen maar het leven verdient, ziet het vlees van de Zoon van God, dat wil zeggen zijn mensheid die één is met zijn godheid waarin zij onafscheidelijk is opgenomen.

De heiligen komen de afgestorvenen die het welbehagen van God volbracht hebben, tegemoet, om hen plechtig te begroeten, maar op een wijze die bij elk beantwoordt aan zijn verdiensten en volgens het bevel van de Heer. Sommigen hunner gaan zij namelijk tegemoet tot vóór de poort van het leven om hen daar te omhelzen. Anderen gaan zij minder ver tegemoet, steeds overeenkomstig hun verdiensten. Nog anderen laten zij tot zich komen, alvorens op te staan en ze te omhelzen.

Sommigen hebben zelfs niet verdiend dat de heiligen ze omhelzen; zij erven eenvoudig het leven overeenkomstig hun minderwaardigheid. Wanneer de rechtvaardigen uittrekken om de zielen van de afgestorvenen tegemoet te treden, dragen zij schitterende kronen. Die kronen zijn stralender dan de kronen welke hij wie zij tegemoet gaan, zich heeft verworven in de gevechten waarin hij op aarde de duivel overwon, met uitzondering dan van de kroon der gerechtigheid die hij, zoals Paulus zegt (2 Tim. 4,8), van God als rechtvaardige Rechter zal ontvangen op de dag der opstanding.

Op het ogenblik dat de ziel van de rechtvaardige bij de poort van het leven komt, legt de Heer haar de woorden van David in de mond om die te herhalen: "Opent voor mij de deuren der gerechtigheid; dat ik er binnentrede en de Heer verheerlijke." (Ps. 117/h 118, 19) De engel die de poort des levens bewaakt, antwoordt van zijn kant: "Dit is de poort van de Heer, de rechtvaardigen zullen er binnentreden." (ib. 20) Gaat het om de zielen van volgelingen van volmaakte mannen, dan roepen de engelen die hen meevoeren, als zij bij de poort aankomen: "Opent de poorten, dat een volk binnentrede dat de gerechtigheid heeft bewaard en dat de waarheid en vrede bezit, want het beeft op U, Heer, gehoopt", zoals geschreven staat in Jesaja. (Jes. 26,2-3)

WAT ER GEBEURT BIJ DE DOOD VAN EEN ZONDAAR

Onze vader Pachomius had deze openbaring in het klooster Temoesjons, toen het geval zich voordeed van de broeder-catechumeen die in het geheim gedoopt werd vooraleer te sterven. - Na gezien te hebben hoe de rechtvaardigen het lichaam verlaten, vroeg hij, hoe de ziel van een zondaar het lichaam verliet. De engel zei hem: "De Heer zal u in alles tevredenstellen." Wanneer het een ziel betreft die in haar werken slecht is, dan komen op het ogenblik dat zij gehaald moet worden twee onverbiddelijke engelen tot haar. Als de man op het punt staat te sterven, zodat hij niemand meer herkent, stelt een der onverbiddelijke engelen zich op bij het hoofd, de ander aan zijn voeten. Beiden beginnen hem dan te geselen, totdat zijn ongelukkige ziel op het punt staat op te stijgen. Dan steken ze hem een gekromd voorwerp in de mond, zoiets als een vishaak, en trekken zo de ongelukkige ziel uit het lichaam. Men constateert, dat ze zwart en niet helder is. Daarna binden zij haar vast aan de staart van een onstoffelijk, geestelijk paard; want ook zij is een geest. Zo brengen ze haar weg en werpen haar in de foltering, ofwel in de diepten der hel, naargelang zij verdient vanwege haar werken.

LIJDEN VAN RECHTVAARDIGEN

In feite zijn er ook onder de rechtschapen mensen velen die zwaar te lijden hebben tijdens de ziekte waaraan ze sterven en op het ogenblik dat ze de geest geven. Dezen zijn te vergelijken met een gebraden spijs, die nog wat langer op het vuur moet blijven vooraleer ze gegeten wordt. Zo gaat het ook met de getrouwen die, alvorens te sterven, in hun laatste dagen nog beproefd worden, opdat zij van alles bevrijd en zuiver zouden zijn voor de Heer.

Wij constateren dat ook onder de heiligen sommigen onderworpen werden aan foltering en op het ogenblik van hun dood, zo bij voorbeeld de heilige Stefanus en al de martelaren en zij die met hen gelijk zijn te stellen. Ook Job, David en veel andere heiligen hebben talrijke smarten en kwellingen tijdens hun leven doorstaan, enkelen op hun sterfbed. Anderzijds is het ook waar, dat veel zondaars juist in volledige rust sterven, zonder in deze wereld pijnen te hebben doorstaan, aangezien de kwellingen en kastijdingen hun nog voorbehouden zijn, zoals geschreven staat: "Men bewaart de goddeloze voor de dag van het onheil." (Spr. 16,4) Daarom zegt de Prediker: "Eenzelfde lot zal de rechtvaardige en de goddeloze treffen, de zuivere en de onzuivere, de goede en de boze." (Pred. 9,2) Inderdaad zien we onze Verlosser, de Meester van allen, aan het kruis hangen te zamen met twee booswichten: één rechts en één links en de Heer in het midden. Men openbaarde al deze dingen aan onze vader Pachomius te Temoesions. En hij was zeer gelukkig, dat de broeder-catechumeen de rust van 's Heren heiligen was binnengetreden. Toen de broeder de berg was opgedragen en naast de broeders ter aarde besteld, ging onze vader Pachomius met Theodorus vlug weer zuidwaarts naar Pwoow, dankbaar jegens de Heer voor hetgeen hij gezien had.

VISOENEN VAN THEODORUS

(Bo § 83) Een andere keer gebeurde het, dat Theodorus, in de kerk gezeten, in de lucht engelenstemmen heel melodieus hoorde zingen. Aanstonds stond hij op en begaf zich naar onze vader Pachomius, die hem zei: "Dat is een rechtvaardige ziel die het lichaam verlaten heeft en nu trekt men met haar over ons heen; ook aan ons is het voorrecht geschonken de stemmen te horen die God voor haar loven." Terwijl zij samen spraken, keken ze omhoog; toen zagen ze hem die gehaald werd, en zij herkenden hem.

De Heer opende hun ogen aldus vele malen. Zij zagen onder andere hoe de engel van God aan het altaar in het heiligdom de heilige Mysteries aan de gelovigen die deze waardig ontvingen uitreikte, samen met de hand van hem, die ze uitdeelde, hetzij priester, hetzij bisschop; wanneer echter een onwaardige of onzuivere naar voren trad om de heilige Mysteries te ontvangen, dan trok de engel zijn hand terug; dan was het alleen de priester die ze uitreikte.

(Bo § 84) Eens gebeurde het, dat onze vader Pachomius, vergezeld van een broeder, zich naar een klooster begaf om een ziel te helpen. Hij had Theodorus bevolen over de broeders te waken tot hij terugkwam. Op een keer stond Theodorus, toen bij aldus te waken had over de broeders, 's nachts op en liep langs de gemeenschap; hij bleef toen ergens staan bidden. Terwijl hij bad, overviel hem een vervoering, en in een visioen zag hij het volgende: al de broeders lagen te rusten als een kudde van slapende schapen, en een engel stond in hun midden en bewaakte hen. Toen hij dit zag, kwam Theodorus naar voren om op de engel toe te treden; deze gaf een wenk en legde hem toen zelf in de geest wat hij hem wilde zeggen, nog voor hij het met de mond had uitgesproken. Hij zei hem: "Wie waakt er over de broeders? Ben ik het of zijt gij het?" Theodorus werd verlegen en keerde onmiddellijk naar zijn vorige plaats terug, zeggende: "Wij zijn maar in schijn herder, in werkelijkheid zijn de engelen de herders over ons, schapen van de geestelijke kudde; zij zijn het die ons behoeden voor de boze list van de vijand." In kleding geleek de engel op een soldaat van de koning; in de hand hield hij een degen van vuur die een en al schittering was. Hij was gekleed in een soort albe, het *sticharion*, want op dat ogenblik droeg hij niet zijn *chlamys*, de soldatenmantel, maar het *sticharion*. Grote medaillons sierden dit *sticharion*, licht uitstralend en zeer schoon. Zijn gordel was een handpalm breed, helrood, en zond overvloedige lichtstralen uit.

(Bo § 85) Het gebeurde ook eens, dat onze vader Pachomius Theodorus naar een ander klooster stuurde, namelijk dat van Tekasjmen, om de broeders te bezoeken in verband met een voor hen dringende aangelegenheid. Terwijl Theodorus in dat klooster bij een vijgenboom stond te bidden, keek hij in de verte en zag op acht mijlen afstand onze vader Pachomius te Pwoow zitten, zonder ophouden het woord Gods richtend tot de broeders; en zelfs hoorde Theodorus de woorden die hij tot hen sprak. Toen hij weer in het zuiden was teruggekeerd, sprak hij onze vader Pachomius aan en verhaalde hem, hoe hij hem tijdens zijn gebed gezien had te Pwoow en welke woorden hij uit zijn mond gehoord had, toen hij zich tot de broeders richtte. Onze vader Pachomius zei hem: "Theodorus, wat ge gehoord hebt, is precies hetgeen ik gezegd heb."

DE HEER GEEFT PACHOMIUS WOORDEN IN

(Bo § 86) Een andere keer, terwijl hij ergens alleen bad, geraakte onze vader Pachomius in vervoering; en zie, het was of al de broeders vergaderd waren in de kerk, terwijl onze Heer gezeten was op een hoge troon en tot hen

sprak over de parabelen van het heilig Evangelie. En zijn woorden, te zamen met de uitleg ervan, werden op het ogenblik zelf dat zij uit de mond van de Heer kwamen, gehoord door onze vader Pachomius in het visioen dat hij die dag had. Van toen af ging onze vader Pachomius, wanneer bij het woord Gods wilde richten tot de broeders op de plaats staan, waar hij de Heer had zien zitten, toen Deze tot de broeders sprak. Als hij sprak om diezelfde woorden met hun verklaring, welke hij uit de mond van de Heer gehoord had, weer te geven, gebeurde het wel, dat felle bliksems opflitsten in zijn woorden. Alle broeders waren dan ook zeer onder de indruk van de woorden van onze vader Pachomius die als lichtende bliksems uit zijn mond schoten.

ONDERRICHT VAN THEODORUS

(Bo § 87) Ook gebeurde het eens, dat Theodorus ergens aan het werk was met de broeders; tegen de avond, toen het werk beëindigd was, gebruikten zij hun maaltijd. Theodorus liet wat brij koken, omdat velen onder hen de gewoonte hadden geen brood te eten. Er bevond zich onder hen een zekere Patelloli, een jonge man met een stevig lichaam, die door de driften van de jeugd bestookt werd. Toen de neiging bij hem opkwam om van die brij te eten, maande de Geest Gods hem dadelijk: "Deze spijs is gekookt voor die het nodig hebben; maar gij hebt er geen behoefte aan, en de vleselijke lust belaagt u." Aan deze gedachte, die hem vanwege de Heer ingegeven werd, gehoorzaamde hij echter niet; integendeel, hij ging zitten eten; hij nam daarvoor zelfs de kom van de econoom. Toen de broeders met eten klaar waren, gingen zij zoals gewoonlijk naar de hut om te luisteren naar het woord Gods, dat Theodorus tot hen richtte. Zij vroegen Theodorus ook hun te zeggen, waarin zij in gebreke gebleven waren. Aan sommigen nu onder hen verweet hij: "U bent kleinmoedig." Aan anderen: "Ge staat altijd klaar om u kwaad te maken." Aan nog anderen: "Uw taal is te hard; maar ik zie er ook nog een onder u, die zijn hoop gesteld heeft op een ketel." Aanstonds begreep de broeder, dat Theodorus dit raadseltje, voor hem bedoelde; hij knielde vlug temidden der broeders neer en zei: "Bidt voor mij, want welbewust heb ik mijn geweten het zwijgen opgelegd; ik heb niet willen gehoorzamen aan de goede ingeving van mijn hart; daarom heeft de Heer mij in het openbaar deze berisping gegeven."

VISIOEN VAN PACHOMIUS OVER DE HEL

(Bo § 88) Ook gebeurde het eens, dat onze vader Pachomius op bevel van de Heer opgenomen werd om de straffen en folteringen te aanschouwen, waarmee de kinderen der mensen gepijnigd worden. Werd hij opgenomen, in het lichaam of buiten het lichaam, wie zal het zeggen? Maar God weet dat hij opgenomen werd! (vgl. 2 Kor. 12,3) Hij werd ver van deze wereld en van het uitspansel meegenomen tot benoorden het paradijs der geneugten; hij zag daar stromen, kanalen en grachten die één en al vuur waren en waarin de zielen der zondaars gefolterd werden. En toen hij met de engel verder doortrok en daar ook weer de folteringen bekeek, zag hij dat allen die hij hier onder zich zag, veel erger leden dan degenen die hij eerst gezien had; zij waren overgeleverd aan folterengelen, verschrikkelijk om te zien, die zwepen van vuur in de handen hielden. Wanneer sommige zielen, die zij folterden, het hoofd buiten het vuur opstaken, kletsten zij erop los en dompelden hen nog dieper in het vuur. De gefolterden slaakten rauwe zuchten, zonder het echter te kunnen uitschreeuwen wegens hun zwakte en wegens de druk die zij leden van de mateloze folteringen. De zielen die men folterde, waren niet te tellen; in elk geval waren zij zeer talrijk.

Hij zag ook putten en kuilen van vuur; en de gloed van dit vuur was nog heviger. Toen hij er in keek zag hij, dat er in elke kuil maar één ziel was; deze behield dezelfde gestalte als ze in de wereld had; de rechervoet zat vast aan de ene rand van de kuil, de linkervoet aan de andere rand. Het vuur verslond één voor één de lichaamsdelen, waarmee zij zich in de wereld bezondigd bad. Aandachtig kijkend in één der kuilen, herkende hij degene die er gefolterd werd. Het was namelijk een van degenen die in de wereld gebrandmerkt zijn en door de Schrift bestempeld worden als 'verwijfden'. (vgl. 1 Kor. 6,9)

Hij zag ook monniken die op deze plaats gekastijd werden; hij ondervroeg de engel die met hem meetrok: "Welk kwaad hebben dezen gedaan, dat ook zij hier ondergebracht zijn?" De engel antwoordde hem: "Degenen die ge hier ziet, zijn weliswaar geheel zuiver naar het lichaam, maar het zijn leeglopers die rondzwerven in de streken waar broeders als kluisenaar leven. Bij de broeders die zij bezoeken, spreken zij kwaad over andere monniken in hun nabijheid, met wie zij niet op goede voet staan; op die manier willen zij door hun kwaadsprekerij de sympathie van die broeders veroveren, en zo eten en drinken van hen krijgen. Maar als zij dezen verlaten en weer naar elders trekken, bekladden zij hier op hun beurt degenen die ze eerst gevleid hebben, in de hoop door hen goed ontvangen

te worden, terwijl ze hen bij de eersten zwart gemaakt hadden! Het is dus om hun kwaadsprekerij dat zij overgeleverd zijn aan deze folteringen, die ondragelijk zijn en zonder onderbreking."

Al die folterengelen waren erg vrolijk en opgeruimd, juist zoals een rentmeester zich verheugt, als hij ziet dat de rijkdom van zijn meester zich vermeerdert, zo verheugden ook zij zich, want de Heer heeft hen onverbiddelijk geschapen, opdat zij geen medelijden zouden hebben met de goddeloze mensen die men aan hen overlevert om ze te kastijden. En indien de zielen die zij folteren, hen smeken om medelijden, zijn ze vol gramschap tegen haar en folteren zij ze met nog heviger pijnen. Wanneer men zielen aanbrengt en aan hen overlevert, springen ze op van blijdschap, - zoals iemand die grote winst boekt - en verheugen zij zich om de ondergang van de goddelozen.

Onze vader Pachomius was bezig de straffen te aanschouwen samen met de engel die hem vergezelde; toen wenkte een der folterende engelen hem en zei heel opgewekt: "Kom, Pachomius, ik zal u nog andere verschrikkelijke straffen laten zien." Toen onze vader Pachomius zich zo vrolijk uitgenodigd zag om al die kastijdingen te bekijken, verbaasde hij zich over de meedogenloze natuur van deze engelen, die hen zich deed verheugen over zo verschrikkelijke folteringen, terwijl hijzelf bedroefd was bij het zien van de kwellingen, waarin de ongelukkige zielen der goddelozen zich bevonden.

Een eindje verder zag hij nog weer een ontelbare menigte zielen van elke leeftijd, die als een woelige kudde door de onverbiddelijke folterengelen voortgejaagd werden. Op zijn vraag over deze menigte antwoordde de engel die hem vergezelde: "Dit zijn de zielen van de zondaars die vandaag over de ganse wereld gestorven zijn; men gaat hen rangschikken elk volgens de kastijding die hij verdient."

Toen hij met de engel die hem vergezelde en die de straffen aanwees, in westelijke richting was verder getrokken, zag hij aan zijn voeten een opening bij de ingang der hel. De hel zelf is zeer diep; er heerst duisternis en er stijgt een hitte uit op als van een vuurhaard; deze plaats is inderdaad de kerker des Heren. Als men mensen aanbrengt en erin werpt, slaken zij luide kreten: "Ongelukkige die ik ben, dat ik God die mij geschapen heeft, niet gekend heb zodat ik gered zou worden!" Daarna kunnen ze helemaal niet meer spreken, wegens de hitte en de diepe duisternis van die plaats. Door de duisternis en vanwege de angst die hen beklemmt, herkennen zij elkander ook niet meer.

Verder doortrekkend naar het zuidwesten, zag hij daar nog andere wrede kastijdingen, gelijkend op de kwellingen die hij tevoren gezien had bij de zielen in het noorden. Men toonde hem nog een soort stenen huis van enorme afmetingen. Dit huis was één vuurzee waarin men de jongelui wierp, die in de wereld hun lichaam bevekt hebben door onkuisheid, zonder dat hun ouders het wisten. Om deze onzuivere wandaden, die een gruwel zijn voor God en voor de mensen, ondergaan zij deze vreselijke folteringen.

Toen de engel ermee klaar was aan onze vader Pachomius al het lijden en de pijnen te tonen, waarmee de zonde gestraft wordt, vroeg hij hem in naam van de Heer met aandrang: "Pachomius, geef de broeders getuigenis van al wat ge gezien hebt, opdat ze alles in het werk stellen om niet ten prooi te vallen aan deze zware kastijdingen. God heeft mij namelijk naar u toe gestuurd om u dit alles te tonen; maar gij op uw beurt moet er getuigenis van geven aan de broeders en aan heel de wereld, opdat zij boete plegen en zich redden." Van die dag af onderhield onze vader Pachomius de broeders, telkens als hij ze bijeenriep voor de onderrichting, eerst over de Schriften, - want deze zijn het meest wezenlijke en de adem zelf van God -, maar daarna vertelde hij hen van al de straffen die hij gezien had te zamen met het lijden dat ze veroorzaken en waarover de engel hem namens de Heer uitvoerig onderricht had, opdat zij de vreze Gods zouden bezitten en, door de zonde te vermijden, de beschreven folteringen en de pijnen welke hij gezien had mochten ontlopen.

THEODORUS DE STEDELING (UIT ALEXANDRIË). ZIJN LEVENSVERRHAAL EN INTREDE BIJ PACHOMIUS.

(Bo § 89) De faam van onze vader Pachomius en die van zijn liefde drong nu tot iedereen door; zijn naam werd tot in den vreemde en bij de Romeinen genoemd en men kwam naar hem toe om bij hem monnik te worden. De man Gods van zijn kant verzorgde hen, door hun rijkelijk woord en lering te verschaffen met de toewijding waarmee een voedster haar kinderen koestert. (vgl. 1 Tess. 2,7)

Te Alexandrië woonde een zekere Theodorus, zevenentwintig jaar oud; hij was heiden, behoorlijk streng door zijn ouders gevolgd. De Geest Gods dreef hem ertoe, christen te worden; zo nam hij in zijn binnenste het besluit: "Indien de Heer mijn weg zo leidt dat ik christen word, dan wil ik bovendien monnik worden en mijn lichaam smetteloos houden tot op de dag dat de Heer mij komt halen!" Enige dagen later begaf hij zich naar de aartsbisschop Athanasius en vertrouwde deze alles toe wat er in zijn hart omging. Athanasius doopte hem terstond, stelde hem aan tot voorlezer en richtte in de kerk een vertrek voor hem in. Theodorus beoefende er de ascese, en hij sprak geen enkele vrouw aan tenzij alleen zijn moeder en zijn zuster. Wanneer hij voorlas in de kerk, deed hij zijn best om niet naar het volk te kijken, indachtig de spreuk uit het Evangelie: "Hij die een vrouw aankijkt om ze te begeren, heeft in zijn hart reeds overspel met haar gepleegd." (Mt. 5,28) En verder: "Wend mijn ogen af, opdat ze geen ijdelheden zouden zien." (Ps. 118/h119, 37) Naargelang zijn krachten legde hij zich toe op strenge oefeningen, al de tijd dat hij in de nabijheid was van die bron van levend en verkwikkend water, de aartsbisschop en apostolische vader Athanasius.

Na twaalf jaar als voorlezer in de kerk gediend te hebben, gaf hij er zich rekenschap van, dat degenen die met hem in de kerk leefden, de geestelijken, zich overgaven aan ijdel redetwisten, aan veelvuldige maaltijden en aan hoogmoed. Toen Theodorus bemerkte, dat zij zich zo gedroegen, richtte hij onder zuchten en tranen smeekbeden tot God, zeggende: "Heer, toon mij een man, die een leven leidt dat in overeenstemming is met uw heilige wil; dan zal ik naar hem toegaan om door bemiddeling van die man, uw dienaar, U beter te leren kennen." Terwijl hij aldus in zijn binnenste sprak en bad, hoorde hij monniken met lof spreken over de congregatie die God, in zijn liefde voor de mensen, door tussenkomst van onze vader Pachomius gesticht had. Bij het horen hiervan richtte Theodorus zich tot God, zeggende: "Ik bid U, mijn Heer Jezus Christus, mij waardig te maken, uw heilige dienaar te zien, zijn zegen te ontvangen en bij hem te mogen blijven."

INTREDE EN EERSTE KLOOSTERJAREN VAN THEODORUS DE STEDELING

Enige tijd later gebeurde het, dat onze vader Pachomius met de kleine boot enkele broeders naar Alexandrië stuurde, om een bezoek te brengen aan de aartsbisschop en om enige kleinigheden voor de zieke broeders te kopen. Theodorus zag die broeders zich in de kerk onderhouden met de aartsbisschop, die hen nieuws vroeg over hun vader Pachomius. Vol blijdschap ging hij naar hen toe en met behulp van een tolk zei hij hun: "Ik wens met u mee te gaan, om uw vader de man Gods te ontmoeten en door hem gezegend te worden." Zij gaven hem ten antwoord: "Wij kunnen u niet met ons meenemen omwille van uw ouders, en omwille van de aartsbisschop." Maar van de aartsbisschop ontving hij onmiddellijk de toestemming om met hen af te reizen. Toen hij in het zuiden aankwam bij onze vader Pachomius, gaf hij hem de vredekus. Onze vader Pachomius van zijn kant ontving hem met blijdschap, omdat hij zijn nederigheid zag, en vooral omdat de aartsbisschop geschreven had hem met open armen te ontvangen. Hij wees hem terstond een huis toe, waarin een bejaarde ouderling woonde die Grieks verstond en dus met hem kon spreken en hem kon aanmoedigen. Theodorus maakte grote vorderingen, beoefende alle goede werken en leefde trouw de regels van de broeders na.

Op zekere dag ondervroeg onze vader Pachomius hem met behulp van een tolk over het geloof van de broeders die als kluizenaar te Alexandrië leven, en over hun ascetische praktijken. Hij antwoordde hem: "Dankzij uw heilige gebeden, eerwaarde Vader, staan zij stevig vast in het orthodoxe geloof van de heilige katholieke Kerk van Christus; en er is niemand die hen daarin zou kunnen doen wankelen, aangezien zij onderhouden wat geschreven staat: 'weest standvastig, en men zal u niet van geloof doen veranderen.' (1 Kor. 15,58) Wat hun voeding betreft: er komen vele voortreffelijke spijzen bij hen op tafel; zij eten en drinken goed, handelend naar wat er geschreven staat: 'deze dingen heeft God bereid voor de gelovigen, opdat zij ervan zouden nemen onder dankzegging.'" (1 Tim. 4,3) Daarop vroeg onze vader Pachomius: "Is het hun mogelijk zonder beperking te eten en te drinken, en daarbij toch de zuiverheid te bewaren?" Theodorus antwoordde: "Hun zuiverheid dwingt in alle opzichten respect af, en hun wetenschap wint het ten aanzien van wie ook." Onze vader Pachomius had op dat ogenblik een stokje in de hand en sloeg daarmee tweemaal op de grond, zeggende: "Als men deze grond besproeit en bemest, zal hij dan geen onkruid doen opschieten? Zo gaat het ook met het lichaam; wanneer wij het steeds maar te goed doen met spijs en drank en het alle moeite besparen, zal het onmogelijk de zuiverheid kunnen bewaren. De heilige Schrift zegt namelijk: 'Zij die aan Jezus Christus toebehoren, hebben hun vlees gekruisigd met zijn driften en begeerlijkheden.' " (Gal. 5,24) Toen Theodorus dit gehoord had, stond hij perplex.

Enige tijd later gingen er als naar gewoonte weer broeders naar Alexandrië. Toen ze teruggekeerd waren in het zuiden, vroeg Theodorus hun naar enige van de broeders die daar het kluzenaarsleven leiden: "Hoe maken zij het nu?" Toen vertelden zij hem, dat sommigen onder hen op onkuisheid betrapt waren en dat anderen een slechte naam hadden bij de wereldlingen door hun wangedrag. Bij het horen hiervan bewonderde Theodorus de woorden die hij uit de mond van onze vader Pachomius gehoord had, waarin hij de vergelijking maakte tussen de grond en monniken die zich te goed doen. Theodorus stond terstond op, wierp zich neer voor onze vader Pachomius en kuste hem de voeten uit bewondering voor de grote wijsheid die God hem schonk, en voor de wijze waarop hij voorspeld had, dat het onmogelijk is voor drinkers en eters een volmaakte zuiverheid te bewaren. Zo oefende Theodorus zich meer en meer in de deugd, dankzij de degelijke lering die hij vernam uit de mond van de man Gods, onze vader Pachomius.

THEODORUS DE STEDELING WORDT HOOFD VAN 'HET HUIS DER VREEMDELINGEN' (=GRIEKSSPREKENDEN)

Toen onze vader Pachomius tot de bevinding kwam, dat Theodorus voortgang gemaakt had in de wijsheid Gods, stelde hij hem aan als hoofd over het huis der vreemdelingen die bij hen kwamen om ook monnik te worden; Pachomius ging er zich op toeleggen om zelf ook de Griekse taal meester te worden, met de bedoeling hen dikwijls te gaan aanmoedigen aan de hand van de Schrift, en om Theodorus te leren, hoe hij de broeders, die onder zijn gezag stonden, moest bejegenen.

(Bo § 90) Op een keer richtte onze vader Pachomius zich tot hem onder vier ogen en zei: "Het is een ernstige zaak als gij, iemand in uw huis bemerkend die geen zorg heeft voor zijn zaligheid, u daar niet om zoudt bekommeren en naliet hem te onderrichten tot zijn herstel en tot heil van zijn ziel. Mocht zo iemand driftig worden, wees dan geduldig met hem, in afwachting dat de Heer zijn hart raakt. Het is ermee als met iemand die een doorn welke in de voet van een ander gedrongen is, eruit wil trekken. Krijgt hij de doorn eruit en komt er bloed mee, dan is de man opgelucht. Maar slaagt hij er niet in, de doorn er op die manier uit te halen en als deze dieper gaat zitten, dan neemt hij zijn toevlucht tot een geneesmiddel. Weet de man geduld te oefenen, dan gaat de doorn er nu zachtjesaan vanzelf uit, en de man is genezen. Zo gaat het ook met een geprikkeld man, wanneer zijn leermeester hem gaat tegenspreken; wanneer deze integendeel geduld oefent, zal de ander daar veel profijt van hebben. Wanneer het een zware fout betreft, waarschuw mij dan. We zullen dan de handelwijze toepassen die God mij zal ingeven. Zorg voor de zieken, meer dan voor uzelf. Draag uw kruis (vgl. Mt. 10,38) beter dan de broeders; gij zijt immers hun overste. Zorg er ook voor dat de broeders door u gesticht worden en wees voor hen een voorbeeld in alles. Mocht gij een zaak willen regelen, waarvan gij de moeilijkheden niet weet op te lossen, leg ze mij dan voor, en met de genade Gods zullen wij er ons samen op toeleggen, om de juiste oplossing te vinden en die ook toe te passen."

(Bo § 91) Op zekere dag ondervroeg deze Theodorus onze vader Pachomius aangaande apa Cornelius: "Ik hoor van hem zeggen, dat hij zijn geest zo grondig gezuiverd heeft, dat gedurende heel de gebedsdienst geen enkele ijdele gedachte in hem opkomt; terwijl ik, ik heb het heel dikwijls geprobeerd, maar op een groot aantal gebeden zeg ik er nauwelijks drie zonder dat mijn aandacht afdwaalt tot gedachten en beelden van allerlei aard die mijn geest overvallen."

Toen zei onze vader Pachomius: "Theodorus, ik ga met een vergelijking voldoen aan uw verlangen om in deze zaak helderheid te krijgen, opdat gij meer moed zoudt hebben. Indien een slaaf vandaag de dag iemand ziet die, hoewel arm, vrij man is, dan wenst hij zich niettemin zo'n zelfde vrijheid toe als zijn gezel bezit; wanneer een arme op zijn beurt een bevelhebber ziet, verlangt ook hij naar het bevelhebberschap; en wanneer een bevelhebber dan weer een koning ziet, dan wenst die bevelhebber ook koning te worden zoals deze. Zo is het ook gegaan met Cornelius, die gestreden heeft totdat hij al de vruchten van de heilige Geest verworven had met de hulp die God hem verleende bij al zijn goede werken. Wat u betreft, Theodorus, wees een mededinger in zijn goed gedrag, en wees altijd erkentelijk jegens de Heer, door zijn geboden van ganser harte te onderhouden. Zo zult ge niet meer bezwijken." Bij het horen van al deze woorden en parabellen bewonderde Theodorus de grote wijsheid waarmee God onze vader Pachomius vervuld had.

Dankzij zijn volharding en zijn goed verstand leerde hij de Egyptische taal. En wanneer onze vader Pachomius het

woord Gods tot de broeders ging richten, was Theodorus op zijn post, om met veel gretigheid alles te vergaren wat hij vernam uit de mond van onze vader Pachomius; en als hij dan naar huis teruggekeerd was, herhaalde hij al die woorden in het Grieks voor degenen voor wie hij als tolk optrad. Zoals een voedster haar kleintjes koestert (vgl. 1 Tess. 2,7) verzorgde hij hen met de levenbrengende woorden van onze vader Pachomius, waarmee hij hen onderrichtte. En hij spoorde hen aan, om hetgeen gezegd was, in praktijk te brengen en goed in hun hart te bewaren. Ziehier degenen die in zijn huis de eerstelingen waren van zijn vruchtbaar werk: onder de Alexandrijnen was het Auxonius de Grote, nog een andere Auxonius, en ook een zeker Neon; onder de Romeinen waren het Firmus en Romulus; verder nog Domnius de Armeniër. Theodorus de Stedeling zelf was hoofd van het huis gedurende dertien jaar¹⁸, tot aan de dood van onze vader Pachomius. Hij vertaalde voor hen al de onderrichtingen welke hij hoorde uit de mond van onze vader; hij deed het nog ten tijde van apa Orsiësius, tot op de dag dat God hem kwam halen.

PACHOMIUS EN DE TIEN BROEDERS DIE MOPPERDEN

(Bo § 92) Er woonden in Pwoow tien oudere broeders, die strenge ascese beoefenden. Ze waren kuis naar het lichaam, maar ze mopperden dikwijls tegen onze vader Pachomius vanwege hetgeen hij tot hen zeide als terechtwijzing of tot heil van hun zielen. De man Gods gaf zich omwille van hen over aan waken, bidden en vasten voor de Heer, totdat zij tot inkeer kwamen en zich beterden van al hun dwalingen. Zij stierven allen één voor één in de vrede van God. Amen.

(Bo § 93) Op zekere dag overleed een van de broeders. Onze vader Pachomius stond de broeders niet toe voor hem te zingen, noch om hem te zegenen; integendeel, hij verbrandde zijn kleren en zijn habijt temidden van de broeders, die rond hem verenigd waren, en hij prentte hun de vrees in, opdat zij zouden vermijden hun zielen te verwaarlozen. Hoe het komt dat hij die broeder tot aan zijn dood verdroeg in zulke staat van zonde, begrijpen wij niet! Wat wij echter wel weten is, dat de Godsmannen nooit iets zomaar doen, maar dat hun gestrengheid en hun goedheid gegrondvest staan op een volmaakte wijsheid, die welgevallig is aan onze Heer Jezus.

PACHOMIUS IN STERVENSGEVAAR. THEODORUS LAAT ZICH VERLEIDEN TOT LEIDERSCHAP.

(Bo § 94) Eens gebeurde het, dat onze vader Pachomius ziek was, zo erg dat hij in stervensgevaar verkeerde. De vaders van de verschillende gemeenschappen en al de broeders die te Pwoow waren, schaarden zich toen rond Theodorus en spraken hem als volgt toe: "Indien de Heer onze vader tot zich neemt, kom dan met ons overeen, dat gij u aan ons hoofd zult stellen, en dat gij onze vader zult worden in zijn plaats; we behoeven toch niet ongelukkig te worden en verstrooid te geraken als schapen die geen herder meer hebben! In feite is er niemand onder ons die zijn deugden kent als gij." Maar Theodorus antwoordde hun met geen enkel woord, omdat hij in zijn grote nederigheid geen taak als overste wenste te ontvangen, noch de ijdele glorie van deze wereld. Opnieuw echter begonnen zij hem te bidden en te smeken, totdat hij hun zijn instemming gaf. Maar dat ze de zaak zo onder elkaar geregeld hadden, ontsnapte niet aan onze vader Pachomius, en toen hij een weinig bekomen was van zijn ziekte, richtte hij zich tot de broeders en zei: "Ieder van u moet eens zeggen, waarin hij tekortgeschoten is. Zelf beken ik, dat ik dikwijls nalatig ben in het bezoeken van de broeders." Toen zijn beurt gekomen was, antwoordde Theodorus: "Nu is het zeven jaar dat ik bij u ben. Dikwijls zendt gij mij naar de broeders om hen te bezoeken, en ik schrijf hun dan in alles regels voor, juist zoals gijzelf. Nooit evenwel is in mij de gedachte opgekomen, dat ik het zou zijn, die na u hun vader zou worden. Maar toen de broeders hierop bij mij aandrongen, heb ik ermee ingestemd. Indien ik dit ontkende, en beweerde dat ik er niet mee heb ingestemd, zou ik al de dagen van mijn leven bij u voor een leugenaar doorgaan, en op mij zou toepasselijk zijn, wat geschreven staat: 'De Heer zal eenieder verdelgen die leugentaal spreekt' (Ps. 5,7)." Onze vader Pachomius gaf Theodorus in het bijzijn van alle broeders ten antwoord: "Ik zeg het u: van nu af hebt gij niet het minste gezag meer over welke zaak ook van de broeders. Ga heen naar een eenzame plaats en bid de Heer, totdat Hij u vergeeft dat ge hebt ingestemd." En Theodorus vertrok naar een eenzame plaats; hij stortte dag en nacht overvloedige tranen voor de Heer en slaakte vele verzuchtingen. Hij weende echter niet omdat hij uit zijn rang gezet was, maar over de slechte gedachte die hij in zich had toegelaten.

Een broeder die zag, dat hij zo bitter weende en zo diep bedroefd was, dacht bij zichzelf: "Hij moet nu toch niet

¹⁸ Volgens Lefort en Festugière moet 'dertien' hier worden gelezen (naar Gl) en niet 'drie', zoals Bo zegt.

tengevolge van deze kwelling de broeders verlaten en weggaan." Als Theodorus dan ook 's nachts uit zijn afzondering kwam omdat hij iets nodig had, ging de broeder hem achterna om hem in het oog te houden, uit vrees dat hij naar elders zou vertrekken. Nooit echter was de gedachte bij Theodorus opgekomen de broeders te verlaten; en als hij zich weer in zijn afzondering had teruggetrokken, bad hij de Heer voor die broeder met de woorden: "Heer, God van onze vader Pachomius, verlos die broeder van de slechte gedachte die in hem is opgekomen; hij denkt namelijk van mij, dat ik nu misschien de broeders zou verlaten vanwege de kleine terechtwijzing mij door mijn vader gedaan. Moge het de hemel behagen, dat nooit iets dergelijks mij overkome." Toen er later geluid werd voor de gebedsdienst, trad Theodorus temidden van de broeders in de kerk naar voren, terwijl hij zei: "Bidt voor mij, opdat mijn Heer Jezus Christus mij vergeve; want ik heb mij bedronken aan de wijn der afschuwelijkheid (vgl. Apok. 17,2) waarvan ik zonder het te weten genomen heb." Na dit gezegd te hebben wierp hij zich ter aarde neer en weende; de overvloed van zijn tranen deed ook al de broeders bitter wenen, samen met hem. Na deze schuldbelijdenis keerde hij terug naar zijn afzondering en ging hij weer door met wenen en bedroefd zijn voor de Heer zoals onze vader Pachomius bevolen had. Vele broeders hoorden hem, als zij de plaats van zijn afzondering voorbijkwamen, aldus wenen, en ook zij weenden veel om hem.

Ook begaven velen van de oudere broeders zich naar Theodorus om hem op te beuren. Ze zeiden hem: "Ge zijt natuurlijk bedroefd en weent omdat onze vader Pachomius u de rang ontnomen heeft, die ge bekleedde, is het niet?" Maar hij was het met geen van hen eens, dat ze hem zo vleselijke woorden toespraken; in oprechte nederigheid zei hij: "Ik ween niet om de reden die de duivel u ingegeven heeft, maar ik beweene de zonde die ik tegenover de Heer bedreven heb." Toen begonnen ze in zijn bijzijn onze vader Pachomius te hekelen, in de veronderstelling dat ze hem zo zouden opbeuren, en ze zeiden: "Welke fout hebt ge begaan, dat onze vader Pachomius u zo behandelt? Is het niet overduidelijk dat gij zijn opvolger zult zijn? Waarom berooft hij u dan nu van uw rang?" Voor de nederige Theodorus waren deze woorden die hij te horen kreeg een ware marteling: waarom toch hekelde men de man Gods in zijn bijzijn? Theodorus trachtte die broeders te overtuigen door te zeggen: "Denkt niet dat mijn vader mij dit aangedaan heeft zonder dat ik het verdien! Neen, alles wat hij mij gedaan heeft, deed hij voor het heil van mijn ziel, opdat ik de Heer waardig zou worden!" Toen zij tenslotte door deze grote nederigheid overtuigd waren, verlieten zij hem en loofden God, die in hem was; want zij hadden groot profijt getrokken uit zijn woorden.

Na hen kwam nog een andere broeder, een vroom asceet, Titoewê genaamd, bij hem. Deze beurde hem op door te zeggen: "Wees niet bedroefd over wat onze vader u aangedaan heeft, Theodorus, want - de Heer weet het - indien ge met nederigheid erin volhardt, de Heer te danken voor wat u overkomen is, zult ook gij gelukkig zijn zoals vroeger de rechtvaardige Job." En hij sprak hem nog veel andere bemoedigende woorden toe. Toen hij het allemaal gezegd had, verliet hij hem en keerde naar zijn huis terug. En Theodorus trok voordeel uit de woorden van Titoewê; hij beschouwde ze als van de Heer komend. Dadelijk stond hij op om te bidden. Toen nam hij een boek dat zich daar bevond, opende het en kreeg juist de plaats vóór zich waarin geschreven staat: "Daarna zal Ik terugkomen, en Ik zal de gevallen tent van David weer oprichten; wat ingestort is, zal Ik weer opbouwen, en wat omvergeworpen is, zal Ik weer oprichten, enzovoort." (Amos 9, 11; Hand. 15, 16) En aanstonds was Theodorus getroost om de wijze waarop de Heer hem bij monde van de profeet had opgebeurd.

Een van de broeders, die een voornaam heerschap meende te zijn, kreeg van de duivel een heel slechte gedachte ingeblazen. Hij zei namelijk bij zichzelf: "Zou onze vader Pachomius ooit Theodorus verwijderd hebben, indien deze geen enkele fout had bedreven? Zonder twijfel heeft hij hem betrapt op een slechte daad; en daarom heeft hij hem verwijderd." Die broeder, in wie Satan huisde, begaf zich toen naar Theodorus om hem op de proef te stellen. Hij sprak: "Is het waar wat ik uit de mond van vader Pachomius gehoord heb over u? Ik heb hem horen zeggen: "Theodorus heb ik niet verwijderd vanwege die ene zaak, maar omdat ik hem betrapt heb op onkuisheid." Toen Theodorus dit hoorde, barstte hij in tranen uit en zuchtte bedroefd. Hij dacht na en zei bij zichzelf: "Indien ik zeg, dat ik iets dergelijks niet gedaan heb, zal ik onze vader Pachomius voor een leugenaar doen doorgaan volgens de bewering van die broeder, die zegt hem zo te hebben horen spreken. Van de andere kant evenwel is het ook niet juist, hem te antwoorden: 'Het is waar wat ge zegt'; want zo zou ik zelf een leugenaar worden, omdat ik nooit iets dergelijks gedaan heb sedert ik geboren ben!" En hij begon weer te wenen zonder van ophouden te weten en gaf de ander in het geheel geen antwoord. Toen deze bemerkte dat Theodorus niets terug zei en maar bleef wenen, ging hij vol schaamte heen. Theodorus stond nu dadelijk op en bad aldus: "Ik zal je beschamen, duivel, omdat je die

slechte gedachte aan deze broeder die ik zeer liefheb, ingeblazen hebt; want je hebt hem dit doen zeggen met de bedoeling zo de genegenheid die ik voor de man Gods heb, uit mijn hart te bannen, terwijl hij het is die mij redt uit je valstrikken en sluwe knepen!"

Toen ging hij het vertrek binnen waar onze vader Pachomius zich bevond, ging achter hem staan, nam zijn hoofd vast en overlaadde het met kussen. Onze vader Pachomius die niet wist wie dat was, vroeg aan die hem omringden: "Wie is het die mijn hoofd gekust heeft?" Zij antwoordden hem: "Het is Theodorus." Anstonds riep hij hem: "Theodorus, kom bij mij en ga zitten." Theodorus zei hem: "Degene die ik zocht, heb ik gevonden (vgl. Hoogl. 3,4), o mijn Vader!" Toen verliet hij hem weer en keerde terug naar de plaats van zijn afzondering, zonder aan iemand bekend te maken waarom hij het hoofd van onze vader gekust had, en ook zonder dat deze hem gevraagd had: "Waarom hebt ge dit gedaan?"

(Bo § 95) Terwijl Theodorus boete deed, werd onze vader Pachomius in een visioen aangemaand: "Haast u, Theodorus naar een verderop gelegen klooster te zenden; dat zal hem namelijk troost en rust schenken." Onze vader Pachomius riep hem en richtte zich tot hem met de woorden: "Theodorus, haast u af te reizen naar het klooster van Temoesjons, om er de broeders te bezoeken en om te zien hoe ze het maken." Theodorus verliet hem dadelijk in alle nederigheid, en vertrok zoals het hem bevolen was. Te Sjeneset aangekomen, ging hij aan de oever van de rivier zitten, wachtend op de veerman om de westelijke oever te bereiken.

Terwijl Theodorus daar zat te wachten, kwamen ook twee engelen, onder de gedaante van oude monniken, bij hem zitten. Een van deze engelen begon Theodorus te loven en hem geluk te wensen: "Gelukkig zijt gij, mijn zoon Theodorus, omdat ge uw toevlucht hebt gezocht aan de voeten van God, en omdat ge verzaakt hebt aan de wereld en aan haar ijdele zorgen." Maar de andere viel in, alsof hij boos was: "Houd op, al deze lof te betuigen aan deze sukkelaar! Hij is nog niet zo ver gevorderd, dat hij de lof verdient die gij hem toezwaait. Maar wanneer gij hem eenmaal de maat van de man met de korf zult zien bereiken, kunt ge hem de hoogste lof betuigen die hij daarmee inderdaad zal hebben verdiend." Toen zei de eerste engel tot zijn metgezel - beide engelen zaten in de gedaante van oude monniken bij Theodorus -: "Wat is dan wel volgens u de maat van die korf, welke gij in zulke buitenissige bewoordingen aanprijst? Licht mij hierover in. Gij zijt toch mijn oudere."

Toen zei zijn metgezel hem het volgende: "Ik zal u inlichten naar ik het weer van anderen vernomen heb. Men vertelt namelijk van een zekere landbouwer, dat hij overdreven nauwgezet was in zijn bezigheden en in alles. Iedereen die in zijn dienst als arbeider kwam werken, liep weer van hem weg. Zelfs als zo'n arbeider reeds het grootste deel van het jaar bij hem werkend had doorgebracht, ja, soms als het jaar al bijna verstreken was, liep hij nog weg, om niet langer met hem te moeten werken. Zó slecht immers werd men door hem behandeld, dat men ertussenuit trok. Later evenwel nam iemand een moedig besluit en zei: "Ik zie, dat geen mens in staat geweest is, het één enkel werkjaar bij die boer uit te houden, omdat hij iedereen slecht behandelt; welnu ik zal met hem gaan werken en er het hele jaar blijven! Ik zal mij naar hem schikken in alles wat hij mij zal bevelen, totdat ik zijn methode van werken ken." Toen stond hij op, ging naar hem toe en zei hem: "Ik wens dit jaar bij u te werken." De boer antwoordde hem: "Met genoegen! Mijn wens is, dat wie maar wil, bij mij komt werken, op voorwaarde dat hij mijn manier van werken verstaat." Toen werkte de man bij hem in alle lankmoedigheid.

Toen de tijd voor het werk op het veld aanbrak, zei de landbouwer tot de man: "Zie, we gaan nu op het veld werken. Om het veld te besproeien schakel ik echter overdag geen enkel waterrad in, doch alleen 's nachts." De man antwoordde hem: "Dat is goed; dat is zeer verstandig van u. Immers, wanneer wij overdag niet bevoeien, zal geen enkele vogel en ook geen vee komen drinken uit de geulen, maar blijft al ons water voor ons en zal het rustig in onze akker dringen." Toen de tijd van het ploegen daar was, zei de boer hem: "Laten we één van de voren met tarwe bezaaien, één met linzen, één met rogge en zo verder met de andere zaden. Zo gaan we dus de akker bezaaien." De man antwoordde hem: "Dit inzicht is nog voortreffelijker dan het vorige! Immers als we aldus te werk gaan, zal onze akker, met zo'n rijkdom van bloemen, buitengewoon mooi zijn." Toen het zaaien gebeurd was en het zaad opgeschoten was, maar nog in het groen stond, dus nog niet tot rijpheid gekomen was, zei de boer tot de man: "Sta op, nu gaan wij onze akker oogsten, want hij staat klaar voor de oogst." En de man antwoordde hem weer zeer inschikkelijk: "Wat is uw kennis van zaken toch groot en grenzeloos! Immers als wij doen zoals gij gezegd hebt en we de akker dus nu oogsten voor hij uitgedroogd is, zal er geen halm afvallen, maar zal alles behouden

blijven." Toen zij de oogst beëindigd hadden, dorsten zij hem op de dorsvloer; er bleef natuurlijk niets dan stro op de dorsvloer! De boer zei tot de man: "Laat ons nu de korf halen; hiermee zullen we de hoeveelheid van het stro nameten en het dan met de korf op een plaats brengen, waar we het zullen vinden, wanneer we het nodig hebben voor ons werk." En de man antwoordde nogmaals aan de boer: "Deze handigheid laat alwat ge tot nu toe uitgedacht hebt, ver achter zich! Ja, als wij zorgvuldig te werk gaan op die manier, zal het stro goed bewaard blijven op onze zolders."

Na de man zo in alles beproefd te hebben, kon de boer vaststellen, dat hij voor niets terugschrok, dat hij geenszins rechtsomkeer maakte, maar integendeel hem tot het einde van het jaar bleef verdragen. Daarom bewonderde de boer hem en zei tot hem: "Zie, nu weet ik zeker, dat gij in staat zijt om bij mij te blijven; want gij hebt in alles gehandeld volgens mijn wensen. Wij zijn met ons tweeën als één man geworden." Zo is dan de man altijd bij hem blijven werken. Ze leefden in vrede met elkander tot aan het levenseinde."

Toen dan, van de twee engelen die vermomd waren als oude monniken, de ene klaar was met het vertellen van zijn parabel, zei de andere tot hem: "Ge hebt me vandaag een fameus verhaal opgedist, maar geef mij er nu ook, alstublieft, de uitleg van." De engel antwoordde en zei: "De landbouwer is in werkelijkheid God; zijn botte manier van doen duidt op het beproeven en keuren, dat God juist op hen toepast die Hem goed willen dienen. God beproeft hen, opdat zij Hem kunnen verdragen, wanneer Hij in alles hun wil weerstreeft, ten einde zijn eigen wil altijd in hen te verwezenlijken. Wie dus tot God zegt: 'Ik ben uw dienaar', zal van Hem met dankbaar hart de manier moeten verdragen waarop hij beproefd wordt. Zo zal hij voor Hem een uitverkorene worden. Maar hoe zal zo iemand alle wederwaardigheden en beproevingen, die hem overkomen, kunnen verdragen, tenzij hij bij zichzelf zegt: 'In alles ben ik voor aller ogen een dwaas; want ik heb geleerd, dat er in de Schrift staat: wil iemand onder u wijs zijn, dan moet hij dwaas worden om in waarheid wijs te zijn voor de Heer.' (1 Kor. 3,18) Zo zal ook deze monnik hier, als hij alles verdraagt, waarmee zijn vader hem op de proef stelt, een uitverkorene en een gelukzalige worden voor het aanschijn van de Heer Jezus Christus." Terwijl de twee engelen van de Heer, vermomd als oude monniken, al deze woorden wisselden, zat Theodorus iets verderop, het gelaat tussen de benen, en luisterde naar wat zij elkaar vertelden. Hij wist niet, dat het engelen waren, maar hij was getroost door wat ze over hem gezegd hadden.

Enige ogenblikken later landde de veerman. Te zamen scheepten alle reizigers zich in, en toen ze aan de steiger kwamen, keek Theodorus rond, maar hij zag de oude monniken niet meer. Aanstonds begreep hij, dat het engelen van God waren, en hij vervolgde zijn tocht, al wenend, omdat de woorden die hij gehoord had uit de mond van de engelen, hem zoveel goed hadden gedaan. Hij zette zijn reis voort totdat hij Temoesjons bereikt had. Toen hij daar bij de broeders aankwam, ontvingen ze hem met grote vreugde en omhelsden hem onder gelukwensen. Hij hield er visitatie volgens het bevel van onze vader Pachomius. Daarna keerde hij terug naar Pwoow. Hij voelde zich zeer gesterkt. Niettemin bleef hij altijd nog bedrukt en weende hij zonder ophouden, zeggende: "Ik heb gezondigd, met deze ijdele glorie in mijn geest binnen te laten."

THEODORUS NAAR ATHANASIUS IN ALEXANDRIË

(Bo § 96) Toen de kleine boot eens weer op het punt stond naar Alexandrië te vertrekken, ging een meer bejaarde ouderling, Zacheüs genaamd, die aangesteld was over de broeders-schipper, aan onze vader Pachomius vragen, Theodorus mee naar Alexandrië te sturen, om dienst te doen bij de broeders op de boot, en ook om wat opgemonterd te worden in zijn droefheid; want het was te vrezen, dat zijn ogen zouden gaan lijden onder de overvloed van zijn tranen. Het voorstel beviel onze vader Pachomius, die Theodorus bij zich riep en hem met Zacheüs naar Alexandrië stuurde; hij schreef tevens een brief naar onze heilige vader apa Athanasius, de aartsbisschop.

Op de boot hield Theodorus heel bescheiden zijn plaats onder de broeders, met het hoofd gebogen; als een kind was hij allen onderdanig. Toen de broeders zich aan tafel zetten om te eten, ruimden zij zo voor hem een plaats in, dat hij zich als eerste zou kunnen bedienen; maar hij was er niet toe te bewegen, zich te bedienen vooraleer alle anderen zich bediend hadden. Eerst daarna at hij op zijn beurt; en hij reciteerde zonder ophouden het woord Gods. Ja, dikwijls bracht hij de ganse nacht door met de Schrift te reciteren. Telkens wanneer men tijdens deze reis moest aanleggen, was hij de eerste om op de oever te springen en de boot aan de paal vast te meren. En wanneer hij met een andere broeder voor zaken naar een dorp gezonden werd, richtte hij tot die broeder het volgende verzoek:

"Wanneer iemand ons aanspreekt en goedendag zegt, wil me dan terwille zijn en antwoord gij hem." De broeders wisten, dat het zijn grote nederigheid was die hem die wens ingaf, en ze voldeden eraan. Toen hij in Alexandrië aankwam, zag en bewonderde de aartsbisschop hem en hij schreef aan onze vader Pachomius een brief vol lof over Theodorus, want hij had dikwijls van hem horen spreken en had verlangd zelf ook zijn doen en laten van nabij te zien.

PACHOMIUS IN OPSPRAAK

(G1 § 112¹⁹) (1) Toen de faam van onze vader Pachomius tot in verre streken was doorgedrongen, werd er van alles over hem gezegd; sommigen spraken naar juistheid over hem, anderen prezen hem meer dan hem toekwam. Eens kwam het tot een twistgesprek over het feit dat men hem helderziendheid toeschreef. Pachomius werd dus gedagvaard in de kerk van Latopolis, om in aanwezigheid van monniken en bisschoppen zich te verantwoorden over deze zaak. Hij presenteerde zich met enige oudere broeders, liet zijn blik gaan over degenen die hem niet goed gezind waren, maar zweeg vervolgens. Toen hij echter door de bisschoppen Philo en Mowi werd uitgenodigd om zich te verdedigen, sprak hij aldus tot hen: "Waart gij niet eertijds te zamen met mij monnik in het klooster, alvorens bisschop te worden? Hebt gij toen niet gezien, dat ik, evenals uzelf, met zijn genade God beminde en zorg wijdde aan de broeders? En toen de monnik Mozes, zoon van hem die 'de Wachtoren' genoemd werd, in de macht van de duivel gevallen was en de duivelen hem aangrepen om hem in de kelders ter dood te brengen, is het u toen onbekend gebleven, dat door mijn bemiddeling Gods genade hem te hulp is gekomen? Over al het overige zal ik maar zwijgen." Zij antwoordden hem: "Wij erkennen dat ge een man Gods zijt en wij weten dat gij de duivels gezien hebt, toen gij met hen strijd voerde om ze uit de zielen te verwijderen. Maar de gave van helderziendheid is iets zo belangrijks dat wij u vragen, u op dit punt opnieuw te rechtvaardigen: dan zullen wij het stilzwijgen opleggen aan degenen die mopperen."

Toen sprak hij tot hen: "Hebt gij me niet vaak horen vertellen, dat ik als kind, geboren uit heidense ouders, niet wist wat God was? Wie heeft me dan de genade geschonken christen te worden? Is het niet God zelf, Hij die de mensen liefheeft? Vervolgens: in de tijd dat er nog maar weinig monniken waren, kon men nauwelijks hier en daar groepjes vinden van twee of vijf, hoogstens van tien monniken, en slechts met grote moeite wisten dezen zich onderling te steunen en te leiden in de vreze Gods. Nu echter vormen wij deze grote menigte in negen kloosters en door Gods barmhartigheid zijn wij er dag en nacht op uit, onze ziel onberispelijk te bewaren. Gij erkent bovendien, dat wij weten te bepalen wat te maken heeft met de onzuivere geesten. Ook heeft de Heer ons de gave verleend om, als Hij het wil, te doorzien wie onder de monniken rechtschapen leeft en wie daarentegen slechts voor het uiterlijk monnik is. Maar we kunnen het goddelijk charisma wel buiten bespreking laten. De wijzen en voorzichtigen van deze wereld weten, telkens als zij enkele dagen doorbrengen in een menselijke groepering, heel goed het karakter van elkeen te ontdekken en te bepalen. Hoe zou dan Degene die zijn bloed voor ons vergoten heeft en die de Wijsheid zelf is van de Vader, er niet voor zorgen, dat iemand, wiens hart Hij ziet sidderen om de ondergang van zijn naaste en vooral van een groot aantal zijner broeders, ook de middelen ontvangt om hen werkelijk te redden? Zo zal hem geschonken worden ofwel het onderscheidingsvermogen van de heilige Geest, ofwel, als de Heer dit wil, een visioen. Want gij moet niet menen dat ik, telkens als ik het wil, dergelijke heilvisioenen heb; zulks is slechts het geval wanneer Hij die alles leidt, me zijn vertrouwen schenkt. Uit zichzelf gelijkt iedere mens een ijdele schim. (Ps. 143/h144,4) Maar als hij zich waarlijk aan God heeft onderworpen, is hij geen ijdel ding meer, maar tempel Gods, gelijk God zelf het zegt: 'Ik zal in hen wonen.' (2 Kor. 6, 16) Hij zegt niet: in allen, maar alleen in de heiligen; dus ook weer niet in u en alle broeders alleen, maar ook in Pachomius, zo hij Gods wil volbrengt."

Bij het vernemen van deze woorden waren de toehoorders vol bewondering zowel over de vrijmoedigheid als over de nederigheid van de heilige. Toen hij zijn toespraak beëindigd had, wierp iemand die door de kwade geest bezeten was, zich met een dolk op hem, om hem neer te steken. Maar de Heer redde hem door bemiddeling van de broeders die hem vergezelden. Intussen heerste er grote opschudding in de kerk. Terwijl er dan door de een dit, door de ander dat beweerd werd, werden de broeders veilig uitgeleide gedaan. Zij begaven zich nu naar het klooster dat het laatst door hen gesticht was, dat van Pnoem in het district van Latopolis.

¹⁹ Deze paragraaf uit G1 is in de vertaling toegevoegd aan Bo, ofschoon de tekst van Bo hier zonder onderbreking doorgaat. Dit is de enige aldus ingelaste passage, vanwege het belang ervan voor het geheel van Pachomius' leven.

THEODORUS KEERT TERUG VAN ALEXANDRIË. ATHANASIUS IN BALLINGSCHAP.

(Bo § 96 vervolg) Toen de boot uit Alexandrië in het zuiden terugkwam, omhelsde onze vader Pachomius terstond apa Zacheüs, Theodorus en al de broeders en vroeg hen: "Hoe gaat het met de Kerk?" Zij antwoordden hem: "Dankzij de hulp van God en uw opgeheven handen komt er stilaan vrede." Op dat ogenblik immers maakte onze vader Pachomius zich zorgen over de Kerk, omdat de Arianen als bandieten tegen haar waren opgestaan, en hij richtte gebeden tot God voor de vrede van zijn katholieke Kerk, bedroefd als hij was wegens het volk van God dat zo mishandeld werd en zich beroofd zag van Athanasius zijn aartsbisschop, de Christusdrager. En hij zei: "De Heer heeft toegelaten dat dit gebeurde om de gelovigen te beproeven. Want God neemt zeker spoedig wraak op de misdadigers (vgl. Deut. 32,43), zoals zij het verdienen."

PACHOMIUS EN THEODORUS WEER VERENIGD

(Bo § 97) Naderhand sprak hij nog met de broeders over Theodorus zeggende: "Denkt niet mijn broeders, dat Theodorus lager aangeschreven staat bij de Heer, nu hij openlijk in het oog der mensen opzij gezet is. Volstrekt niet! Integendeel, hij is er ruimschoots door op vooruit gegaan en hij is veel verder gevorderd dan hij vroeger was, dankzij zijn nederig geduld. Weet, dat het woord van het Evangelie zich aan hem zal voltrekken: 'Hij die zich vernedert, zal verheven worden.' (Mt. 23,12) Waarlijk, Theodorus en ik, wij verrichten met ons tweeën één en dezelfde dienst en in dezelfde geest." Theodorus volgde het spoor van Pachomius tot aan de dag van zijn dood. En wanneer Pachomius Theodorus uitzond om de broeders te bezoeken, zette deze zich neer om het woord Gods tot hen te richten.

ONDERRICHT DOOR PACHOMIUS. SLANGEN EN SCHORPIOENEN.

(Bo § 98) Zagen de broeders, dat Pachomius op de grond ging zitten of op een slechte plaats, dan brachten zij hem iets om op te zitten; maar hij nam het niet aan en zei hun: "Zolang mijn lichaam gezond is, zal ik niets doen; anders vrees ik, in het toekomstig leven verplicht te zijn tot dienstbaarheid voor het oog van allen die mij zien, omdat ik de gerieven van mijn lichaam gezocht heb. Er staat immers geschreven in het heilig Evangelie: 'Wie onder u groot wil worden, zal zich de dienaar van allen maken'; en verder: 'De Mensenzoon is niet gekomen om gediend te worden, maar om te dienen en zijn leven te geven als losprijs voor velen.' (Mt. 20,26-28) Dus is het zaak voor ons, dat wij onszelf tot dienaars maken, de enen voor de anderen, en we ons niet door de anderen laten dienen."

Op zekere dag had Pachomius de broeders geleerd, het vertrouwen niet te verliezen, wanneer zij over slangen, schorpioenen en andere wilde beesten moesten gaan (vgl. Ps. 90/h91,13), en hij had erbij gezegd: "Ik weet alles wat ik gedaan heb alvorens de wetenschap mij geopenbaard is." Sinds die dag kon hij bij het werk met de broeders door een schorpioen gestoken worden en eronder lijden, maar hield daarom nog niet op met werken; hij beschouwde dat lijden als een onderdeel van hetgeen hij aanvaard had omwille van Christus. Werd hij tegen de avond gestoken, dan bleef hij rechtop staan en bad tot hij genezen was; en hij zei: "Er is geen afdoend geneesmiddel buiten de Naam van de Heer."

Op zekere dag dat hij in de kerk op het morgenuur rechtop staande het woord Gods tot de broeders richtte, keek hij naar de ingang en bemerkte dat daar een geest der duisternis stond. Boven de plaats waar hij zat bevond zich een venster, afgesloten met een mat waarop twee bakstenen gelegd waren. Een van de broeders trok nu het koord opzij, dat aan de mat bevestigd was, om het venster te openen en het licht binnen te laten. De bakstenen vielen neer op het hoofd van onze vader. De broeders schrokken en gilden het uit, in de mening dat zijn hoofd wel doorkliefd moest zijn. Maar de man Gods die begrepen had, dat hem iets te wachten stond van degene die hij bij de deur had zien staan, had zeer snel zijn handen op het hoofd gelegd en verdroeg de slag van de bakstenen met een dankbaar hart. Terstond gaf hij aan de broeders teken dat zij moesten zwijgen. Even later ondervroegen de broeders hem: "Is uw hoofd niet doorkliefd?" Hij antwoordde hun: "Vóórdat mij dit overkwam, deed mijn hoofd mij pijn; maar nu laat het mij met rust." Dat was zijn antwoord, omdat hij zich het woord van de Apostel herinnerde: "Dankt God in alles." (1 Tess. 5, 18) Ook wist hij, dat niets hem kon overkomen zonder toestemming van God.

Toen hij eens ergens met de broeders aan het oogsten was, richtte hij bij het vallen van de avond het woord Gods tot hen. Terwijl hij sprak, kwamen er twee slangen die zich om zijn voeten wonden. Maar hij bekeek ze niet eens en verzette zelfs zijn voeten niet van de plaats waar hij stond. Toen hij klaar was met spreken, zei men het gebed,

opdat elkeen naar huis zou gaan; daarna vroeg hij hem een lamp te brengen. Men bracht ze hem en toen zag hij de beesten om zijn voeten gerold! Hij doodde ze dadelijk en dankte God, die redt wie op Hem hopen. (Ps. 16/h17,7)

(Bo § 99) Diezelfde nacht gebeurde het dat een zekere Paulus, een groot asceet, rechtop staande aan het reciteren was, toen een schorpioen hem in de voet stak. Hij hield evenwel niet op met reciteren van de avond tot de morgen, zodat hij bijna de geest gaf vanwege de werking van het gif dat zijn hart aantastte. Hij riep tot de Heer zeggende: "Vooraleer Gij mij rust geeft en mij geneest van het boze gif van dat beest, zal ik niet ophouden met bidden; evenmin als ik U zou verloochenen, zo men mij de folteringen der vervolgingen zou aandoen." En zo oefende hij geduld. Toen het morgen werd en alle broeders zich verzamelden, zagen zij de schorpioen die hem gestoken had dood aan zijn voeten liggen. Aan de broeders over wie hij was aangesteld, had hij op het hart gedrukt: "Past op, dat ge aan niemand vertelt wat mij overkomen is, opdat men mij niet gaat vergelijken met onze vader. Ik vrees, dat mij anders de beloning nog ontglipt, die de Heer voor mij bereid heeft na mijn dood." Maar een van de broeders maakte de zaak toch aan allen bekend.

(Bo § 100) Een andere keer gebeurde het, dat de broeders waren uitgetrokken voor een dienst²⁰. Zij brachten onze vader Pachomius het bericht, dat een grote hongersnood en een besmettelijke ziekte de wereld teisterden, zo erg dat de mensheid gevaar liep ten onder te gaan. Op het ogenblik dat hij erover ingelicht werd, was het al de tweede dag dat hij zich onthield van voedsel; nu onthield hij zich nog tot de volgende dag, zeggende: "Ik zal niet eten, als zovelen van mijn broeders en medeledematen honger hebben en geen brood vinden." Gedurende heel de tijd dat de hongersnood buiten duurde, was hij bedrukt, verstierf zich meer en meer met vasten en overvloedige gebeden, en vervulde zo het woord van de Apostel: "Wanneer één lid lijdt, delen alle ledematen in het lijden." (1 Kor. 12,26) Hij bad ook zeer vurig tot de Heer, dat Hij het water van de rivier flink zou doen stijgen, opdat er overvloed zou heersen op aarde en de mensen brood zouden vinden, zich voeden, leven, en de Heer zouden loven en zijn wil volbrengen. (vgl. Ps. 39/h40,9)

VOORBEDEN DOOR PACHOMIUS

(Bo § 101) Iedere keer dat hij ging bidden, herinnerde hij zich de aanbeveling van de Apostel die zegt: "Bidt voor allen, zowel voor de koningen als voor de rechtgelovige waardigheidsbekleders, opdat wij een kalm en rustig leven mogen leiden in alle eerbaarheid en godsvrucht." (vgl. 1 Tim. 2,2) Vandaar dat onze vader Pachomius, wanneer hij bad, de ganse wereld verdeelde in categorieën om ervoor te bidden. Op de eerste plaats voor de monniken en maagden: opdat de Heer hun de kracht geve, de belofte na te komen, die zij volgens de beslissing van hun hart hebben afgelegd; hij zei: "Heer, God almachtig, gezegende God, sta ons toe, de dienst die wij, ik en mijn medebroeders, begonnen zijn, ten einde toe te volbrengen, opdat wij Uwer waardig worden en Gij zult willen wonen in ons lichaam, in onze ziel en in onze geest; dat wij altijd volmaakt mogen zijn in uw liefde, wandelend voor uw aanschijn volgens uw welbehagen; dat wij niet zondigen tegen U, noch ook uw heilige Geest tergen (vgl. Ef. 4,30) in wiens Naam wij getekend zijn; dat wij integendeel zuiver en onbevlekt vóór U mogen zijn (vgl. Ef. 1,4) in deze wereld gedurende al de dagen van ons leven; en dat wij zo uw eeuwig hemels Rijk verwerven, dankzij uw barmhartigheid, o Vriend van de mensen!" Hij bad ook voor de gehuwden, opdat zij Gods geboden uit de heilige Evangeliën zouden onderhouden, ten einde het eeuwig leven te bekomen. Hij bad insgelijks nog voor drie categorieën van mensen: eerst voor hen die begonnen zijn het goede te doen, maar het niet kunnen volbrengen ten gevolge van de ijdele bekommernissen van deze wereld, die hen verhinderen het te verrichten; hij vroeg dat de Heer hen zou helpen het goede te volbrengen, door hen te bevrijden van alle bekommernissen van deze ijdele wereld - op de enkele behoeften na die het lichaam volstrekt vereist -, zodat zij, door de wil van God te doen, aan de folteringen zouden ontsnappen en erfgenamen worden van het eeuwig Rijk. Hij bad vervolgens voor degenen die in de werken van de duivel volharden, voor allen uit het heidendom, en voor hen die, door anderen misleid en zonder het te weten, verstrikt zijn geraakt in het bedrog der ketterijen: dat God hun begrip zou schenken, en zij van hun kant hun toestand zouden inzien, en waardige vruchten van boetvaardigheid voortbrengen - vooral omwille van het goede dat Hij hun altijd doet. Hij doet immers voor hen overdag de zon schijnen, zodat zij licht hebben als zij hun beroep uitoefenen, ieder het zijne, om in hun levensbehoeften te voorzien. 's Nachts verlichten ons de maan en de sterren. De seizoenen van vruchtbaarheid, de regens, de dauw en de winden, bestemd voor het tot stand

²⁰ 'voor een dienst'. Uit vele spreuken blijkt deze uitdrukking te betekenen: om een boodschap voor de broederschap te doen.

brenge van de oogst die op de velden gezaaid werd, kortom alle dingen die nodig zijn voor de mensen en de andere schepselen, zij zijn door God geschapen, om aan de behoeften der mensheid te voldoen, zoals de psalmist David het zegt: "Op uw bevel werd het dag" (Ps. 73/h74,16); en verder: "Want U gehoorzamen alle dingen." (Ps. 118/h119,91)

Ook bad hij voor de koningen en de waardigheidsbekleders der gehele aarde, aldus verwezenlijkend het woord van Salomo: "De koningen regeren door Mij" (Spr. 8,1-5); hij vroeg, dat de Heer zo goedertieren zou zijn, om hen te bewaren in de liefde tot God en tot de mensen, om aldus recht te kunnen verschaffen aan hen die onrecht lijden (vgl. Ps. 149,7), zodat ook zij zouden schitteren onder het getal der heiligen die steeds volgens het welbehagen van God hebben gehandeld, en het woord van de profeet herhalen die zegt: "De Heer is onze God, de Heer is onze rechter, de Heer is onze bestuurder, de Heer is het die ons levend maakt!" (Jes. 33,22); en verder: dat zij het koninkrijk van deze wereld dat maar tijdelijk is, zouden geringschatten, om erfgenamen te worden van het Koninkrijk der hemelen, dat eeuwig blijft, en zouden gelijken op de rechtvaardige koningen, te weten: David, Hizkia, Josia en al degenen die zoals dezen de rechtvaardigheid beoefenden. (vgl. Heb. 11,33)

Hij bad ook nog voor de geestelijkheid van de katholieke Kerk zeggende: "Hoewel zij ook mijn vaders zijn, toch is het mijn plicht ze te gedenken en voor hen te bidden, omdat de heilige Apostel ons daartoe uitnodigt, wanneer hij zegt: 'Mijn broeders, bidt ook voor ons, dat God een deur moge openen voor het woord' (Kol. 4,3)." Op die manier bad onze vader Pachomius voor allen.

PACHOMIUS EN TIEN BROEDERS MET ONZUIVERE GEDACHTEN

(Bo § 102) Er waren te Pwoow tien broeders die nalatig leefden. Onzuivere gedachten vervulden hun hart. Satan blies hun deze in op elk ogenblik van de dag. Tengevolge van die onzuivere gedachten die hen bezighielden, hechtten zij geen geloof aan de onderrichtingen die onze vader Pachomius aan de broeders gaf, en op vele punten weerstonden zij hem openlijk. Onze vader Pachomius was bedroefd over hen en bad God dag en nacht voor het heil van hun ziel. Hij herinnerde zich namelijk de moeite die hij zich vanaf hun jeugd voor hen getroost had; hij wist bovendien, dat ze toch nog door geen enkele onkuise daad hun lichaam bezoedeld hadden. Tenslotte gebeurde het, dat, terwijl hij voor hun heil aan het bidden was, door de schuld van die tien de gramschap des hemels zich op al de broeders ontladde. Het ging zover, dat enkele wraakengelen zich op onze vader Pachomius wierpen. Terwijl hij dus aan het bidden was, wilden deze engelen zijn ziel weghalen, omdat hij bad voor de fouten van hen die niets dan misprijzing hadden voor de onderrichtingen welke hij hield om hen te redden.

Een van de ouderen richtte zich nu tot onze vader Pachomius en zei hem: "Waarom geeft gij u zoveel moeite voor hen? Kijk nu eens, men gaat u straffen om hunnentwil! Het zou toch verkieslijker zijn, hen uit ons midden weg te jagen, liever dan God tegen u vertoornd te zien, omdat gij geduld met hen hebt, terwijl zij niets doen om aan Gods gramschap te ontkomen." Onze vader Pachomius antwoordde hem: 'O gij ellendige met zo bekrompen geest! Wat betekent het woord, dat gij daar gezegd hebt: 'Jaag ze weg?' Hebt ge niet horen verhalen wat Mozes weleer deed - want de heiligen zijn ons tot voorbeeld -: hoe hij zijn eigen ziel uitleverde voor het volk dat gezondigd had, en zei: 'Heer, zie, Gij gaat ze wegvagen! Wis toch liever mij weg uit het boek des levens dat Gij geschreven hebt' (Ex. 32,32)." - Zo gaf onze vader Pachomius zich moeite voor hen, in afwachting dat zij berouw zouden krijgen en boete zouden doen en gaan ijveren voor het heil van hun ziel.

Enige tijd later ontmoette onze vader Pachomius een van deze tien broeders, en met een glimlach op het gelaat vroeg hij hem: "Mijn zoon, hoe maakt gij het tegenwoordig, gij en uw broeders." De broeder antwoordde hem: "Dankzij de Heer en uw heilige gebeden is mijn hart deze laatste dagen rustig." Maar nu zei de man Gods tot hem: "In de dagen dat gij meende te lijden door ons toedoen, vielen de duivels u aan, omdat zij nog geen rustplaats hadden gevonden. Zo doet immers ook een soldaat die in een huis wil binnendringen, om er zijn intrek te nemen; met veel rumoer valt hij dat huis aan, waarin hij wil binnendringen, maar zonder succes zolang de deur sterk verschanst is. Doch wanneer zij die in het huis zijn, beducht gaan worden en hem opendoen, maakt hij, eenmaal binnen, niet meer zoveel rumoer; integendeel, hij rust genoeglijk uit! Zo gaat het ook met u. De onreine geest heeft u vroeger telkens bestookt, omdat gij zijn werken niet volbracht. Maar nu hebt gij hem de deur geopend; thans woont hij in u, ja, hij vervult u vanaf de nagels van uw tenen tot aan het haar op uw hoofd (vgl. Deut. 28,35) en

daarom veroorzaakt hij u geen last meer, gij doet immers reeds alles wat hij maar wil²¹." Toen zei de broeder hem: "Is het nog mogelijk, dat de boze geest zich uit mij zou terugtrekken, en ik de wil van God ga volbrengen en zo ontsnappen kan aan de straffen die te wachten staan aan zondaars van mijn soort?" Onze vader Pachomius antwoordde hem: "Ik zeg u dit: ook al vast ge om de andere dag, en bidt ge van 's avonds tot 's morgens, deze duivel zal zich niet uit u terugtrekken, zolang dat ongelooft in u blijft heersen! Maar indien ge gelooft, dat de woorden die ik tot u richt, de waarheid zijn en van God komen, wel dan verzeker ik u, dat vandaag nog vóór de middag de duivel uit u zal heengaan, en dat ge rust zult kennen." Toen de broeder dit gehoord had, verliet hij hem, ging weg en vastte enige tijd om de andere dag; maar tegenover de man Gods, onze vader Pachomius, bleef hij in geloof tekort schieten tot aan de dag van zijn dood.

PACHOMIUS HEEFT EEN VISIOEN OVER EEN DUISTERE ONDERWERELD. EVANGELIE ALS GIDS NAAR HET LICHT.

(Bo § 103) Andermaal gebeurde het dat de Heer een openbaring deed aan onze vader Pachomius. Deze keek toe en zag een soort donkere, zeer duistere onderwereld; middenin was een kolom opgericht. Van alle kanten lieten zich stemmen horen, die uitriepen: "Zie, hier is het licht, hier bij ons!" De mensen die zich daar bevonden, bewogen zich slechts tastende voort, want dik en verschrikkelijk was die donkerte en duisternis. Het gebeurde ook, wanneer de mensen hoorden: "Zie, het licht is bij ons", dat zij dan daarheen liepen met groot verlangen om het licht te zien; maar terwijl zij zo vooruitliepen, hoorden zij achter zich weer een andere stem: "Zie, het licht is hier." En dadelijk gingen zij dan weer terug, naar de stemmen toe die zij gehoord hadden, steeds op zoek naar het licht.

In dat visioen zag hij ook, hoe enigen van hen die in de duisternis waren, als het ware rond een kolom bleven draaien, in de mening vooruit te komen en zo tot het licht te naderen, zonder te weten dat zij in feite rond een kolom draaiden! Toen hij nader toekeek, zag hij, hoe de ganse gemeenschap van de congregatie zich op die plaats bevond; ze liepen één voor één achter elkaar aan en de ene hield de andere vast uit vrees te verdwalen in die dikke duisternis. Zij die de stoet openden, hadden om zich voor te lichten, een schijnsel dat leek op dat van een lamp; maar alleen de eerste vier broeders zagen dat lichtje, terwijl al de anderen volstrekt geen licht ontwaarden. Onze vader Pachomius keek toe, om te zien hoe zij voorttrokken. Wanneer er een hunner zijn voorganger losliet, dan verdwaalde hij in de duisternis en met hem al degenen die hem volgden. Hij zag hoe een van hen, Paniski genaamd, iemand van aanzien onder de broeders, samen met enige anderen, ermee ophield degene te volgen die hen voorging en hun de weg wees.

In zijn vervoering riep de man Gods toen ieder van hen bij zijn naam, vooraleer ze loslieten, zeggende: "Houd u aan die vóór u loopt vast, anders verdwaalt ge!" Het lichtje dat de broeders voorafging, trok voor hen uit, totdat het tenslotte een grote lichtkoker bereikte, die aan de bovenkant een helder licht uitstraalde. Daarlangs gingen zij naar boven. De lichtkoker was voorzien van een flink luik, om te voorkomen dat het licht naar beneden straalde, en ook om hen, die in de duisternis liepen, te beletten daarlangs weg te klimmen.

Toen onze vader Pachomius dit alles gezien had, werd hem ook de verklaring gegeven door degene die het hem getoond had: "De onderwereld die gij gezien hebt, betekent deze wereld; de dikke duisternis die er heerst, zijn al de zotte dwalingen en ijdele zorgen van de wereld. Wat de mensen betreft die zich daar bevinden, dat zijn de onwetende zielen; en de stemmen die roepen: 'Ziehier het licht dicht bij ons', zijn de ketterijen en de afgescheiden gemeenten die stuk voor stuk van zichzelf beweren: 'Wij vertegenwoordigen de juiste leer.' De kolommen waar zij omheen draaien, zijn de ketteren, in wie de eenvoudigen hun vertrouwen gesteld hebben, omdat die ketteren voorgaven: 'Wij zijn het die redden; de anderen dwalen.' De broeders die de weg wijzen, zijn al degenen die de Heer beminnen en wandelen in het ware geloof zoals geschreven staat: 'Want gij allen, gij zijt één in Christus'" (Gal. 3,28). Men verklaarde hem ook nog: "De broeders die het contact loslaten, beduiden diegenen onder de bisschoppen die het ware geloof van Christus wel bezitten, maar zich inlaten met de ketterijen; een groot deel van degenen die zij onderrichten, brengen zij aldus op een dwaalspoor, vooral argeloze zielen; zij verwaarlozen degenen die zich goed gedragen en geven ergernis aan velen, zoals er geschreven staat: 'Wee hem, door wie de ergernis komt.' (Mt. 18,7)

²¹ 'en daarom ... wat hij maar wil.' Deze tekst is verbeterd uit de paralleltekst van S3a.

Het lichtje dat de broeders leidt, betekent het Evangelie, dat goddelijke Waarheid is. Maar alwie zichzelf door zijn driften laat verleiden, is niet zuiver, gelijk geschreven staat: 'Bij de ongelovigen van deze wereld heeft God het hart verblind, zodat zij het licht van het Evangelie der heerlijkheid van Christus, die het beeld is van God, niet zien.' (2 Kor. 4,4) Dat is de reden waarom het lichtje klein is; immers, van het Rijk der hemelen staat er geschreven in het heilig Evangelie: 'Het is gelijk aan een mosterdzaadje, dat klein is.' (Mt. 13,31-32) Het overvloedige licht dat bovenin de lichtkoker van de kelder schittert, is het woord door de Apostel gesproken: 'Totdat wij allen één zijn geworden in het geloof en in de kennis van de Zoon Gods, en opgegroeid zijn tot de volmaakte mens, tot de volle maat van Christus Jezus.'" (Ef. 4,13)

Nadat onze vader Pachomius dit alles gezien had, riep hij degenen van de broeders, die hij in het visioen het contact had zien loslaten, bij zich en hij maande hen aan, zich toe te leggen op de vreze des Heren en zo het leven te verwerven. Maar nadat zij hem weer verlaten hadden, gaven zij zich geen enkele moeite om uit hun nalatigheid en ongebondenheid te geraken; integendeel, zij volhardden in hun vroegere gesteldheid, zodat zij helemaal vervreemdden van de broeders en van het eeuwig leven in de Heer Jezus.

ZIELZORG DOOR PACHOMIUS. SCHRIFTELIJKE EN MONDELINGE REGELS.

(Bo § 104) Onze vader Pachomius onderhield zich gestadig met de broeders over de wetenschap der heiligen, en werkte aan het heil van hun ziel, gelijk een zorgzame hovenier zijn wijngaard bearbeit. Deze beijvert zich, om de wijngaard met bekwame hand en vol toewijding te verzorgen, en hij onderhoudt de muur of de haag die de wijngaard beschut tegen dieven en beesten (vgl. Mt. 21,33); hij schrikt ook de vogels af, opdat zij de opbrengst ervan niet beschadigen. Er staat immers geschreven: "De wijngaard van de Heer der Heirscharen is het huis van Israël." (Jes. 5,7)

Hij gaf hun ook regels en overleveringen; sommige werden op schrift gezet, andere van buiten geleerd zoals het Evangelie van Christus. Ook wees hij alle broeders in elk klooster erop, dat, indien iemand de geboden, hun gegeven met het oog op het heil, overtrad, hij gestraft zou moeten worden volgens de zwaarte van zijn overtreding, opdat hij van de Heer vergiffenis zou bekomen voor de nalatigheden, begaan uit ongehoorzaamheid. Hij vermaande ook degenen die belast waren met de buitendienst der broeders, volstrekt geen enkel nieuws betreffende een profane zaak binnen de gemeenschap te brengen. Indien iemand hun een boodschap toevertrouwde voor een familielid ofwel iets voor deze meegaf, dan mochten zij zich, bij hun terugkomen in de communiteit, niet zelf tot degenen wenden voor wie het bestemd was, noch hem enig woord erover zeggen; maar zij moesten naar de vader van de communiteit gaan en hem de boodschap overbrengen; deze moest dan de zaak onderzoeken; en indien degene voor wie het bericht bestemd was, profijt zou kunnen trekken uit het vernemen ervan, dan moest men hem ervan in kennis stellen; zo niet, dan mocht men hem niet over deze zaak inlichten.

Onder de broeders hoorde men nooit ruzie maken. Zij leidden hun leven geheel in overeenstemming met de heilige regels. Er bestond bij hen geen enkele zorg aangaande de dingen van deze wereld; integendeel, zij waren alsof men ze van deze wereld naar de hemel had overgebracht, dankzij de rust en de kalme levenswijze waarin ze volhardden.

(Bo § 105) Toen onze vader Pachomius op een goede dag de communiteit rondging, hoorde hij een monnik, wiens gedachten vleselijk waren, tot anderen spreken en zeggen: "Nu is het het seizoen van de druiven." Toen de man Gods dit hoorde, werd hij boos. Afgaande op zijn ervaring, corrigeerde hij hem, zeggende: "Ongelukkige, weet ge niet, dat de valse profeten zelf wel dood zijn (vgl. Mt. 7,15), maar dat hun geest nog rondwaart onder de mensen en zich in hen probeert te vestigen, bij voorbeeld in dezen hier? Waarom hebt ge u er dan toe geleend zulk een duivel in u te laten wonen en door uw mond te laten spreken, zodat enkelen, die van niets wisten, u nu over deze vrucht horen praten en de begeerte om ervan te hebben hen nu gaat plagen? Zelf zult gij erdoor vervreemden van God, omdat gij die zielen geërgerd hebt, gelijk geschreven staat: 'Ziel voor ziel.' (Ex. 21,23) Hebt ge de Apostel niet horen zeggen: 'Laat geen enkel slecht woord uit uw mond komen, maar slechts een woord dat goed is en voordeel kan verschaffen aan wie het horen' (Ef. 4,29), maar ook aan de spreker zelf? Weet ge niet, dat het woord, zoëven door u uitgesproken, uw broeders niet kan stichten, maar hun slechts nadeel en verderf zal brengen? Want luister naar wat ik u verzeker: ieder ijdel woord van dat slag, en elk onwelvoeglijk gezegde, iedere dwaasheid of beuzelarij is voor God een verkrachting van de menselijke ziel!

Met een parabel ga ik u duidelijk maken, hoe de gramschap van de Heer zal neerkomen op de mens, die temidden van de broeders onwelvoeglijke of spottende gezegden uitkraamt. Het is er namelijk mee als met een rijk man, die aan zijn feestmaal vreemden had uitgenodigd om te eten en te drinken en goede sier te maken. Maar tijdens de maaltijd stonden zij plotseling brutaal op, en gingen smijten met al het vaatwerk dat in huis was. De man maakte zich kwaad op hen en strafte ze af, terwijl hij zei: 'Gij zijt ondankbare ellendelingen; ik heb u in mijn huis uitgenodigd opdat ge goed zoudt kunnen eten en drinken. Waarom hebt ge dan in de ongebreidelde uwer zielen al het vaatwerk dat in mijn huis is stukgesmeten? Waarom gedraagt ge u na gegeten te hebben, zo ondankbaar?' Zo is het ook gesteld met alwie leven onder het juk van het monnikschap, maar daarbij spottend ten beste geven. De Heer zal zijn toorn over hen uitstorten en hun zeggen: 'Ook gij waart geroepen tot deze heilige staat; en wilt gij nu uw eigen ziel, te zamen met de zielen die ik verzameld heb, opdat zij zich zouden redden, ten onder doen gaan? Zult gij ze ten val brengen door uw spottend gepraat?'

GEMEENSCHAPSMONNIK VERSUS KLUIZENAAR

Nu ga ik u laten zien hoe groot het aanzien en de roem is van degenen die zich in het gemeenschapsleven goed gedragen, en in welke mate de doeltreffendheid van de boetedoeningen, welke zij zich opleggen, die van de kluizenaars overtreffen. Terzelfdertijd zal ik u duidelijk maken, dat de achteruitgang, de val en het verderf van degenen die zich in het gemeenschapsleven niet goed gedragen, daar meer ergernis verwekken dan in het kluizenaarsleven. Het is er namelijk mee gesteld als met een koopman, die bij onverschillig welk weer zeeën en rivieren bevaart: indien hij aan de gevaren van de zee ontsnapt, ja, dan zal hij een zeer rijk man worden; maar als zijn schip op zee vergaat, zullen niet alleen zijn rijkdommen, maar ook zijn bestaan en zelfs zijn nagedachtenis voor altijd teloorgaan. Luistert meteen naar de verklaring hiervan: hij die in het gemeenschappelijk leven groeit in zuiverheid en onderdanigheid, geen steen des aanstoots wordt en aan niemand ergernis geeft noch door zijn woorden noch door zijn daden, die zal een onvergankelijke en altijd durende rijkdom verwerven; maar indien hij nalatig is, en hij een andere ziel ergert en doet sterven, wee dan die mens! (vgl. Mt. 18,7) Niet alleen laat hij dan zijn eigen ziel en de verstervingen die hij zich opgelegd heeft teloorgaan, maar bovendien zal hij bij God rekenschap moeten afleggen over de door hem geërgerde ziel.

Nu ga ik u eveneens een parabel vertellen over hen die een kluizenaarsleven leiden. Het is met hen gesteld als met een koopman, die brood, groenten of andere soortgelijke dingen op de markt verkoopt. Zo iemand wordt niet rijk van de winst die hij dag na dag maakt, maar hij heeft ook geen tekort aan enig stoffelijk goed van deze wereld. Zo is het ook met de asceet, die het kluizenaarsleven leidt; hij draagt geen verantwoordelijkheid voor medemensen; maar evenmin heeft hij anderen tegenover zich, die hem tot wedijver zouden aansporen en opwekken om de werken en uitmuntende oefeningen die zij verrichten, eveneens te doen. Welnu, zo iemand zal niet tot een hoge rang opstijgen in het Rijk der hemelen; maar het zal hem ook niet overkomen, beroofd te worden van het eeuwig leven, dankzij de zuiverheid en de ascese waarin hij geleefd heeft. Het loon voor zijn vasten en gebeden en voor de oefeningen die hij gedaan heeft in Naam van Christus en uit liefde en vrees voor Hem, zal hem in het toekomstig leven door Christus in diens Rijk honderdvoudig worden uitbetaald.

Ik ga u ook nog aan de hand van een andere parabel iets zeggen over die broeders die in het gemeenschappelijk leven de minsten zijn. Ze leggen zich niet toe op strenge oefeningen en overdreven ascese, maar gaan eenvoudig hun weg in gehoorzaamheid en dienstbaarheid, in zuiverheid van lichaam en volgens de voorgeschreven regels. In de ogen van de kluizenaars leiden ze dan geen volmaakt leven; ze worden zelfs als totaal minderwaardig beschouwd. Met dezulken is het als met de bevoorrechte dienaars en eunuchen van de koning. Dezen hebben uiteindelijk meer vrijheid van beweging in het paleis dan de hoogwaardigheidsbekleders onder het gezag van de koning; deze laatsten toch mogen eerst dan tot de koning naderen, wanneer zij door de eunuchen zijn aangemeld. Zo is het ook met hen die in het gemeenschapsleven voor minderen doorgaan, maar die om hun standvastigheid volmaakt zullen bevonden worden in de wet van Christus! Ze zijn hoger in rang dan de kluizenaars, want zij leven in dezelfde dienstbaarheid als de Apostel, zoals geschreven staat: 'Leeft uit de liefde, die u door de Geest geschonken is en dient elkaar in een geest van minzaamheid en met grote lankmoedigheid voor het oog van onze Heer Jezus Christus.'" (Gal. 5,13 en Ef. 4,2. 32)

OVER BROEDERS DIE 'ONKRUID' ZIJN

(Bo § 106) Op een andere keer gebeurde het dat onze vader Pachomius ergens aan het bidden was en begenadigd

werd met een openbaring omtrent degenen die zich van hun besluit afkeren en tot onkruid worden, zoals geschreven staat in de heilige Evangeliën: "Het onkruid, dat zijn de kinderen van de Boze" (Mt. 13, 38), waarmee bedoeld worden degenen die het beeld van God besmeuren. (vgl. Judas 8) Pachomius verzuimde niet dat soort te scheiden van het goede zaad, want hij wist dat het verwijderen ervan een vermeerdering van de rechtvaardigen zou opleveren. Wanneer hij constateerde dat het nog een kinderlijke ziel betrof, die door een der zonen van de Boze bedrogen werd, en wanneer hij bovendien er zeker van was, dat verder niemand ervan wist, dan verzorgde hij die ziel en genas haar. Ook wanneer hij iemand aantrof die een fout bedreven had, maar wist dat deze zich zou bekeren, haastte hij zich in zijn barmhartigheid hem te redden uit de handen van de duivel, de aanbeveling van de Apostel indachtig: "Mijn broeders, indien iemand van u een fout bedrijft, moet gij die geestelijk zijt, met minzaamheid hem helpen opstaan; let daarbij op uzelf, uit vrees dat ook gij bekoord zoudt worden." (Gal. 6,1)

Er waren er ook van wie hij constateerde dat zij kinderen van de Boze geworden waren. Hij ontnam hun het monnikskleed, trok ze het werelds kleed weer aan en verjoeg ze van de broeders. Dikwijls ook kende hij door de Geest van God die in hem woonde, hun bedoeling, nog voordat zulke mensen het plan dat ze in hun hart besloten hadden te verwezenlijken, ten uitvoer hadden gebracht. Hij ondervroeg hen dan bij herhaling, totdat ze met de mond bekenden wat ze in hun hart besloten hadden uit te voeren. En dan joeg hij ook hen weg van de broeders.

(Bo § 107) Toen de broeders zich eens naar Alexandrië begeven hadden met een partij matten, om ze daar aan de man te brengen, en tevens er te kopen wat nodig was voor de zieke broeders, gebeurde het, toen ze op het punt stonden naar het zuiden terug te keren, dat drie mannen zich samen met hen voor het zuiden inscheepten; zij gingen ook naar het klooster Pwoow met de bedoeling daar monnik te worden. Toen onze vader de broeders bij hun aankomst had omhelsd, vroeg hij ze naar de vrede in de heilige katholieke Kerk van Christus. Vervolgens, zei hij tot het hoofd van de broeders: "Waarom hebt ge dit onkruid meegebracht, mij zeggend: 'Maak er een monnik van?'" De broeder antwoordde hem zeer bescheiden: "Heilige Vader, meent ge, dat ik het charisma bezit, dat de Heer aan u gaf, om goede en slechte mensen uiteen te kennen!" Pachomius antwoordde hem: "Deze man is door zijn handelwijze onkruid van kindsbeen af, vanwege de veelvuldige daden van onzuiverheid die hij bedreven heeft voor Gods oog. Ja, voor dat soort is het moeilijk het leven te bezitten, tenzij zij zich overgeven aan zware arbeid, veelvuldig vasten, volhardende gebeden, talrijke oefeningen en veel waken; maar omdat gij hem nu eenmaal hebt meegebracht, zullen wij hem aannemen samen met de andere twee; want stuurde ik hem weg, dan zouden de twee anderen de moed verliezen en het opgeven, en dat zou verkeerd zijn. Hem zullen we goed in het oog houden; wij zullen hem de weg naar zijn zaligheid wijzen. Wel moet vermeden worden dat hij de slechte dingen die hij bedreef voordat gij hem bij ons bracht, hier weer begint te doen. Indien hij zich bekeert en boete doet, zullen wij hem goed ontvangen en bij ons opnemen. Maar indien hij geen boete doet voor zijn zonden, zullen wij hem terugsturen, vanwaar gij hem hebt meegebracht.

Indien wij zouden beslissen hem nu weg te jagen, zouden de twee anderen er bedroefd om zijn en zich terugtrekken. Om die ene zouden door ons optreden hun zielen schade lijden, en de Heer zou het ons kwalijk nemen. Ja, is het wel nodig dergelijke slechte mensen bij ons te verzamelen, als zij niet in hun hart besloten hebben boete te doen voor God? Want, om de waarheid te zeggen, we hebben er dit jaar ongeveer honderd uit ons midden verwijderd." - Op dat ogenblik bedroeg het aantal der broeders, van al de gemeenschappen die de congregatie uitmaakten, nauwelijks driehonderd zestig man. - De broeder zei tot onze vader: "Indien ge de mannen van wie ge spreekt, niet had weggestuurd, zou het getal broeders aangegroeid zijn, en zou de congregatie zich flink en gestadig ontwikkeld hebben." Daarop antwoordde onze vader Pachomius hem: "Neen, integendeel indien ik ze had laten blijven, zouden de broeders in getal verminderd zijn! Immers wanneer de slechte mensen naast de anderen in getal toenemen, dan daalt de gramschap van God ook over die anderen neer die goed zijn, en allen vallen onder de vervloeking, zoals er geschreven staat: 'De zonde maakte dat de stam verminderde door de vervloeking. Maar toen men de slechten verwijderd had uit het volk van de Heer, toen kwam de zegen van de Heer over geheel het volk, dat nog talrijker werd en vrucht droeg voor de Heer.'" (vgl. Deut. 13,5-17)

Toen zei de broeder hem: "Ik zou willen dat ge mij de zin leerde van wat ge daar zegt: 'Die man is onkruid.' Is soms, zoals men wel hoort beweren, de natuur van zulke mensen slecht vanaf hun geboorte? Indien deze man in zo'n natuur geboren is, kan hij er dan wel iets aan doen?" Onze vader Pachomius antwoordde: "Elke mens die God uit Adam geschapen heeft, bezit het vermogen, om of het goed of het kwaad voor zich te kiezen. En is er iemand wiens

natuur slecht is van kindsbeen af, dan heeft hij die ongetwijfeld gekregen van zijn ouders; maar ook dan nog kan men de Heer niets verwijten, omdat zo iemand nog steeds de vrijheid heeft, zichzelf te overwinnen in de hartstocht waardoor hij gekweld wordt. Een menigte vrouwen hebben haar eigen natuur overwonnen door zich tot aan de dood over te geven aan oefeningen van ascese, in maagdelijkheid. Zij dragen nochtans geen mannelijke natuur in zich! Hoeveel te meer dan de man die God naar zijn beeld en gelijkenis (vgl. Gen. 1,26- 27 en Wijsb. 2,23) schiep, door hem een mannelijke natuur te geven! - Laat het al waar zijn, dat zo'n hartstocht iemand kwelt; zou hij dan niet door een akt van zijn wil en een oordeel van zijn verstand die hartstocht kunnen overwinnen en van zich afwerpen! De Schrift leert ons namelijk, dat de mens door God rechtschapen gemaakt was (Pred. 7,30 - Vulg.); maar uit eigen wil heeft hij zich aan slechte gedachten overgegeven (Ibid.) en zo de God die hem schiep toornig gemaakt (Deut. 32,18-19); uit eigen wil heeft hij zijn hart geneigd naar slechte en onzuivere gedachten, naar verfoeilijke begeerten, schandelijke gesprekken en spottereien. Salomo zegt het: 'Ik heb bevonden, dat de mens rechtschapen was; maar hij heeft voor het oog van de Heer in zijn hart boze plannen beraamd.' (Pred. 7,30)

Zelfs indien iemand een slecht voortbrengsel van zijn ouders is, dan kan hij zich door eigen wil en oordeel veranderen, welke ook zijn natuur is. De profeet Ezechiël brengt ons een bevestiging van deze uitspraak, waar hij zegt: 'Indien een haatdragend en bloeddorstige man een zoon verwekt, en deze al die verfoeilijkheden van zijn vader ziet en verafschuwt, zodat hij niet in diens spoor loopt, maar rechtvaardigheid doet voor de Heer der Heerscharen, zal hij zeker leven en niet sterven om de zonden door zijn vader bedreven.' (Ez. 18,10.14.17) Anderzijds zal een man die zulk een temperament niet heeft, of, kort gezegd, die aan geen enkele hartstocht lijdt, ook geen verfoeilijke ongerechtigheden bedrijven, indien hij aan de natuur, waarin hij geschapen is, aan zijn man-zijn dus, recht wil doen. Verkiest hij te wandelen in eerbaarheid en in de vreze des Heren, dan zal hij kunnen leven in de zuiverheid van het huwelijk, zonder zich te laten gaan tot ontucht of overspel, maar hij zal zich weten te bepalen tot zijn éne vrouw. (vgl. Gen. 2,24; Ef. 5,31) En mocht iemand de volmaaktheid willen bereiken naar het woord van de apostel Paulus die zegt: 'Streeft naar betere charismata' (1 Kor. 12,31), dan zal hij in de engelachtige zuiverheid leven, en de heilige Geest zal in hem wonen, en hem heiligen; hij zal zich terugtrekken en monnik worden en de Heer dienen in zuiverheid en rechtschapenheid."

Toen onze vader Pachomius deze woorden gesproken had, antwoordde de broeder en zei: "Mijn Heer Vader, aan de hand van de heilige Schriften hebt ge een bevredigend antwoord gegeven op de vraag die ik u stelde. Nu moet ge me nog eens uitleggen, waarom ge meer dan de helft van de vele mannen die bij ons komen om monnik te worden, wegstuurt. Gij weigert ze aan te nemen en wilt er geen monniken van maken. Waarom aanvaardt gij dat slag van mensen niet? Waarom zegt ge van hen: 'Voor hen is er geen boetvaardigheid' en: 'Zij komen niet van ganser harte om monnik te worden?'"

Daarop antwoordde onze vader Pachomius aan de broeder: "Dacht gij bij uzelf dat ik het beeld van God versmaad? Volstrekt niet! God behoeft mij ervoor, mensen te minachten! Maar die ik niet aanneem, zijn allen onkruid van het soort waarvan ik u gezegd heb, dat het onkruid was. Voor zulke lui is het moeilijk zich goed te gedragen in het gemeenschapsleven vanwege de hartstochten die hen beheersen. Het is namelijk onmogelijk, dat iemand hen zo grondig verbetert, dat zij schrik en afkeer krijgen voor de zonden en de afschuwelijkheden die ze bedreven hebben, tenzij de Heer zelf in hen woont. Want, ik verzeker u, als ik hun daden bekend moest maken aan de broeders, opdat dezen voor hen bij de Heer zouden bidden, dan zouden de broeders niet alleen niet voor hen willen bidden, maar ze zouden hen ook misprijzen en bespotten. Ze zouden weigeren met hen te eten en te drinken. Daarom nemen we hen dus niet aan. Het mag toch niet zijn, dat een van onze broeders zelf tot hun zondige daden vervalt, dat zijn hart versteent door de schuld van een van die mannen, en hij in de strikken van de duivel geraakt. Wat mij betreft, soms neem ik een of ander individu van dat slag toch aan, en ik strijd dan langdurig met hen, totdat ik ze red uit de handen van de vijand. Ik moet ze dikwijls toespreken, bij dag en bij nacht, tot ze gered zijn, of totdat de Heer ze komt halen en zij in Hem rusten. Op die manier kom ik het woord na van de heilige Apostel: 'Weest elkaar behulpzaam om gered te worden.' (Gal. 5,13) Wat hen betreft die ik niet aanneem: zou ik anders doen, dan vrees ik te zijn als een landbouwer die heel het onbebouwd deel van zijn land, dat zanderig is en met doornen begroeid, gaat schoonmaken, terwijl hij zijn schone stuk land laat braak liggen, omdat hij niet in staat is alle twee te bewerken. Ziedaar mijn handelwijze. Eigenlijk zeg ik bij mezelf: het is niet goed dat ik mij ga bezighouden met die in onzuiverheid leven, en dan misschien nalaat, die in zuiverheid leven te bezoeken. Zo vallen deze laatsten ook in onzuiverheid! Geholpen door de genade van Christus maak ik de zuivere zielen vertrouwd met de voorschriften van

het eeuwig leven. En wat de anderen betreft: degenen die ik kan doen herleven, zal ik met ijver van hun slechte daden doen overgaan naar de dienst van de Heer.

Aan degenen echter die ik wegzend, zeg ik: 'Aangezien gij deze zonden bedreven hebt uit verblindheid en onwetendheid (vgl. Ef. 4,18), kunt gij tot boetvaardigheid komen; maar ge kunt niet gered worden in het gemeenschappelijk leven. Ga ergens alleen wonen, leid het kluzenaarsleven, en wijd u met volharding aan steeds meer oefeningen van ascese. Vast en bid dag en nacht voor het aanschijn van de Heer onder overvloedige tranen, vanwege de zonden die gij bedreven hebt, opdat Hij u vergeve. Neem u zorgvuldig in acht om niet opnieuw in de perverse gedachten die de duivel in uw hart zal zaaien, zodat gij ze in daden zoudt omzetten.' Zo spreek ik tot elkeen van dat slag, opdat ik bij God geen schuld zou hebben aan hun bloed (vgl. Dan. 13,46 en Mt. 27,24) op de dag van zijn schrikwekkend en rechtvaardig oordeel (vgl. 2 Tess, 1,5), en ook zij me zouden kunnen verwijten: 'Gij hebt ons geen kans gegeven boete te doen voor de Heer.'"

De Alexandrijn die Pachomius onkruid genoemd had, nam hij apart en nadat hij hem in de kring van de broeders had binnengeleid, legde hij hem werken van ascese en lange oefeningen op om die uit te voeren en zo aan de straffen te ontsnappen. Hij raadde hem sterk aan, elke dag tot de avond te vasten en geen enkele gekookte spijs te gebruiken. Hij zei. "Mocht ge u eens ziek voelen, geloof het dan niet, maar breng mij eerst op de hoogte; dan zal ik het geval onderzoeken om te weten of het van God komt of integendeel van de duivel, die u een strik spant om zich van u meester te maken vanwege de zonden, waarin gij vroeger in de wereld geleefd hebt. Stel ik vast, dat de ziekte afkomstig is van God, dan zal ik u toevertrouwen aan degene die belast is met de zieken, om u goed te verzorgen totdat ge genezen zijt. Bewaar evenwel uw ziel en uw lichaam in alle zuiverheid vanaf deze dag en ga niet in op de ontaarde gedachten die de duivel u in het hart stort. Doe uw best te waken en tot God te bidden onder veel tranen en met al de ijver waartoe ge in staat zijt. Dan zal de boze geest zich terugtrekken van u, nadat ge hem eerst tot woning gediend hebt.

Wees nederig van hart en zeg: 'Wanneer ik gedaan zal hebben wat mij is voorgeschreven, zal ik nauwelijks verdiend hebben het leven te bekomen en te ontsnappen aan het onblusbaar vuur en de eeuwigknagende worm van de straf.' (vgl. Jes. 66,24; Mc. 9,44) Zijn er soms broeders die uw ascetische oefeningen zien en u loven, zonder de ongerechtigheden te kennen die gij bedreven hebt, zeg dan aanstonds met tranen bij uzelf: 'Mijn Heer Jezus, indien zij op de hoogte waren van de perverse dingen die ik dag en nacht in uw aanwezigheid bedreven heb, en van de onzuiverheden en afschuwelijkheden die ik nu nog bedrijf, dan zouden ze mij niet alleen geen woorden van lof toespreken, maar zelfs hun ogen niet op mij willen richten vanwege de stank der zonden, die ik bedreven heb voor de Heer.' Zie toe en neem u in acht: laat geen enkele gedachte van hoogmoed of ijdele glorie uw geest in beslag nemen, want dan voegt gij bij uw zondig verleden nieuwe zonden en wordt ge geworpen in de eeuwige straffen.

Beledigt of benadeelt iemand u, verdraag het dan met dankbaarheid en zeg tot uzelf: 'Ik heb God immers zo dikwijls vergramd door mijn verdorven en verfoeilijke daden.' Wees ook onderdanig en gehoorzaam aan de broeders in nederigheid, zachtmoedigheid en zonder morren, overeenkomstig de regels die ons in de congregatie zijn opgelegd. Dan zal God op uw nederigheid en uw inspanningen neerzien en u vergeven wat ge aan zonden, ongerechtigheden en wandaden in zijn aanwezigheid dag en nacht bedreven hebt. Dan zal Hij u niet tot de strenge en altijd durende straffen veroordelen. Alwat ge doet, doe het in de vreze des Heren; doe niets uit menselijke eerzucht, want dan zou uw moeite vergeefs zijn: de duivel overmeestert u dan opnieuw en ge blijft in zijn greep."

Toen de man dit alles uit de mond van onze vader Pachomius aanhoord had, begon hij strenge ascese te beoefenen, zodat alle broeders zijn oefeningen en de moeite die hij zich gaf, bewonderden; want onder de broeders wist niemand, dat onze vader Pachomius hem zulke oefeningen had voorgeschreven, maar men dacht, dat hij die uit eigen beweging deed. Ook wist niemand hoe onzuiver hij geleefd had vóór hij monnik werd, behalve onze vader Pachomius en de broeder die hem uit Alexandrië had meegebracht. Onze vader Pachomius, een echt rechtschapen man, had de broeder die hem uit Alexandrië had meegebracht verboden, ook maar één andere

broeder in te lichten over de zonden en onzuiverheden die de man te Alexandrië had bedreven. De Alexandrijn was jong en sterk van gestel; hij bleef negen jaar bij de broeders; hij oefende zich wel in strenge ascese, maar zonder vrees des Heren en zonder berouw. Hij bleef verslaafd aan de werken van zijn kwade hartstochten en zijn verfoeilijke lusten.

Na negen jaar standvastig ascese beoefend te hebben, gebeurde het, dat hij zich in zijn onzuivere neiging opnieuw zover liet gaan, dat hij een ziel een strik wilde spannen, om haar te doden. Onze vader Pachomius, die er, dankzij de heilige Geest van God die in hem woonde van op de hoogte was, zag de duivel zitten in het hart van de man die de slechte ingeving had toegelaten en daarna op aanraden van zijn vader, de duivel, begonnen was, een grote en afschuwelijke misdaad te plegen. Toen riep onze vader Pachomius hem temidden van al de broeders en begon hem te ondervragen over het plan dat in zijn geest was opgekomen en dat hij zonder ontzag voor de levende God in daden wilde omzetten. De man raakte geheel in de war tengevolge van de vreze Gods die hij zag lichten op het gelaat van onze vader Pachomius. Hij bekende terstond de zonde die hij schaamteloos van plan was te bedrijven. Dadelijk joeg onze vader Pachomius hem weg van de broeders. Bij het vernemen van deze zaak werden alle broeders vervuld van grote eerbied voor de goddelijke genade, die in onze vader Pachomius woonde, en zij verheerlijkten God.

DUIVELSE ZONDE

(Bo § 108) Ook gebeurde het eens dat onze vader Pachomius met enige broeders naar het zuiden trok, om riet te oogsten. Toen zij ter hoogte van het klooster Tabennësi gekomen waren, wenste hij er de broeders te bezoeken. Hij ging binnen met de broeders terwijl ze samen het woord Gods reciteerden. Hij omhelsde de broeders allemaal en bemerkte toen dat enigen onder hen door een duivelse zonde aangetast waren. De volgende nacht ondervroeg hij hierover de Heer en bad: "Heer, almachtige God, Vader van onze Heer Jezus Christus, gezegend zijt Gij, dat Gij dit heilig oord gesticht hebt, deze heilige congregatie waarvoor onze vaders, de heilige apostelen, die Gij hebt bemind, de eerste grondslag gelegd hebben. Nadien hebt Gij ons daarover aangesteld, opdat wij in alle zuiverheid zouden leven en uw heilige naam verheerlijken en zegenen in de eeuwen der eeuwen. Amen. Wij bidden uwe Majesteit en uw Liefde, o God, in verband met deze ellendige²² onder ons, die zich ondankbaar heeft getoond ten opzichte van uw Majesteit en uw Vrijgevigheid. Zelf heeft hij verkozen een vat van de duivel te worden in plaats van een vat van uitverkiezing (vgl. Hand. 9,15) en een woning van de heilige Geest die iedereen redt. Hij heeft moord op moord gepleegd in uw huis, door de perverse gedachten binnen te laten, die hem ingegeven werden door de listige duivel wiens zoon hij geworden is.

Nochtans is hij niet zo onwetend van de heilige Schrift, dat ik bij U ten beste kan spreken voor hem; hij kent immers uw ware wetenschap en leert anderen, hoe zij volgens uw heilige wil moeten leven. Ja, juist de zonden en de onzuiverheden die hij anderen leert vermijden, daar leeft hijzelf in, die bedrijft hij, die voltooit hij zonder ontzag voor God. Daarom verdient hij de dood. Maar ik mag hem geen enkel kwaad doen zonder uw heilige wil. Daarom, God van alle heiligen, zoals Gij mij zijn verfoeilijke wandaden bekend gemaakt hebt, leer mij ook wat ik met hem doen moet."

Terwijl hij zo bad, verscheen hem een engel van de Heer, schrikbaar, met in zijn hand een getrokken zwaard van vuur. Hij zei tot onze vader Pachomius: "Zoals God de naam van die man uit het boek des levens (vgl. Ex. 32,32-33 en Ps. 68/h69,29) weggewist heeft, zo moet ook gij doen: verjaag hen van de broeders, want zij zijn geen onwetenden. Trouwens, zelfs bij onwetenden zijn die zonden van onzuiverheid afschuwelijk in de ogen van God."

²² Ook in de grondtekst van deze paragraaf is er eerst sprake van 'enige', daarna van 'een', daarna weer van 'meerdere'.

Toen de morgen aangebroken was, liet hij ze wereldse kleding aantrekken en zei tot hen: "Gaat heen, en handelt in overeenstemming met deze klederdracht. Daarvan hebt ge de gebruiken toch al aangenomen." En hij verjoeg ze van de broeders. Voor hen kwam het woord van de profeet tot vervulling: "Ik zal ze uit mijn huis verjagen en zal ze niet opnieuw gaan beminnen." (Hos. 9,15)

Daarna zette onze vader Pachomius zich neer, en richtte hij het woord van God tot de broeders; hij boezemde hun de vrees des Heren in, door te wijzen op de nalatigheid van degenen die hij had weggestuurd, en hij stortte overvloedige tranen over het ongeluk dat hen getroffen had wegens de afschuwelijke dingen die ze dag en nacht bedreven hadden voor Gods oog. Vervolgens stond hij op en bad niet hen allen; daarop keerde ieder naar zijn huis terug, rustig het woord Gods reciterend. Onze vader Pachomius vertrok eveneens met de broeders die met hem meegekomen waren, om het riet te oogsten; op hun tocht reciteerden zij het woord van God tot zij in het noorden Pwoow bereikt hadden.

GENEZINGEN VAN BEZETENEN. SOMS IS HET BETER EEN BEZETENE NIET TE GENEZEN.

(Bo § 109) 's Anderendaags bracht men voor de poort van het klooster een bezetene die veel leed. Toen de mensen die hem begeleidden zich door tussenkomst van de broeder die de poort van het klooster bewaakte, bij onze vader Pachomius hadden laten aandienen en naar hem gevraagd hadden, kwam deze vergezeld van twee broeders vlug naar buiten bij hen. Bij de zieke gekomen, vroeg hij de mensen die hem vergezelden: "Hoe heet hij?" De bezetene antwoordde: "Honderd is mijn naam." Onze vader Pachomius zei hem: "Nietsnut, waar hebt ge de waarde van honderd geleerd?" Met het gezicht naar de grond antwoordde hij onze vader: "Met dit woord hebt gij mij beet!" Onze vader vroeg verder: "Waar hebt ge water gedronken?" De andere antwoordde hem: "Ik heb uit de zee gedronken." Nog eens vroeg onze vader hem: "Onzuivere geest, zeg de waarheid: waar hebt gij gedronken?" Nu antwoordde de ander bescheiden: "Ik heb uit de zee gedronken op de bodem." Onze vader Pachomius zei hem toen: "Zeg mij nu nog: wie heeft u toestemming gegeven in deze man te varen om hem te kwellen?" De onzuivere geest zei hem: "Die gekruisigd werd, Hij gaf mij macht over deze mens." Voor de vijfde maal sprak onze vader: "Verdorven geest, als Hij het is, die u macht gegeven heeft om in deze man te wonen, toon mij dan de nagels die geslagen werden in de gekruisigde op het kruis." Terstond begon de duivel te knarsetanden, terwijl hij zei: "Ook hiermee hebt ge mij verslagen en te schande gezet."

Toen strekte onze vader zaliger zijn armen uit en hij riep de Heer aan met vurige gebeden en overvloedige tranen, zeggend: "Ik bid U, mijn Heer Jezus Christus, voor deze uw dienaar, dat Gij in uw medelijden en uw overvloedige barmhartigheid neerziet op hem, Gij die de mensen liefhebt; genees hem van deze verdorven duivel, want hij is uw beeld en gelijkenis. U alleen komt de glorie toe, de eer en de macht met uw Goede Vader en uw heilige Geest, nu en altijd en in de eeuwen der eeuwen. Amen." Toen hij Amen gezegd had, tekende hij de zieke in de Naam van de Vader, de Zoon en de heilige Geest. Vervolgens voer hij uit tegen de onreine geest, die op staande voet de zieke verliet; deze genas door de kracht van Christus en door de gebeden van onze vader Pachomius. Allen die aanwezig waren, loofden God en onze vader Pachomius bij het zien van hetgeen er zo snel gebeurd was.

(Bo § 110) Ook vanuit een klooster werd er een broeder die door een duivel gekweld werd bij hem gebracht. Toen onze vader Pachomius met hem sprak, gaf deze heel verstandige antwoorden, als iemand die volstrekt niet door duivels gekweld wordt. Onze vader Pachomius zei daarop tot de broeders die de bezetene meegebracht hadden: "Ik verzeker u: de duivel verbergt zich in die man, om niet met mij te hoeven spreken door diens stem; maar ik ga heel het lichaam van de broeder afzoeken om te weten in welk lichaamsdeel de duivel schuilt." Terwijl hij het hele lichaam aftastte, raakte hij diens vingers aan en zei tot de broeders: "Zie, ik heb het ontdekt: het is langs de vingers dat de duivel is binnengekomen!" Al verder tastend kwam hij aan de hals, en dit was de plaats waar de duivel zich bevond; deze gaf een grote schreeuw, en de bezetene sprong met geweld op. Met vier man was men nauwelijks in

staat hem te bedwingen. Onze vader Pachomius hield zijn hand op de plaats waar de duivel zich bevond en bad tot Christus, dat Hij de broeder zou genezen. Terwijl hij bad, verliet de duivel de man, en deze was ogenblikkelijk hersteld dankzij de gebeden van onze vader Pachomius. Al de broeders die gezien hadden wat er gebeurd was, loofden de Heer om de wonderdaden (vgl. Sir. 36,6), die Hij tot stand brengt door toedoen van zijn heiligen.

(Bo § 111) Een andere keer gebeurde het, dat iemand zich aan het portiershuis van het klooster meldde om monnik te worden. Die man had een duivel in zich, die hem dikwijls overstuur maakte, maar zelf was hij een fatsoenlijk en zeer nederig mens. Onze vader keek hem in het gezicht en zag de duivel die in hem was. Hij nam hem aanstonds apart en bad de Heer voor hem, dat Hij hem zou genezen van die duivel. Maar de onzuivere geest antwoordde: "Gij Pachomius, wat hebt ge met mij uit te staan? Tracht ge me uit te drijven uit deze mens? Maar belet ik hem soms in wat dan ook, om de wil van God volledig te volbrengen? Weet wel: deze woning is mij door de Heer gegeven tot de dag van 's mans dood. Als gij nu druk op mij uitoefent om mij uit hem weg te drijven, zal ik u niet ongehoorzaam zijn, maar wel hem eerst doden en dan pas uit hem weggaan! Want mij is de macht gegeven om hem zo te behandelen." Toen onze vader Pachomius dit hoorde, begon hij opnieuw de Heer te bidden voor de man, opdat Hij hem zou genezen van die verdorven duivel. Terwijl onze vader Pachomius de Heer bad medelijden met de man te hebben, de verdorven geest uit hem te verjagen en hem te genezen,

(Am. 652) verscheen hem een engel des Heren, die tot hem zei: "Houd op met uw gebed, Pachomius, want de Heer heeft hem dit doen overkomen om hem te redden; genas hij ervan, dan zou hij daarmee veel verliezen." Toen Pachomius dan zijn gebed beëindigd had, liet hij de broeder komen en zei tot hem: "Wees hier niet ongerust om; want de Heer heeft het u overgezonden voor uw heil. Breng Hem dank en zeg: 'Wees gezegend, Heer, die werkt tot mijn heil.'" Vanaf die dag gaf Pachomius aan hen die met deze ziekte tot hem kwamen en van wie hij wist, dat genezing geen enkel nut voor hen had, steeds ten antwoord: "Dit is voor uw heil; brengt dank aan de Heer om het eeuwig leven te verdienen."

EEN BROEDER DIE BETER NIET GENEZEN KON WORDEN

(Am. 563) In het klooster Pwoow was er een broeder die om de drie dagen steeds opnieuw ziek werd. Deze meldde zich wenend bij onze vader Pachomius en zei hem smekend: "U geneest veel wereldlingen; maar voor mij verricht ge geen enkel gebed om mij van deze ziekte te genezen." Onze vader antwoordde hem: "Aan de wereldlingen verschaft hun geloof genezing naar het lichaam; en vanwege de genezing die God hun schenkt, zijn zij bereid het goede te doen. Maar voor ons, dienaars van de Messias, heeft het geloof betrekking op de onvergankelijke rust die God ons in het andere leven zal verlenen. Zonder ziekte of smart zouden we in tegenspraak leven met het gebod dat in het Evangelie staat geschreven: 'Wie zijn leven liefheeft, verliest het; maar wie het haat, bewaart het voor het eeuwig leven.' (Joh. 12,25)" Toen de broeder dit van de man Gods vernam, was hij ten zeerste getroost. Enige tijd later evenwel, toen hij bemerkte dat zijn ziekte aanhield, liet hij zich vergezellen door de voornaamsten van het klooster en ging weer tot apa Pachomius. Allen verzochten hem te bidden voor de genezing van de broeder.

Toen Pachomius zag, dat ze hem dwongen een gebed te storten voor de broeder, nam hij ze mee in een vertrek om voor hem te bidden. Maar nadat hij zijn gebed begonnen was, kwam tot hem een stem uit de hemel: "Bid niet voor deze mens; want de Heer heeft hem deze ziekte overgezonden om hem te redden uit de strikken waarmede de duivel degenen belaagt, wier opvoeding nog maar juist begonnen is." Terstond hield hij op met bidden, en in de mening dat de broeders die met hem het vertrek waren binnengegaan deze stem ook gehoord hadden, verliet hij het vertrek en ging hij naar de overige broeders. Dezen zeiden hem nu: "Waarom komt ge weer zo vlug naar buiten en bidt ge niet voor de zieke?" Hij antwoordde: "Hebt gij dan de stem niet gehoord die weerklonken heeft?" Zij zeiden hem: "Neen." Maar degenen die met hem naar binnen waren gegaan, zeiden: "Wij hebben wel de stem gehoord, terwijl we met hem aan het bidden waren." En Pachomius verhaalde wat hem gezegd was tijdens zijn gebed. Toen de broeders dit hoorden, verwonderden zij zich en zeiden: "Groot is de werking des Heren. Hij is vol edelmoedigheid en draagt zorg voor wie Hem zoeken. Zonder Hem zou er niets bestaan."

GEEN PAASVASTEN VOOR EEN ZIEKE BROEDER

Een andere broeder was ziek in de Paasdagen²³. Hij verrichtte niettemin zijn godsdienstoefeningen en wilde geen gekookte gerechten gebruiken noch ook wijn drinken, zeggende: "Sterven is beter voor mij dan in deze dagen te eten en te drinken." Nu ging onze vader Pachomius naar hem toe en zei hem: "Alle dagen zijn van God. Want Hij die de mensen bevolen heeft, het Paasfeest te houden, is dezelfde die aan deze ziekte bevel gegeven heeft zich van u meester te maken. Wees niet beangstigd en meen niet, dat het van uw kant zonde is, als ge van de gerechten eet die geoorloofd zijn aan de zieken. Immers er staat geschreven in het Boek der Getallen: 'Indien het iemand onmogelijk is, zijn offer aan de Heer te brengen of het Paasfeest te houden in de eerste maand, laat hij het dan in de tweede maand doen.' (Num. 9,10-11) Omdat ge dus vanwege uw ziekte het Paasfeest thans niet kunt vieren, kunt ge, indien de Heer het wil, dit doen als ge genezen zult zijn en dan uw ziel versterven evenveel dagen lang als de Paasdagen duren."

PACHOMIUS ONTMASKERT SATAN

(Am. 542) Eens dat onze vader Pachomius zat te werken aan een mat, verscheen hem Satan die de vorm had aangenomen waarmee God zich aan hem had vertoond. Hij zei tot hem: "Verheug u, Pachomius." Toen Pachomius hem zag, dacht hij in zijn binnenste: "Wat is dat?" Toen ontwaarde hij hem uit zichzelf en hij zei: "Ik heb nagedacht als naar gewoonte." Maar toen Satan zijn gedachten bemerkte, begon hij ze uit Pachomius' hart weg te halen. De man Gods zei bij zichzelf: "Tot nu toe had ik nog gedachten; maar nu zijn ze weg." Onmiddellijk deed hij een sprong voorwaarts en stond recht overeind, zoals de Heer het hem geleerd had in een openbaring, om de hand te pakken van het spookbeeld van Satan, dat terstond als rook verdween. Pachomius bad nu: "Wees gezegend, Gij, God van alle heiligen, die mij ontrukkt hebt uit alle nood en aan het onheil van Satan."

VISIOEN VAN PACHOMIUS OVER HET PARADIJS – DE TIEN STEDEN.

(S2 P.9) Verschillende malen werd Pachomius nog naar het paradijs opgenomen. Op welke wijze? God weet het; volgens het woord van de Apostel: "Was het met zijn lichaam, of was het zonder zijn lichaam, ik weet het niet; God is het die het weet. Het gebeurde, dat deze mens tot de derde hemel werd weggevoerd en geheimzinnige woorden vernam die het een mens niet gegeven is na te zeggen." (2 Kor. 12,2-4) Zo werd dan ook onze vader Pachomius opgenomen naar die plaats en hij zag er de steden der heiligen, welke gebouwen en monumenten niet beschreven kunnen worden, evenmin als de goederen die door de Heer zijn bereid voor wie Hem beminnen. (vgl. 1 Kor. 2,9) Toen hij deze steden zag, herinnerde hij zich wat de Heer in het Evangelie in de vorm van een parabel zegt, als Hij spreekt tot de dienaars wier talent er tien of vijf andere heeft opgebracht: "Treedt binnen in de vreugde van uw Heer." (Mt. 25,23) En elders: "Hij zei tot de ene: 'Ontvang het bestuur over tien steden'; en tot de ander: 'Ontvang het bestuur over vijf steden.' (vgl. Lc. 19,17-19)" Die wereld daar had een zeer mild klimaat en de uitgestrektheid ervan was grenzeloos. De vruchtbomen en wijngaarden brachten geestelijke vruchten voort en ze zijn onsterfelijk. De vruchten van de bomen in onze wereld zijn slechts waardeloze en verachtelijke dingen vergeleken bij de verscheidenheid van die hemelse. Elke boom en iedere plant in het paradijs blijft altijd voorzien van vruchten, die een overdaad van heerlijke geur verspreiden; het is de mens niet mogelijk deze geur in te ademen zonder buiten zinnen te geraken. Die wereld bevindt zich boven de aarde en buiten het firmament. Veel hoger dan de bergen is die streek. Onze hemellichamen die in het firmament staan en de aarde beschijnen, zijn niet die welke gindse wereld verlichten. Het is de Heer die haar verlicht gelijk Jesaja zegt: "Het is niet het licht van de zon dat onze dag bestraalt en het is niet de glans van de maan die onze nacht zal verlichten, maar het is de Heer die voor altijd ons licht zal zijn." (Jes. 60,19-20) Daar is geen dag en nacht meer, want een overvloedig en onvergankelijk licht bestraalt die wereld. Haar grenzen zijn zo wijds dat deze wereld-hier in vergelijking tot haar niets is. Even buiten het paradijs bevond zich een groot aantal vruchtbomen en wijngaarden, die geheel gelijk zijn aan dat van onze wereld.

Toen Pachomius ze zag, dacht hij bij zichzelf: "Misschien heeft Noach na de zondvloed wel enkele van deze bomen genomen, om daarmee de wereld weer te beplanten." Daarbij hield onze vader Pachomius het woord van Genesis in gedachte: "Na de ark te hebben verlaten, begonnen Noach en zijn zonen het land te bebouwen en plantten zij een wijngaard." (Gen. 9,20) Die wereld-daar was omgeven door zeer dikke duisternis vol ontelbare zeer fijne

²³ 'in de Paasdagen'. Dit zijn de laatste dagen van de Goede Week, mogelijk zelfs de gehele Vastentijd. Vgl. verderop §57 waar sprake is van 'de veertigdagentijd van het heilig Pasen', van 'de Zaterdag van 's Heren feest', en van 'de vier Paasdagen'.

dierpjes, zodat niemand er kan binnendringen, tenzij hij er door Gods wordt heengebracht.

TWEE BROEDERS, DE EEN ZACHTMOEDIG, DE ANDER STRENG. HOE HUN LEVEN IN HET PARADIJS ERTUIT ZIET.

(Bo § 115) Later kwam er nog eens iemand naar het portiershuis van het klooster, die monnik wenste te worden. Onze vader Pachomius kwam het klooster uit om hem te zien en ondervroeg hem: "Gij wenst monnik te worden?" De man zei hem: "Dat was vroeger mijn voornemen, maar nalatigheid heeft mij meegesleurd naar de werken van de ijdele wereld. Vandaag echter hoorde ik, terwijl ik op weg was, een stem boven mij, die me bij mijn naam riep; en ik heb geantwoord en gezegd: 'Wat is er, Heer?' De stem vervolgde: 'Hoelang zult ge nog nalatig zijn en weigeren boete te doen voor uw zonden? Nu dan, sta op, ga monnik worden bij Pachomius te Tabennêsi en draag ijverig zorg voor uw ziel, voordat ge sterft en in de folteringen geworpen wordt om uw zonden.' Dus mijn Heer en heilige Vader, zie mij hier; ik kom tot u met de bedoeling monnik te worden." Onze vader Pachomius antwoordde hem: "Dat ge u wenst te redden overeenkomstig de stem die ge gehoord hebt, daar verheugen wij ons over, te zamen met u. Zeker, wanneer we zien dat ge de weg bewandelt, die ik u zal aanbevelen, ben ik bereid, als een vader goed voor u te zorgen in alles wat voor uw heil nodig is. Op deze éne voorwaarde: heb geen andere zorg in deze wereld dan in uw hart alleen aan God te denken en Hem alleen te vrezen, en uitsluitend te werken aan het heil van uw ziel." De man gaf ten antwoord: "Stel me maar op de proef; ik geloof, dat God u helemaal zal geruststellen over mij, dankzij uw heilige gebeden, Heer en Vader." En zonder dralen maakte onze vader Pachomius hem monnik.

Eenmaal in het klooster getreden, zag de man de ijver der broeders, hun nederigheid volgens Gods wil en hun liefde tot Hem. Toen gaf ook hij zich over aan strenge ascese, langdurige oefeningen, dikwijls waken en veel vasten, zich vernederend als een argeloos kind zonder kwaadaardigheid. Als iemand hem een kwaad woord in het gezicht slingerde of hem sloeg of beledigde, werd hij er niet bedroefd om en maakte hij zich in het geheel niet kwaad. Hij zei bij zichzelf: "Ik heb zelf een tijd gehad waarin ik de Heer ontstemde door slechte dingen te doen, en Hij betaalde mij toch ook niet met gelijke munt;

(S2 p.11) maar Hij heeft mij integendeel goed gedaan, Hij heeft mij namelijk teruggebracht op de weg van het leven. Zou ik dan geen lichte beproeving of geen terechtwijzing kunnen verdragen die Hij mij doet toekomen? Zou ik niet kunnen verdragen, dat mijn broeder mij zoiets aandoet?" Wanneer hij zag, dat er broeders ruzie maakten of in onenigheid met elkaar verkeerden, richtte hij zich met gepaste nederigheid tot hen, zeggende: "Vergeeft mij, broeders, ik ben in gebreke." Dan begonnen degenen die ruzie hadden meteen te lachen en staakten hun gekibbel. Zo leefde hij gedurende vier maanden. Toen stierf hij.

In de gemeenschap van de broeders was er in diezelfde tijd een broeder, voormalig kluisenaar; hij leefde temidden van de broeders, vastte één op de twee of op de drie dagen, droeg heel zijn leven een boetkleed en at niets anders dan brood en zout;

(S7 p.44) maar als een broeder hem in het een of ander last veroorzaakte, koesterde hij haat en onderhield een voortdurend gevoel van wrok tegen hem, waarmee hij kwaad met kwaad vergold. Toen zij beiden gestorven waren en onze vader Pachomius, zoals wij het hierboven verhaald hebben, was weggevoerd in de andere wereld, gebeurde het, dat onze vader de jonge man, die zo eenvoudig van harte was en die vier maanden in ascese had doorgebracht zag, opgetogen van grote vreugde en blijdschap. Zodra deze onze vader Pachomius had opgemerkt, terwijl hij daar liep met de engel die hem inlichtte over de schoonheid van de andere wereld, ging hij hem tegemoet, greep hem vast en zei: "Kom zien, wat voor een leven mij de Heer bereid heeft om reden van de goede onderrichtingen waarmee gij mij hebt opgevoed, mijn heilige Vader." En hij toonde hem zijn tuinen en de vruchten die zij voortbrachten, duurzaam onvergankelijk; hij toonde hem zijn hele residentie alsmede de bouwwerken die daar waren opgetrokken en hun onuitsprekelijke schoonheid: alles vol van de glorie van de Heer. Toen hij zo zijn verblijfoord aan de man Gods had laten zien, was deze zeer verheugd over zijn geluk.

Daarna, een weinig buiten het paradijs van geneugten, zagen zij de oude asceet in een verblijfplaats die geblakerd was door de hitte. Hij bevond zich daar, vastgebonden als een hond aan een boom, beladen met vruchten, waarvan hij leefde zonder dat het hem was toegestaan zich los te maken van die boom. Toen deze hen zag, liet hij, rood van schaamte, zijn hoofd zakken, terwijl zij langs hem heen gingen; zij keken naar hem en namen hem aandachtig op

met grote droefenis. Hier zei de broeder met het eenvoudige hart aan onze vader Pachomius: "U hebt nu de oude asceet gezien voor wie gij zelf hebt afgebeeld om hem te onderrichten. Hij heeft u niet gehoorzaamd in bescheidenheid van levenswandel! Zie hem nu, zie de straf die de Heer hem heeft opgelegd tot vergelding van zijn boosaardige ongehoorzaamheid."

ZIEKTE VAN PACHOMIUS. EPIDEMIE.

(S7 p.45) Ook gebeurde het eens, dat onze vader Pachomius ziek werd. Hij waarschuwde echter niemand en volgens zijn gewoonte geloofde hij ook niet aan zijn ziekte. Integendeel, met zijn ontembare moed was hij met de broeders meegegaan om de oogst te doen. Op dat tijdstip toch waren de broeders aan het oogsten. Maar terwijl hij aan het werk was, viel hij temidden van de broeders voorover neer. De broeders verschrokken, snelden naar hem toe en richtten hem op van de grond. Zij bemerkten, dat zijn lichaam door hoge koorts geteisterd werd als gevolg van de ziekte. Zij gingen met hem op weg en brachten hem in het klooster terug. Daar strekte hij zich uit op de grond, met zijn gordel nog om het middel. De broeders verzochten hem de gordel af te doen wegens de koorts en op een bed te gaan liggen zoals alle zieke broeders. Maar hij gehoorzaamde hen hierin niet en bleef op de grond uitgestrekt. Een der broeders ging naast hem neerzitten en waaide hem koelte toe met zijn kap. Er waren in die dagen veel broeders die door ziekte neergeveld lagen: er heerste namelijk een ernstige epidemie, die op hen was neergestreken. Een van degenen die Pachomius een bezoek kwamen brengen, zei tot de broeder die hem koelte toezwaaide: "Hebt ge dan geen waaier kunnen vinden, om hem koelte te verschaffen?" Pachomius hoorde dit, maar tengevolge van de ziekte die hem teisterde, was hij niet bij machte te antwoorden; met een gebaar van zijn vingers wist hij hem evenwel te beduiden: "Zou men soms voor ieder van deze menigte zieken een waaier kunnen vinden, zodat men er ook nog een voor mij zou hebben?"

Zijn ziekte hield aan. Het was de veertigdagentijd van het heilig Pasen. In de laatste week van die veertig dagen van het Pasen des Heren, toen de broeders van alle kloosters te Pwoow waren bijeengekomen om gezamenlijk Pasen te vieren, kwam er een engel des Heren tot hem en zei hem: "Pachomius, houd u gereed; want de Heer komt op de dag van het feest een voornaam slachtoffer uit uw huis weghalen." Toen dacht hij bij zichzelf: "Misschien zal de Heer mij komen halen op de Zaterdag van 's Heren feest." Gedurende de vier Paasdagen bleef Pachomius zonder eten; hij was bedrukt en verzuchtte in zijn hart, dat de eenheid van de congregatie toch niet zou uiteenvallen.

TOESPRAAK VAN PACHOMIUS OVER HOE HIJ GELEefd HEEFT.

Op vrijdagavond - het was toen de derde dag dat hij zich van eten onthield - verzamelde bij alle broeders bij zich en sprak hen toe, zoals eertijds Samuël tot het volk Gods gesproken had om hun al zijn wensen op het hart te drukken; zo dus richtte ook Pachomius zich tot de broeders. "Ik denk, broeders en zonen, dat voor mij het uur gekomen is, om de weg van heel de aarde te gaan (1 Kon. 2,2), zoals al mijn vaderen gedaan hebben. Gij weet, hoe in heel de loop van mijn leven mijn weg temidden van u de weg geweest is van de nederigheid en de onthechting. Immers, gelijk gij weet, heb ik in niets meer dan een ander onder u mijn eigen gemak nagestreefd. Integendeel: in onze manier van leven zijn we allen steeds geheel één geweest. Ik ontkwam trouwens in niets aan uw blikken in deze heilige plaats. En de Heer is mijn getuige: ik zeg u dit niet uit hoogmoed of ijdele eer. Inderdaad ik ga u niet spreken over wat ik aan groots of opvallends onder uw ogen heb verricht, om u te overbluffen; neen, ik ga veeleer spreken over wat niemand opvalt om u daarover voldoening te verschaffen, dat ik u namelijk nooit tot aanstoot ben geweest noch voor God noch in het oog van de mensen. Bovendien, de Heer weet, dat gij, indien ge niet leeft volgens de onderrichtingen en wetten die ik voor u heb opgesteld en ge ze niet nakomt en uitvoert, nergens rust zult vinden voor uw zielen. Ik zeg dit, omdat ik in onwetendheid verkeer omtrent hetgeen ons gaat overkomen. Immers de Heer heeft ons in het Evangelie deze waarschuwing gedaan: 'Weest waakzaam, want gij weet dag noch uur waarop de Mensenzoon zal komen.' (Mt. 25,13 en Lc. 12,40) Gij weet dan wat ik heb nagestreefd: nooit heb ik iemand onder u berispt om me te doen gelden als machthebber, maar uitsluitend met het oog op zijn zieleheil, nooit heb ik iemand onder u van de ene plaats naar de andere of van het ene atelier naar het andere doen overgaan dan alleen wanneer ik wist, dat het in zijn belang was volgens God; nooit heb ik ten opzichte van iemand kwaad met kwaad vergolden; en nooit heb ik iemand beledigd die mij uit ongeduld of toorn beledigd had, maar ik heb hem veeleer met geduld onderricht, zeggende: 'Dat ge zondigt tegen mij, die een mens ben als gij, dat kan erbij door; maar wacht u wel te zondigen tegen God die u geschapen heeft.' Nooit ook ben ik verontwaardigd geweest, wanneer iemand mij een verwijt maakte dat verdiend was, ook niet als het een jongere was die me dergelijke verwijten deed; integendeel, ik aanvaardde deze alsof het de Heer was die ze mij deed. Wanneer ik op reis moest

naar een andere plaats of klooster, is het me nooit overkomen als machthebber te zeggen: 'Geef me een ezel om te kunnen rijden'; integendeel, ik vertrok te voet in dankbaarheid en nederigheid; en kwam iemand van u, nadat ik al op weg was gegaan, me achterna met een ezel om me erop te laten rijden, accepteerde ik het dier alleen dan van hem, als ik lichamelijk te lijden had en het dus een noodgeval was; maar wist ik me vrij van ziekte, dan aanvaardde ik het niet. En wat het eten en drinken betreft, zalfjes en andere lichamelijke voldoeningen, gij weet maar al te goed hoe het met elk dier dingen gesteld is, zoals ik juist al gezegd heb.²⁴ Terwijl Pachomius dit alles zei, was Theodorus op korte afstand van hem neergezeten met het hoofd tussen de benen, en hij schreide. Ook vele broeders weenden, de dienstbaarheid kennende waarmede Pachomius onophoudelijk allen terwille was, en ook de nederigheid waarmee hij zich de dienaar maakte van ieder hunner in de vreze des Heren, volgens het woord van Paulus: 'Wij zijn onder u geworden als kinderen. Zoals een voedster haar kleinen koestert, zo hadden wij u gaarne niet alleen het Evangelie gebracht, maar ook ons eigen leven geschonken, omdat gij ons zo dierbaar zijt.' (1 Tess. 2,7-8) Onze vader Pachomius zette dit alles uiteen, terwijl hij ziek neerlag; het was de derde dag die hij zonder eten doorbracht. En allen weenden, omdat een ramp over hen neerkwam, als de Heer hem zou komen halen.

DOOD VAN PAFNOETI EN VELE ANDERE BROEDERS

Apa Pafnoeti, de broer van apa Theodorus en algemeen econoom van de kloosters, was eveneens ziek. En in de avond van de zaterdag van 's Heren feest stierf hij. Toen herinnerde Pachomius zich terstond het woord dat de engel hem had gezegd: "Men zal een voornaam slachtoffer uit uw huis weghalen op de feestdag."

Talrijke broeders bezweken aan deze ziekte, zodat er elke dag één stierf, ja, op sommige dagen twee, en op andere drie of vier. De sterfgevallen deden zich voor in alle gemeenschappen der broeders volgens wilsbesluit van de Heer. Ook meerdere kloosteroversten vielen ten offer aan de epidemie. Zodra de koorts hen aantastte, veranderde hun gelaatskleur, hun ogen werden bloedig rood, en het scheen, alsof zij gewurgd werden, totdat ze de geest gaven. Zo stierven aan deze epidemie apa Pafnoeti, de broer van apa Theodorus en econoom van het grote klooster van Pwoow, apa Soeroes, de overste van het klooster van Pnoem, en apa Cornelius, overste van het klooster van Temoesjons. Het totaal der broeders die aan de ziekte bezweken, was wat betreft degenen die te Pwoow stierven, ongeveer honderddertig.

PACHOMIUS WIL GEEN EXTRA ZORG

Onze vader Pachomius werd gedurende zijn langdurige ziekte verzorgd door Theodorus; veertig dagen lang was hij ziek, en hij lag te bed in het vertrek waar alle zieke broeders zich bevonden. In alles werd hij als alle broeders behandeld, zonder dat er ook maar het minste verschil gemaakt werd tussen hem en dezen, in overeenstemming met de instructies die van tevoren gegeven waren. Door het lang aanhouden van de ziekte was zijn lichaam zeer verzwakt, maar hart en ogen leken op een felle vlam. Hij sprak tot Theodorus: "Wil zo goed zijn een versleten deken te halen en die op me te leggen, want deze is te zwaar en ik kan haar niet hebben; ik ben nu immers al veertig dagen ziek; maar ik breng er dank voor aan de Heer." Terstond ging Theodorus naar de econoom en ontving van deze een goede lichte deken; hij bracht die aan en dekte Pachomius ermee. Maar toen deze de betere kwaliteit van de deken zag, werd hij ontstemd tegen Theodorus en zei hem: "Wat een grove onrechtvaardigheid hebt ge bedreven, Theodorus! Wilt ge dan, dat ik de broeders reden tot aanstoot nalaat en zij zeggen: 'Pachomius heeft het er tijdens zijn leven meer dan alle broeders goed van genomen', zodat ik onder het oordeel des Heren kom te vallen? Neem die deken van me weg; ik red me wel op een of andere manier, in afwachting dat ik tot de Heer ga." Theodorus nam dus de deken weg en bracht nu een verstelde deken, slechter dan die van alle broeders, en met deze dekte hij hem.

PACHOMIUS BENOEMT PETRONIUS ALS OPVOLGER

Gedurende de Pinksterdagen was hij nog steeds ziek. Drie dagen vóór zijn sterven riep hij alle Groten onder de broeders om zich heen en richtte het woord tot hen: "Zie, ik sta op het punt naar de Heer te gaan, die ons geschapen heeft. Hij heeft ons samengebracht opdat wij zijn wil zouden volbrengen. Zegt daarom allen gezamenlijk, wie gij wenst te hebben als vader." Maar zij deden niets dan schreien en niemand gaf hem enig

²⁴ Lefort wijst erop dat deze 'negatieve' belijdenis (belijdenis waarin alleen sprake is van het gedane goed) doet denken aan een dergelijke tekst uit het oude heidense Egypte.

antwoord vanwege de smart die ze gevoelden bij de gedachte aan het onheil dat hun zou overkomen, nadat hij hen zou hebben verlaten. Zij zouden worden als schapen aan wie men hun herder ontnomen heeft. Toen herhaalde hij een tweede keer zijn vraag aan apa Orsiësius: "Ga met hen praten en zie wie zij tot vader wensen te hebben." Nu antwoordden zij eenstemmig: "Als het dan moet: buiten de Heer en buiten u kennen wij niemand; het is dus volgens hetgeen gij zult bepalen dat we zullen handelen." Toen antwoordde hij: "Degene onder u die, volgens hetgeen de Heer mij heeft geopenbaard uw zielen in de vreze des Heren moet leiden, is Petronius, de vader van het klooster van Tiesjmien; - deze werd inderdaad om zijn zuiverheid van hart met veelvuldige openbaringen begiftigd en was bekwaam in allerlei opzicht - ik meen wel, dat ook hij ziek is; maar hoe dan ook, als hij leeft, is hij uw vader." En terstond riep hij enkelen uit de ouderen bij zich en zond hen om Petronius te gaan halen, nu hijzelf nog in leven was.

STERFBED VAN PACHOMIUS

Toen Pachomius de broeders rond zich vergaderd had en hun gezegd had: "Zie, ik ga nu de weg van alle vlees op", hadden dezen zich allen daarop naar de kerk begeven, waar zij drie dagen doorbrachten met bidden er, schreien vóór de Heer, vragend dat Hij Pachomius nog een weinig tijd op aarde zou laten. Na die drie dagen zond onze vader Pachomius Theodorus naar hen toe om te zeggen: "Houdt op met schreien, want het bevel is van de Heer gekomen, dat ik gaan moet naar de vergadering van al mijn vaderen." De broeders kwamen nu terug naar het vertrek waar hij neerlag en met grote neerslachtigheid bleven zij over hem wenen.

Nu wendde hij zich tot Theodorus en zei hem: "Als de Heer me komt halen, laat dan mijn lichaam niet op de plaats waar men het zal begraven hebben." Op droeve toon antwoordde Theodorus hem: "Ik zal doen zoals gij zegt." Nu pakte hij Theodorus bij zijn baard, sloeg zichzelf voor de borst en zei voor de tweede keer: "Theodorus, zorg ervoor, dat ge mijn lichaam niet op de plaats laat, waar men het zal gaan begraven." Opnieuw antwoordde Theodorus: "Met erkentelijkheid zal ik alles volbrengen wat u me zult bevelen." Theodorus dacht bij zichzelf, dat hij dit bevel met zoveel nadruk gaf uit vrees dat sommigen misschien zijn lichaam heimelijk zouden weghalen om er een heiligdom van een martelaar²⁵ over te bouwen, zoals men voor de heilige martelaren doet. Hij had hem inderdaad dikwijls kritiek horen uiten tegen degenen die zo handelen, zeggend: "Wie zo doet, drijft handel met de lichamen der heiligen." Nogmaals greep hij Theodorus bij zijn baard en zei: "Theodorus, denk eraan, vlug ten uitvoer te brengen wat ik u heb gezegd. En als de broeders nalatig zijn, moet gij ze weer doen leven in de wet des Heren." Daarom begon Theodorus zich af te vragen: "Wat betekent de zin die hij gesproken heeft: 'Als de broeders nalatig zijn, moet gij ze weer doen leven in de wet des Heren?' Heeft hij dan willen zeggen, dat na zekere tijd de broeders aan mij zullen worden toevertrouwd? Ik weet het niet." Maar terwijl hij hierover aldus bij zichzelf nadacht, antwoordde onze vader Pachomius hem: "Wees niet besluiteloos; wees niet kleinmoedig; in waarheid gaat het niet alleen om wat ik u zeg, maar evengoed om datgene waaraan gij in uw binnenste denkt." Wenend antwoordde Theodorus hem: "Het is goed."

Na dit gezegd te hebben sluimerde Pachomius een ogenblik in en hij sprak verder niet meer tot een van hen allen. Daarna maakte hij met de hand driemaal het kruisteken over zichzelf; terstond daarop opende hij de mond en gaf de geest, de veertiende dag van de maand Pasjons²⁶, op het tiende uur. Op hetzelfde ogenblik heerste er in het verblijf een grote verwarring en driemaal schudde het heen en weer. Veel ouderen, die veelvuldige visioenen hadden, verhaalden: "We hebben scharen van engelen gezien, in groepen boven elkander geordend, die hem beschouwden; vervolgens gingen ze zingend in grote blijdschap vóór hem uit, totdat hij werd opgenomen in zijn rustplaats. Vandaar dat het vertrek waar hij stierf, gedurende vele dagen een zoete geur uitwasemde." Theodorus hield zijn handen op de ogen van onze vader Pachomius om ze te sluiten, zoals eertijds Jozef, over wie de Heer tot Jakob sprak: "Ga zonder vrees naar Egypte; want Ik zal u daar tot een grote natie maken. Zelf zal Ik er met u heentrekken en u er ook weer uit terugvoeren; en Jozef zal u zijn hand op de ogen leggen." (Gen. 46,3-4) Alle broeders snelden schreiend op hem toe; zij kusten hem de mond en heel zijn heilig lichaam.

BEGRAFENIS EN HERBEGRAFENIS VAN PACHOMIUS

De rest van die dag en heel de nacht brachten ze door met het lezen van lessen rondom zijn lichaam vóór het

²⁵ Een 'martyrium'.

²⁶ Correspondierend met 9 mei (346) van onze kalender.

altaar. Toen ze de ochtenddienst beëindigd hadden, legden ze zijn heilig lichaam af, zoals bij alle broeders gebeurt; waarna zij voor hem de prosphora²⁷ opdroegen. Toen trokken zij psalmodiërend vóór hem uit en bracht men hem over naar de berg, waar hij ter aarde besteld werd, de vijftiende dag van dezelfde maand pasjons. Zeer ingetogen keerden de broeders van de berg terug in grote neerslachtigheid; velen hunner zeiden tot wie naast hen liepen: "Vandaag zijn we werkelijk wezen geworden."

De nacht daarop ging Theodorus met drie broeders weer naar de berg terug; zij haalden het lichaam weg van de plaats waar men het had begraven en legden het bij het lichaam van apa Pafnoeti, de broer van Theodorus, econoom der congregatie. Tot op de dag van heden kent niemand de plaats waar het zich bevindt.

LEVENSLLOOP PACHOMIUS EN INTOCHT IN HEMEL

De levensduur van Pachomius bedroeg zestig jaar; hij werd monnik op eenentwintigjarige leeftijd; de overige negendertig jaren leidde hij het monniksleven. De Heer die gezien had, hoe hij in alles zijn vlees had gekruisigd (vgl. Gal. 5,24) en Gods heilige wil volbracht had, wilde hem nu de rust verlenen; Hij nam hem tot zich, en liet niet toe, dat hij een lang bestaan moest leiden, dat hem, mogelijk, grotere lichaamszwakte zou bezorgen dan hem lief was.

(Am 650) De Heer overlaadde hem met heerlijkheid in het land der levenden, in het oord waar geen droefheid is noch zuchten, en Hij heeft hem overstraald met het licht der heiligen. Vandaar dat de heiligen hem hebben ontvangen, omdat hij uit heel zijn kracht hun weg gevolgd had. De apostelen hebben hem ontvangen, omdat hij zichzelf onderworpen had aan de regels die hij de cenobieten had opgelegd. De profeten hebben hem ontvangen, omdat de geest der profetie op hem gerust had, zodat hij de geheime daden kende en de gedachten wist van de broeders die de Heer rondom hem verenigd had; hij zag hun gedachten zoals men olie in een glazen vaas ziet, en zoals de mens het gelaat van zijn broeder ziet. De martelaren hebben hem in hun midden ontvangen, omdat hij te allen tijde martelaar geweest was in honger, dorst en nachtwakers en omdat hij geheimnisvolle deugden bezeten had welke slechts door God worden gekend, die ze zal belonen met de hemelse goederen ter vergoeding van de doorstane beproevingen. De kerkleraren ontvingen hem, omdat hij als een engel op aarde geleefd had. De Heer der engelen en de God der heiligen ontving hem bij zich, omdat hij met grote beslistheid zijn voorschriften was nagekomen. En zo is hem door God geschonken wat geen oog heeft gezien, geen oor gehoord en waarvan de gedachte in geen mensenhart is opgekomen, te weten datgene wat God bereid heeft voor zijn vrienden (1 Kor. 2,9) en voor hen die zijn voorschriften naleven. Aan Hem zij de glorie tot in de eeuwigheid, nu en altijd en in alle eeuwen der eeuwen. AMEN.

²⁷ Zie noot bij (S3 p.57).